

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Komponent psa v české a čínské frazeologii

'Dog' as a Component in Czech and Chinese Phraseology

OLOMOUC 2021, Bc. Kateřina Bortlová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tereza Slaměňíková, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma *Komponent psa v české a čínské frazeologii* vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne Podpis studenta

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Bc. Kateřina Bortlová
Název katedry a fakulty:	Katedra asijských studií, Filozofická fakulta
Název diplomové práce:	Komponent psa v české a čínské frazeologii
Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Tereza Slaměnková, Ph.D.
Počet znaků:	153 635 (bez mezer)
Počet stran:	92
Počet zdrojů:	39
Počet příloh:	2
Klíčová slova:	frazeologie, frazém, idiom, <i>chengyu</i> , <i>guanyongyu</i> , <i>yanyu</i> , <i>suyu</i> , <i>xiehouyu</i> , zooapelativum, pes, komparace

Diplomová práce se bude zabývat srovnáním českých a čínských frazeologismů. Frazeologismy obecně obsahují širokou škálu různých obrazů, my se budeme zabývat frazeologismy se zooapelativy, konkrétně komponentem „pes“. V teoretické části se zaměříme na teorii frazeologie a idiomatiky. V analytické části dojde k excerpci frazeologismů v obou jazycích, tyto frazeologismy následně rozdělíme do skupin podle jejich společných rysů a doplníme je o náš komentář. Poslední krok analýzy bude srovnání těchto skupin v českém a čínském jazyce. Naším cílem je porovnat rozdílné skutečnosti a podobnosti, které tyto frazémy se společným komponentem vyjadřují, a sledovat s jakými emocemi, náladami či věcmi je vybrané zvíře spojováno. Ve výsledku tak získáme porovnání typologie frazému s komponentem psa v českém a čínském jazykovém prostředí.

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala za odborné vedení práce, cenné rady a obohacující diskuse Mgr. Tereze Slaměňíkové, PhD. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za neutuchající podporu, trpělivost a motivaci po celou dobu studia u nás i v zahraničí.

OBSAH

EDIČNÍ POZNÁMKA	6
SEZNAM TABULEK	7
ÚVOD	8
METODOLOGIE	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. FRAZEOLOGIE A IDIOMATIKA	12
1.1. ČESKÁ TERMINOLOGIE VE FRAZEOLOGII A IDIOMATICE	13
1.1.1. TERMINOLOGIE A KLASIFIKACE EVY MRHAČOVÉ	14
1.1.2. TERMINOLOGIE A KLASIFIKACE FRANTIŠKA ČERMÁKA	16
1.2. ČÍNSKÁ TERMINOLOGIE VE FRAZEOLOGII A IDIOMATICE	18
1.3. ZVÍŘATA V ČESKÉ FRAZEOLOGII	21
1.4. ZVÍŘATA V ČÍNSKÉ FRAZEOLOGII	23
ANALYTICKÁ ČÁST	25
2. FRAZEOLOGISMY S KOMPONENTEM „PES“	25
2.1. ČESKÉ FRAZEOLOGISMY S KOMPONENTEM „PES“	26
2.1.1. POZITIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI	26
2.1.2. NEGATIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI	27
2.1.3. SHRUTÍ	34
2.2. ČÍNSKÉ FRAZEOLOGISMY S KOMPONENTEM „PES“	35
2.2.1. POZITIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI	36
2.2.2. NEGATIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI	39
2.2.3. SHRUTÍ	58
2.3. KOMPARACE FRAZEOLOGISMŮ	59
2.3.1. PODOBNOSTI MEZI ČESKÝMI A ČÍNSKÝMI FRAZÉMY	60
2.3.2. ODLIŠNOSTI MEZI ČESKÝMI A ČÍNSKÝMI FRAZÉMY	66
ZÁVĚR	68
RESUMÉ	71
SEZNAM ZDROJŮ	72
SEZNAM PŘÍLOH	76
PŘÍLOHY	77

EDIČNÍ POZNÁMKA

V této diplomové práci jsem důsledně použila standardizovanou transkripci *pinyin* 拼音, kterou od ostatního textu odlišuji kurzívou. Všechny čínské znaky, které se v této práci objevily, jsou uvedeny ve zjednodušené podobě *jiantizi* 简体字. Čínské frazémy jsou vždy ošetřeny mým překladem do češtiny, ve většině případů jsem inklinovala k překladu doslovnému, použit byl také překlad volný. Překlady frazémů nicméně nejsou hlavním cílem této práce.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Dílčí kategorie frazeologismů	60
--	----

ÚVOD

Frazeologie jako moderní disciplína napomáhá porozumět jiným kulturám a odráží též myšlenkovou a jazykovou vynalézavost národů z celého světa. Frazeologismy také podporují velkou měrou šíření povědomí o reáliích a tradicích národů. Dopomáhají vyjadřovat lidovou moudrost a jsou významnou součástí jazykového bohatství. Různé frazeologismy se používají v různých situacích a přispívají tak k emocionálnímu zabarvení výpovědi mluvčího. Jedná se o významnou složku, která obohacuje naši slovní zásobu a vyjadřování. Nicméně překlad frazeologismů zůstává i nadále velkou výzvou nejen pro překladatele, ale i studenty cizích jazyků, což je dáno právě hlavně rozličným kulturním pozadím. Pro češtinu i čínštinu jsou frazeologismy typické a vnímáme je jako její živou a nepostradatelnou součást.

Zvířata doprovázela člověka už od pradávna. Postupem času si lidé všimli, že zvířata disponují určitými vlastnostmi, které jsou člověku blízké. Tyto podobnosti se pomalu prolínaly do mluveného projevu jako jazykové složky, které dnes nazýváme frazeologismy a idiomy. Právě díky analýze těchto frazeologismů můžeme pochopit percepci zvířat ve dvou odlišných kulturách. Frazeologismy, jak všichni víme, obsahují širokou škálu různých obrazů a motivů, díky kterým barvitě vyjadřují nejrůznější skutečnosti ze všech sfér lidského života. My se v této práci budeme zabývat frazeologismy s animalistickým komponentem, konkrétně komponentem „pes“.

Sepsání této práce bylo motivováno hojným výskytem frazeologismů se zvířecími motivy a jejich aktivní užívání v mluveném projevu rodilých mluvčí češtiny i čínštiny. Čeština patří do indoevropské jazykové rodiny, naopak čínština do jazykové rodiny sinotibetské. Bavíme se tedy o dvou velmi rozličných jazycích. Zda pes vystupuje jako věrný přítel člověka i v Číně, se dozvíme pomocí naší komparativní analýzy. Naší snahou bude také nalézt podobné „psí“ motivy, které se odráží ve frazeologii obou jazyků, následně se je budeme snažit v této práci analyzovat a porovnávat.

Práce se skládá ze dvou hlavních částí. V teoretické části se budeme zabývat teorií frazeologie a idiomatiky. Objasníme si terminologii, která se užívá v české frazeologii, přičemž budeme vycházet z prací dvou českých lingvistů, Evy Mrhačové a Františka Čermáka. Poté se zaměříme na čínskou terminologii v oblasti frazeologie. Jednak se seznámíme s typologií frazeologismů rozebíraných v analytické části práce

a jednak věnujeme pozornost problematice překladu názvů jednotlivých kategorií do češtiny. Také se obecně vyjádříme k tématu zvířat ve frazeologii.

V analytické části provedeme excerpci frazeologismů v obou jazycích, tyto frazeologismy následně rozdělíme do skupin podle jejich společných rysů a doplníme je o náš komentář. Posledním krokem analýzy bude srovnání těchto skupin v českém a čínském jazyce. Naším cílem je vymezit rozdílné skutečnosti a podobnosti, které tyto frazémy se společným komponentem vyjadřují. Detailnější popis analytické části a postupu pak uvádíme v kapitole Metodologie.

METODOLOGIE

V diplomové práci si klademe za cíl porovnat české a čínské frazeologismy obsahující název zvířete. Jelikož je frazeologie s animalistickými prvky velice rozsáhlá, k detailnější analýze jsme si vybrali pouze jedno zvíře. Jedná se o psa, který hraje v české i čínské společnosti důležitou roli a velmi často se objevuje i ve frazeologismech. Popis typologie těchto frazeologismů je cílem našeho zkoumání. Ve výsledku tak získáme porovnání frazémů a jejich konotací v českém a čínském jazykovém prostředí. Hlavní výzkumné otázky, které si klademe, jsou následující:

1. Jaké jsou podobnosti v českých a čínských frazeologismech s komponentem „pes“?
2. Jaké jsou odlišnosti v českých a čínských frazeologismech s komponentem „pes“?

V čínské frazeologii je pes chápán zejména jako nositel negativních skutečností a špatných vlastností¹, a proto je naší hypotézou to, že počet negativních frazeologismů bude převyšovat nad počtem kladných významů. To stejné očekáváme i pro frazémy v češtině. Předpokládáme, že kvůli velké odlišnosti mezi jazyky jako je čeština a čínština, bude podobnost minimální a bude převyšovat počet rozlišností, které frazeologické výrazy označují.

Samotné analýze musí nutně předcházet, abychom v první fázi nejprve frazeologismy excerpovali a vytvořili korpus, toho dosáhneme s pomocí frazeologických slovníků. Pro frazeologismy v češtině budeme pracovat s dílem Františka Čermáka *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1–4* (2009) a s tematickým frazeologickým slovníkem Evy Mrhačové *Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice* (1999). Nejen, že budeme vycházet z frazeologického souboru těchto publikací, ale budeme vycházet také z interpretací, které jim jsou připisovány. Při excerpci čínských frazeologismů budeme používat zejména internetové zdroje, například www.mdbg.net a www.t086.com, které obsahují bohatý výčet frazeologismů. Nalezneme zde frazémy, které obsahují komponenty barev, mají původ v dílech významných čínských autorů, popisují různé nálady, či zde dokonce nalezneme frazémy dvanácti různých zvířat, nás budou zajímat frazeologismy s komponentem „pes“. U druhé zmíněné stránky obsahují

¹ Obuchová píše v díle *Čínské symboly* (2000, s. 103–104), že se jedná o špinavé zvíře. Nicméně v rámci čínského zvěrokruhu je pes hodnocen jako nejlaskavější symbol.

veškeré frazémy i vysvětlení významu, což nám v analýze částečně pomůže. Správnost popisovaných významů nejpočetnější skupiny *chengyu* pak ověříme v publikaci 成语大词典 *Chengyu da cidian* „Velký slovník *chengyu*“. Významy zbylých frazeologických výrazů pak ověříme hlavně konzultací s rodilými mluvčími čínštiny.

Je důležité zmínit, že seznam námi vybraných frazeologismů není konečným výčtem všech frazémů s komponentem „ps“, kterým daný jazyk disponuje. Jedná se pouze o seznam frazeologismů, se kterými budeme v této diplomové práci pracovat. Naším cílem je charakterizovat povahu frazeologismů v obou jazycích a vymezit základní podobnosti a rozdíly. Abychom dosáhli vymezeného cíle, zařadíme frazeologismy do skupin podle jejich společných rysů (významu) a doplníme je o náš komentář. Veškeré čínské frazeologismy, které při zpracování analytické části zmiňujeme, jsou ošetřeny doslovným i volným překladem do českého jazyka. Samotný překlad ale není primárním cílem této práce, snažíme se pouze čtenářům přiblížit jejich význam, nehledáme pro ně české ekvivalenty. Ve výsledku tak získáme porovnání psa v českém a čínském jazykovém prostředí. Pro přehlednost je do příloh zařazen i přehledný seznam frazémů, které jsme během práce analyzovali. V závěru pak odpovídáme na stanovené výzkumné otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části se zaměříme na teorii frazeologie a idiomatiky. Budeme se věnovat oblasti frazeologie z pohledu češtiny, ale také z pohledu čínštiny. Charakterizujeme si rovněž základní terminologii, abychom dosáhli komplexnějšího pochopení této jazykové disciplíny. Na závěr se zaměříme také na zvířecí motivy ve frazeologii.

1. FRAZELOGIE A IDIOMATIKA

Termín frazeologie pochází z řeckého a latinského slova *phraseón*, který nese význam „oznamuji, říkám“, „fráze“ či „způsob vyjádření“ (Čermák, 2007, s. 482). Už v době antiky můžeme zaznamenat předchůdce frazeologie, kdy se učenci zabírali rozmanitým příslovím a výroky známých osobností. Jako první použil pojem frazeologie Michael Neandera ve svém řecko-latinském slovníku *Phraseologia isocratis grecolatina*, který byl publikován v roce 1558. V Evropě se pojem frazeologie, jak ho známe dnes, začal používat v 18. století. Má se za to, že zakladatelem frazeologie jako samostatné vědní disciplíny je Charles Bally, švýcarský lingvista a žák Ferdinanda de Saussura, který jí definoval ve své práci *Traité de stylistique française* (1909) (Földesiová, 2014).

Frazeologie a idiomatika je relativně mladá lingvistická disciplína, jejíž jednotky, idiomy a frazémy, se v jazyce postupně odkrývají. Jsou k nalezení ve všech jazykových disciplínách, kde jde o kombinace jednotek nadané významem. Má však vazby i na další nejazykové disciplíny (Čermák, 2007, s. 24). Frazeologie se začala prudce rozvíjet v druhé polovině 20. století a spadá do oblasti lexikologie (Čermák, 2007, s. 484). Předmětem jejího zkoumání je studium a popis frazémů a idiomů, ke kterým se řadí rčení, přísloví, pořekadla nebo pranostiky. Čermák (1985, s. 166) definuje frazeologii jako „samostatnou jazykovou disciplínu zabývající se studiem, případně popisem svérázných jazykových jednotek různého typu více úrovní, které dlouho vzdorovaly souvislému popisu“. Pod pojmem „jazyková jednotka“ má Čermák na mysli spojení, pro která je příznačná celistvost a nedělitelnost jejich komponentů. V českém prostředí je počátek bádání v oblasti frazeologie spojeno se jmény Václava Flajšhane a Jaroslava Zaorálka. Druhý jmenovaný jako první zmínil existenci nevětných frazémů ve svém díle *Lidové rčení* z roku 1947 (Čermák, 2007, s. 484). Během druhé poloviny 20. století se touto

vědní disciplínou zabýval především František Čermák, ze kterého budeme v této práci z větší části vycházet.

V čínštině započal výzkum na poli frazeologie mezi 70. a 80. lety 20. století. Během tohoto období bylo publikováno mnoho prací, které se soustředily zejména na samotné vymezení frazeologie, dále na původ, výslovnost, či gramatiku a sémantiku frazémů. Ke klíčovým odborným publikacím se řadí *Chengyu* 成语 „*Idiomy*“ (Ma, 1959), Ma považoval čínský frazém za speciální jednotku slovní zásoby a ve své práci komplexně shrnul a vymežil její charakteristiku. Zabýval se také strukturou frazémů, a tím dopomohl ke změně metody bádání, protože původně se frazém zkoumal jen ze sémantického hlediska. Na jeho výzkum navazují například díla jako *Hanyu chengyu yanjiu* 汉语成语研究 „*Výzkum o čínském frazému*“ (Shi, 1979), *Chengyu gaishuo* 成语概说 „*Úvod o idiomech*“ (Xiang, 1982) a *Hanyu shuyuxue* 汉语熟语学 „*Čínská frazeologie*“ (Sun, 1989). Z novějších publikací z 90. let 20. století jmenujme například *Hanyu miaoxie cihuixue* 汉语描写词汇学 „*Čínská deskriptivní lexikologie*“ (Liu, 1990) anebo také *Cihuixue cidianxue yanjiu* 词汇学词典学研究 „*Lexikologie a lexikografie*“ (Zhou, 2004). Rozsáhlé výzkumy na poli frazeologie v Číně i nadále pokračují (Gong, 2017, s. 11–12).

1.1. ČESKÁ TERMINOLOGIE VE FRAZEOLOGII A IDIOMATICE

Výzkum frazeologických jednotek vyžaduje znalost všech jazykových rovin, především lexikální, sémantické, syntaktické a stylistické. Každá tato rovina se podílí na výstavbě specifické struktury frazémů a jejich typologii (Filipec, 1984). V české frazeologii tradičně převládal nejasný pohled, čím se tato věda zabývá a jaké konkrétní jednotky zkoumá. Z toho důvodu se můžeme setkat s nejrůznějšími názvy pro frazém a idiom. V rovině nevětných kombinací se lidově užívá termínů rčení, úsloví či obrat, na rovině větné se pak můžeme setkat s pojmy jako přísloví, pořekadlo a pranostika. Mimo tyto dvě roviny se užívá i termín přirovnání, binominála a frazémy synsémantické (Čermák, 2007, s. 33).

Čermák (2007, s. 53) uvádí také výčet dalších termínů, které se pro frazém užívaly, jedná se však o pojmy, které se vzájemně překrývají a hranice jsou často nejasné a nedefinované. Jsou jimi například *agadium, aforismus, anekdota, apothegma, axióm, citát, floskule, formule, fráze, gnóma, hádanka, heslo, hlavolam, hříčka, kalambúr, loci communes, maxim(a), motto, obrat, okřídlená slova, parémie, pořekadlo, poučka, pozdrav, pranostika, průpovídka, přísloví, rčení, rozpočítávací, říkanka* a mnoho jiných.

Česká frazeologie zažívá značný ústup tradiční lidové části, a to z toho důvodu, že dobové skutečnosti a zastaralé jazykové jevy postupně mizí z povědomí mluvčích. I přesto dochází ve frazeologii ke vzniku nových frazémů či k obměně stávajících. Kromě tvoření neologismů dochází i k sémantickým aktualizacím, tj. záměna složek frazému, změna lexikálního obsazení, či k aktualizacím syntaktickým, tj. kontaminací, křížení dvou různých frazémů, aj. (Čechová, 1993).

V následujících dvou podkapitolách se seznámíme s klasifikací Evy Mrhačové, která pracuje s pojmem frazeologická jednotka, a s klasifikací Františka Čermáka. Tyto autory volíme, protože se řadí mezi nejvíce uznávané a citované odborníky na poli české frazeologie.

1.1.1. TERMINOLOGIE A KLASIFIKACE EVY MRHAČOVÉ

Mrhačová pracuje s termínem **frazeologická jednotka**, kterou v díle *Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice* (1999, s. 3) definuje a charakterizuje následovně:

„Frazeologickou jednotku chápeme jako formálně i obsahově ustálené, závazné, obrazné spojení slov (od spojení dvojčlenných až po mikrotexty) znakové povahy, mající složku sémanticko-funkční (idiomatickou) a výrazovou (v textu vystupuje jako frazém). Tato hotová specifická jazyková pojmenování nominální i verbální povahy se vyskytují zejména v mluvené řeči. Vedle ustálenosti, závaznosti (významové a formální vázanosti, nerozložitelnosti, lineárnosti, vysoké míry lexikalizace) a obraznosti je pro tyto útvary příznačná emocionalita, expresivnost a dále posun lexikálního významu, tj. fakt, že jejich celkový význam nebývá totožný s významem jednotlivých jejich komponentů, ale je novou zakódovanou kvalitou, novým znakem.“

Autorka pod pojmem frazeologická jednotka označuje jednotlivé typy jako je rčení, přísloví, pořekadla, pranostiky a jiné. Nicméně sama Mrhačová (1999, s. 4) zdůrazňuje, že mezi jednotlivými frazeologickými jednotkami je neostrá hranice a je jen velmi obtížné určit, o jaký konkrétní typ jde, jedná se zejména o hranici mezi pořekadly a příslovím. Některé frazeologické jednotky mají specifické formální i obsahové vlastnosti, pro některá rčení, pořekadla, pranostiky je příznačná rýmovanost (např. *každý pes, jiná ves; dočkej času jako husa klasu*), pro určitá přísloví pak morální ponaučení a lidské hodnoty (např. *jedna prašivá ovce nakazí celé stádo*). Všechny frazeologické jednotky, mimo rčení knižní a literární, vznikly jako kondenzovaná lidská zkušenost, jako výsledek dlouhodobého pozorování a jsou udržovány lidskou tradicí.

Mrhačová (1999, s. 12–23) se rovněž vyjadřuje i k jednotlivým typům frazeologických jednotek, zároveň ve své práci věnuje pozornost na zooapelativa, které definuje jako bázová slova nesoucí názvy zvířat, a ty jsou pro naši práci klíčové. Prvním uvedenou kategorií je **ustálené přirovnání**. Jsou to právě zooapelativa, která se v české frazeologii vyskytují ve velké míře v explicitně vyjádřených ustálených přirovnání, pro jiné tematické okruhy to není obdobné. Přirovnávány bývají zejména vlastnosti, činnosti a stavy a formou vyjádření jsou hlavně adjektiva a slovesa. U ustálených přirovnání vlastností se setkáváme s obsahovou synonymitou (např. *mrštný jako had/ ještěrka/ kočka/ kuna/ lasička/ opice/ štika/ úhoř/ veverka*), stejně tak tomu je i u činností a stavů (např. *funět jako hroch/ kanec/ mrož/ prase/ vepř*). Před ustáleným přirovnáním bývá uveden jeden z komparátorů *jako (jako by, jako když) / než/ hůř než/ ani/ že by (ani)* (např. *cítí se jako ryba ve vodě; venku je zima, že by ani psa nevyhnal*). Existuje ještě zvláštní typ přirovnání, který označuje jako „nepravá komparace“. Tyto přirovnání se spojují především se dvěma zooapelativy, a to *prase* a *pes*. Mrhačová uvádí příklady jako *je to horké, hořké, těžké, velké atp. jako prase/ pes; bolí, pálí, svědí, štípe to jako prase/ pes*, přestože formou připomínají přirovnání, jedná se pouze o expresivní vyjádření vysokého stupně určité vlastnosti a stavu, zpravidla s negativní konotací. Mluvčí pak může podle vlastní libosti svou řeč emocionálně doladit (např. *zvědavý jako prase/ pes, nadávat jako prase/ pes atp.*).

Druhou kategorií, kterou Mrhačová (1999, s. 25–26) uvádí jsou **ustálené charakteristiky**. Ty dopomáhají popisovat typické lidské vlastnosti, které dáváme do kontextu se zvířaty. Příkladem mohou být ustálená slovní spojení slov jako *To je ale*

husa! To je ale hovado! a jiné. Tyto frazémy se rovněž ve větší míře používají v negativním slova smyslu. Pro výrazy je příznačná vysoká míra obraznosti a expresivity, východiskem jim je živá lidová řeč a důležitou úlohu má u tohoto typu frazeologické jednotky intonace dodávající emocionální zabarvení (Mrhačová, 1999, s. 3).

Dále zmiňuje Mrhačová (1999, s. 28–29) **pořekadla a přísloví**. Definuje je jako mikrotexty znakové povahy, které nosí základní vlastnosti frazeologické jednotky, konkrétně formální a obsahovou ustálenost, závaznost a obraznost, navíc mají metaforický základ a nesou podobenství. Většinou obsahují zobecnělou životní zkušenost, radu či moudrost předků. Tyto dva paremiologické útvary striktně nerozlišujeme, protože je v praxi velmi obtížné určit, o jakou kategorii se jedná. Obecně platí, že pořekadla jsou vyjádřením životních zkušeností bez mravoučného obsahu, u přísloví naopak zdůrazňuje filozofické a výchovné poslání s mravním ponaučením.

V neposlední řadě také jmenuje **lidové pranostiky**, které Mrhačová (1999, s. 34) řadí jako okrajový typ pořekadel. Obecně o pranostikách platí to, co jsme si už nastínili v celé této kapitole. V pranostikách se odráží z generace na generaci předávaná zobecnělá lidská zkušenost, a také se projevuje úzký vztah člověka k přírodě. Naši předkové byli velmi vnímaví k souvislostem mezi proměnami přírody během ročních období a chováním zvířat, které ohlašovaly změnu počasí či hlásily další přírodní úkazy. Pranostiky se vztahují také k měsícům či různým církevním svátkům. V dnešní době se tyto frazeologické jednotky už moc neužívají, což je dáno zejména odklonem od vesnického způsobu života a inklinací k životu městskému.

1.1.2. TERMINOLOGIE A KLASIFIKACE FRANTIŠKA ČERMÁKA

František Čermák (2010, s. 228) výše uvedenou „klasickou“ terminologii Evy Mrhačové úplně nezavrhuje, nicméně sám se od používání těchto termínů odklání a pracuje zejména s termínem *idiom a frazém*. Čermák (2007, s. 31–32) přichází s definicí, která frazém a idiom vymezuje. „*Idiom a frazém jsou unikátní kombinace nejméně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojení), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo)*“.

V díle *Jazyk a jazykověda* Čermák (2001, s. 189) definuje **frazeologismus, frazém** jako ustálené slovní spojení s vlastním významem, jímž se zabývá frazeologie. Frazém zdůrazňuje formální funkci daného výrazu. Výše zmíněnou definici dále doplňuje o „alespoň jeden z prvků je členem extrémně omezeného a uzavřeného paradigmatu. Lze ji testovat pokusem o záměnu komponentu frazému (idiomu) analogicky jiným, a tato záměna přitom nesmí umožňovat jiné (ustálené) kombinace s analogickou funkcí“. Uvádí tedy „nefunkčnost“ komponentu v jiném spojení, kde dochází ke ztrátě nebo změně významu určitého komponentu frazeologismu jako samostatně stojící jednotky. Například „mít něco za lubem“, kdy komponent „lubem“ ztrácí svůj význam, pokud jej uijeme mimo uvedený frazeologismus, je však považován za důležitou významovou součást pro sémantické zařazení (Čermák, 1983, s. 177). My v této práci užíváme pojmy „fazeologismus“ a „frazém“ jako synonyma a zastřešující termíny pro konkrétní frazeologické výrazy. Jen pro porovnání si můžeme uvést definici frazému, se kterou pracuje Cvrček (2010, s. 75) v díle *Mluvnice současné češtiny*: „Frazém je ustálená anomální kombinace dvou či více prvků, z nichž jeden bývá členem extrémně omezeného a uzavřeného kolokačního paradigmatu. Frazém se týká formálních aspektů.“

Pojem idiom pak vnímá Čermák jako synonymum ke slovu frazeologismus, s tím rozdílem, že idiom zdůrazňuje u daného výrazu funkci sémantickou. Idiomy jsou spojení, která se nedají doslovně přeložit do jiného cizího jazyka a byly vytvořeny na základě metafor (Čermák, 2001, s. 189). Abychom to shrnuli, frazém označuje jakoukoliv kombinaci slov, která je kombinatorně omezená, kdežto idiom má úzkou spojitost s metaforou, která dříve sloužila jako hlavní identifikátor frazémů (Čermák, 2010, s. 227). Čermák tyto dva pojmy rozlišuje, nedochází tak k významové shodě obou pojmů, pro češtinu je pak běžnější používat výraz frazém než idiom.

Frazémy a idiomy je možné chápat jako nejvýznamnější součást jazykových stereotypů. Stereotyp v jazyce označuje lexikální kombinaci, která v textu vystupuje jako hotová, ustálená a relativně frekventovaná jednotka. K nejběžnějším stereotypům patří pořekadla, přísloví, korelované pozdravy a přání, aforismy, či různé situační průpovědky. Velký počet stereotypů nalezneme především v institucionalizovaném jazyce, kde řada formulí promluvu formalizují a dodávají ji zdvořilostní a předepisovaný charakter. Typické jsou formule pozdravové, děkovné, práci, rituální, zatýkací nebo také svatební (Čermák, 2007, s. 24–25). Mnohem častěji využíváme k obohacení promluv

již vzniklých a vhodných kombinací a frazémů, než abychom kreativně tvořili vlastní. Stereotypy tak napomáhají k rychlejšímu a přesnějšímu dorozumění (Čermák, 2007, s. 8).

1.2. ČÍNSKÁ TERMINOLOGIE VE FRAZEOLOGII A IDIOMATICE

Rovněž v čínské frazeologii existuje řada přístupů, jak tuto disciplínu dělit a její klasifikace není ani zdaleka tak jednoznačně systematizována jako tomu je u jiných jazyků. V této kapitole se zaměříme na typologickou klasifikaci čínských frazémů, se kterými se budeme v této práci setkávat.

Bavíme-li se v čínštině o frazeologii, setkáme se s řadou pojmů, které se s ní pojí. Jsou to termíny jako: 成语 *chengyu*, 古语 *guyu*, 常言 *changyan*, 谣谚 *yaoyan*, 谚语 *yanyu*, 格言 *geyan*, 惯用语 *guanyongyu*, 习语 *xiyu*, 习用语 *xiyongyu*, 熟语 *shuyu*, 俗语 *suhua*, 俗话 *suyu*, 俚语 *liyu*, 歇后语 *xiehouyu*, 俏皮话 *qiaopihua* atp. (Sun, 1989, s. 2). Užívaných pojmů je nicméně široké množství, a řada čínských badatelů se rozchází v názorech, jak frazeologismy klasifikovat.

Pro nás je v této práci stěžejní pojem 熟语 *shuyu*, který chápeme jako pojem nadřazený a můžeme ho přeložit jako „frazeeologismy“. Pod tento pojem pak spadá pět podkategorií, které jsou pro nás v této práci klíčové, jsou to 成语 *chengyu*, 惯用语 *guanyongyu*, 谚语 *yanyu*, 俗语 *suyu* a 歇后语 *xiehouyu* (Stoch, 2016, s. 48). Tyto podkategorie se nicméně badatel od badatele liší a jsou velmi často obměňovány. České ekvivalenty pro tyto kategorie zatím nebyly zavedeny, proto si pro ně v této kapitole zvolíme české termíny, případně pak v analýze používáme zastřešujícího termínu „frazeeologismus“.

Lidé si mnohdy pod frazeologismem představí pouze 成语 *chengyu*, my jej budeme dále v této práci označovat jako „idiom“. Jak správně charakterizovat *chengyu* je ale stále otázkou pro mnoho lingvistů. Popsat jej ale můžeme jako idiom, který je strukturován ze čtyř znaků a silně ovlivněn gramatikou klasické čínštiny 文言 *wenyan*. Čtyřznaková struktura vytvářela oblíbený rytmus, který navazoval na klasická díla. Ve výsledku tak projevu dodal větší rytmiku a kadenci, a samotné výpovědi pak přidal větší emocionální zabarvení (Wu, 1995, s. 80). Nicméně existují i idiomy, které mají

sedm a více znaků, v tom případě má pak čínština tendenci gramatiku omezovat. Tento druh idiomu je považován za fixní větnou jednotku, její vnitřní stavba nám nedovoluje libovolně obměňovat či vypouštět jakoukoliv část, idiom by tak ztratil na významu. Ve větě pak může vystupovat jako podmět, předmět, komplement a přísudek (Wu, 1995, s. 71). Používá se jak v psané, tak i mluvené formě, pro správné pochopení idiomů je ale třeba, abychom znali příběh, který se za těmito znaky skrývá. (Rosner, 2017 s. 365). Odráží se v nich různé historické události, kulturní zvyklosti a tradice, abychom tedy významu daného idiomu porozuměli, a usnadnili tím mezikulturní výměnu, je nutné znát jejich kulturní a historický kontext (Wu, 1995, s. 61).

Druhým typem frazému je 惯用语 *guanyongyu*, který můžeme do češtiny přeložit jako „úsloví“, což budeme v této práci dále používat. Někdy se označuje i jako 习惯语 *xiguanyu* (Stoch, 2016, s. 55). Jedná se o čínský idiomatický výraz, který na rozdíl od *chengyu* nevypráví příběh. Počtem znaků se *guanyongyu* také nemusí lišit, může se objevovat ve čtyřznakové struktuře, ale je pro něj typičtější struktura tříznaková. Typickým znakem je také rýmovanost, která tak dopomáhá k jejich jednoduššímu zapamatování (Sun, 1989, s. 197). Tento typ frazému představuje pomocí živých a barvitých výrazů lidovou představitost, či tradiční a kulturní hodnoty (Wen, 2008, s. 249). V praxi se pak tyto výrazy používají v pochvalném, ale dokonce i hanlivém smyslu (Wen, 2008, s. 250). To, co navíc *guanyongyu* charakterizuje, je skutečnost, že můžeme výraz přeložit jak doslovně, tak i metaforicky. To je jedna z mnoha výzev pro ty, kteří se čínsky učí a nejsou rodilým mluvčím. Příkladem může být výraz 小皇帝 *xiao huangdi* „malý císař“, který v přeneseném významu používáme pro označení jediného dítěte (syna) v rodině, který je všemi opečováván, což bylo zapříčiněno hlavně politikou jednoho dítěte ze 70. let. 20. století. Bez sociokulturního kontextu bychom pak těmito výrazům jen stěží porozuměli (Wen, 2008, s. 250).

Dále také nesmíme vynechat 谚语 *yanyu*, které v naší práci označujeme jako „příslíví“. Jedná se o gramaticky úplnou větu, která vyjadřuje názor, známou pravdu, moudrost a životní zkušenost obyčejných lidí, které se předávají ústní lidovou slovesností mezi těmi, kteří mluví stejným jazykem. Velmi často dochází k záměně mezi *yanyu* a *suyu*. Dokonce i 俗语 *suyu* vyjadřuje známé obrazy a představy, do češtiny je lze také

přeložit jako „přísluví“ nebo „rčení“. Hlavním rozdílem je to, že *suyu* nejsou schopné utvořit celou větu a jedná se o kratší jazykové útvary. Liší se také tím, že slouží spíše k věcnému popisu věcí, nenesou žádnou moudrost, nevybízejí člověka k dobrému chování a nenabízejí žádnou praktickou radu do života, jak je tomu u *yanyu* (Stoch, 2016, s. 49–50). Navíc je to právě útvar *yanyu*, který nese morální poučení. Oba typy frází jsou obvykle metaforické a alegorické a dokážou velmi barvitě líčit skutečnosti, jejich cílem přitom není jen „ozdobit“ projev mluvčího, ale také šířit a učit jejich obsah (Stoch, 2016, s. 50). Rozdíl mezi *yanyu* a *suyu* je nepatrný, neexistuje žádná pevná hranice, která by tyto dvě kategorie dělila. Někdy se také může stát, že zaměníme *yanyu* s *chengyu*. Dokonce i čtyřznakové ustálené jednotky mohou být považovány za *yanyu* (nebo i 格言 *geyan*, ten má nicméně velmi mravokárný charakter, nese hluboké etické ponaučení a přenášel se zejména písemnou formou) (Stoch, 2016, s. 51–52). Některé jednotky mohou být vypuštěny, výrazy mohou též obsahovat jména historických postav, což ve výsledku zapříčiňuje nejasné označení a zaměnění *yanyu* za *chengyu* (Bogushevskaya, 2017, s. 642–647).

Poslední podkategorií, kterou se v této práci budeme zabývat, jsou 歇后语 *xiehouyu*. Jedná se o velmi oblíbené lidové výrazy, které jsou velmi složité přeložit do jakéhokoli cizího jazyka, my jej budeme v této práci označovat jako „alegorické rčení“. Jedná se o rčení, které je tvořeno dvěma částmi, které jsou oddělené pauzou při mluveném projevu, případně čárkou nebo pomlčkou při projevu písemném. Právě díky této pauze dáváme posluchači dostatek prostoru k tomu, abychom ho výrazem zaujali a dali mu čas k přemýšlení o jeho významu, tím pak dosáhneme při naší promluvě zvýšeného stupně humoru a satiry (Zhang, 2016, s. 395). První část nese metaforický význam a spíše naznačuje nějakou skutečnost, dá se říct, že nám poskytuje nějaké vodítko a motivuje člověka k hledání odpovědi. Kdežto druhá část tuto metaforu přímo vysvětluje a dopomáhá k pochopení, nese tedy námi hledanou odpověď. Strukturou je velmi podobná hádankám. Abychom tedy celému výrazu porozuměli, musíme mít k dispozici druhou část. Ne všechny *xiehouyu* ale odpovídají této struktuře, někdy může být druhý segment vypuštěn a je pouze na posluchači, zda na tento druh frazému zareaguje. Z tohoto důvodu velmi často dochází k nepochopení výrazu. (Zhang, 2016, s. 399). *Xiehouyu* také velmi často pracují s homonymy a hrají si se slovy, které zní stejně, případně podobně, ale nesou odlišné významy. Tento typ slovních hříček pak přináší během komunikace větší vzrušení a tajemnost (Zhang, 2016, s. 400). I Kane ve svém díle

Knížka o čínštině (2009) píše, že se jedná o společenskou a lingvistickou zábavu. Tyto idiomatické výrazy pracují také s personifikací, hyperbolou, kontrastem, rétorickými otázkami, či opakováním slov. Zajímavým prvkem je také užití onomatopoických slov, které imitují různé zvuky. Jelikož jsou *xiehouyu* často velice humorné, označují se někdy také jako vtipné poznámky, bonmoty, které se v čínštině označují jako 俏皮话 *qiaopihua* (Stoch, 2016, s. 53; Rohsenow, 2017, s. 621). *Xiehouyu* hrají důležitou roli v čínské společnosti již po několik staletí, jsou plné lidových tradic, nabité kulturními skutečnostmi, či lidovou moudrostí. Tyto výrazy byly tvořeny v různých érách a region od regionu se liší, je pro ně tedy typická lokálnost. Navíc se tyto výrazy tvořily jak z různých pověr (bajek), ale také jim byly inspirací historické události, běžný život, zkušenosti, nebo náboženské přesvědčení. *Xiehouyu* nosí jak pozitivní významy, tak i negativní či neutrální konotace, co platí pro všechny, je jejich satiričnost (Zhang, 2016, s. 398).

1.3. ZVÍŘATA V ČESKÉ FRAZEOLOGII

Vedle částí lidského těla jsou názvy zvířat, tedy zooapelativa, nejhojnějším motivačním zdrojem frazeologie (Černá, 2015). Zvířata hrála odjakživa důležitou roli v lidské společnosti a člověka na každém kroku doprovázela. Postupem času se však vztah člověka k nim měnil. Příkladem mohou být užitková domácí zvířata, která se ve staročeských přirovnáních užívala ke kladnému hodnocení lidských vlastností, dnes se však užívají hlavně v negativních konotacích a člověka haní (Němec, 1986, s. 54). Člověk nezůstal pouze u lovení zvěře, postupně se snažil zvířata sám chovat a domestikovat. Tato zvířata pak sloužila jako jistější zdroj potravy a některá zvířata se stala člověku společníkem při nejrůznějších aktivitách a pracovních činnostech (Němec, 1986, s. 56). Mezi zvířata vyskytující se ve frazeologii nejčastěji jsou ta, která s člověkem žila, tedy pes, kočka, koza, kráva, prase a kůň (Černá, 2015).

Různé změny v chování člověka ke zvířatům zanechaly své stopy také ve slovní zásobě a v samotném jazyce. Důkazem toho je velké množství zvířecích lexikálních jednotek objevujících se ve frazeologii (Němec, 1986, s. 56). Jak jsme již v této práci zmínili, v mnoha případech se lidé a jejich vlastnosti přirovnávají ke zvířatům. Mrhačová s Ponczovou se k tomu vyjadřují v díle *Zvířata v české a polské frazeologii a idiomatice* (2003, s. 14–15):

„Právě velký počet ustálených přirovnání lidských vlastností, činností a stavů ke zvířecím, který vznikl na bázi názvů zvířat, svědčí o tom, že člověk jejich chování, pohyb, schopnosti fyzické i různé zvyklosti po celé generace velmi bedlivě pozoroval a porovnával. Často v nich spatřoval podobnost s chováním a některými zvyklostmi lidí, a odtud byl už jen krok k personifikaci a ke karikování lidských vlastností a činností jejich přirovnáním ke zvířecím. Přirovnání lidské vlastnosti, činnosti nebo stavu ke zvířecím mělo slovní projev oživit, zvýraznit, učinit jej zajímavějším, dodat mu takřkajíc třetí rozměr.“

Příkladem k výše uvedené citaci mohou být přirovnání, které jsou uvedené slovem jako: *mrštný jako lasička* (nebo *kočka/ opice/ veverka*), *dotěrný jako moucha*, *lstivý jako had* (*liška/ kočka*), *tichý jako myška*, *volný jako pták*, *nést se pyšně jako páv* atd. Pro přirovnání lidské vlastnosti se užívá zooapelativ zejména proto, aby učinily projev zabarvenější, asi i proto je pro frazeologismy příznačná rýmovanost: *podle nosa poznáš kosa*, *dobré prase všechno spase*, *či je bohatá jako koza rohatá* (Černá, 2015).

Pojmenování člověka zvířetem se užívá zejména v pejorativním vyjádření a nadávkách. Výrazy jako *kráva*, *osel*, *beran*, *prase* a mnoho dalších podobných metafor jsou vytvořeny na základě zvířecího pojmenování a přinášejí negativní hodnocení, např. *Ty jsi ale prase! Ty svině jedna! To je slepice!* (Mrhačová – Jandová, 2000, s. 13). Ve frazéměch se obecně uplatňuje velká míra obraznosti a expresivity. Zřídka se setkáváme i s pozitivním významem, jedná se převážně o oslovení našeho dobrého přítele, partnera nebo dítěte. Příkladem v češtině může být *Ty můj broučku/ kocourku! Ty moje beruško/ kočičko!* V některých případech používáme těchto zvířecích výrazů v přirovnáních, abychom vyjádřili kladné lidské vlastnosti a dovednosti, například *je pilný jako včelka* (Janovská, 2010, s. 15).

Co se konkrétně psa týče, velké množství frazémů a přenesených derivátů (např. *psí*, *psota*, *peskovat*, *zepsout*) vypovídá o negativních konotacích psa ve staré češtině, příklady mohou být následující – *počasí, že by ani psa nevyhnal, neštěkne po něm ani pes, zbit někoho jako psa, seřvat ho jako psa*. Pes se vyskytoval i ve starých nadávkách jako *prašivý pes*, *psí syn* a frazémy *psí život*, *psí počasí* nebo *žít na psí knížku* jsou přímo negativní a označují stav hanění, plísňení a mnohé další negativní významy (Vaňková, 2005, s. 70). Tyto výrazy si nicméně detailněji rozebereme v analytické části.

1.4. ZVÍŘATA V ČÍNSKÉ FRAZEOLOGII

V čínském kulturním a historickém kontextu bychom si měli uvést pojem 六畜 *liuchu*, tedy šest domácích zvířat, a to konkrétně prase, kráva, ovce/ koza, kůň, slepice a pes. Tato zvířata hrají důležitou roli nejen z kulturního hlediska, ale mají také významnou důležitost při lovu, hlídání lidí a jejich majetku, či při přepravě. V tradiční čínské medicíně se zase užívaly některé části zvířecích těl. Hlavní význam se pak samozřejmě skrývá v tom, že maso tvoří důležitou složku lidské stravy, tedy až na výjimky týkající se psího masa (Hatalová, 2007, s. 162–163).

Hatalová (2007, s. 163) se také vyjadřuje o spirituální podstatě zvířat v čínštině, a taky že není vůbec jednoduché charakterizovat každé zvíře zvlášť. Každé z nich vystupuje jako zdroj symbolického významu, zvířata byla často přítomna v mytologii, náboženských koncepcích a učení, filozofii, lidových pověrách a zvycích, dokonce figurují i v čínském horoskopu. Lidé se řadí podle roku narození do následujících zvířecích skupin: krysa, drak, opice, buvol, had, kohout, tygr, kůň, pes, zajíc, koza, vepř (Becker, 2002, s. 323). Horoskop může sloužit také jako příklad antropomorfismus², kdy dvanáct souhvězdí naznačují antropomorfizaci mezi člověkem a zvířetem (Vaňková, 2005, s. 64). Tato zvířata se podílela na vytváření jazykové kultury a můžeme je nalézt také v literatuře a výtvarném umění. Přestože téměř všechny aspekty této „zvířecí“ kultury³ mohou sloužit jako potenciální zdroj motivace pro lidovou frazeologii, převažuje rámec jejich funkčního využití (Hatalová, 2007, s. 163).

Metaforizace zvířat je ale přesvědčivým důkazem o schopnostech lidí v pozorování, představivosti, kreativitě a abstraktním myšlení, ty dopomáhaly během několika staletí ke zkondenzování lidové moudrosti. Použití zooapelativa jako metafory pak obohacuje důležitou roli zvířat v symbolice nejen v čínském jazykovém kontextu (Hatalová, 2007, s. 164). Ve svém článku cituje Hatalová (2007, s. 164) z díla *The Animal and the Daemon in Early China* Sterckxe (2002), který píše, že Číňané měli tendenci pohlížet na zvířata jako nositele morálky, či etiky, zvířata jako taková tedy poskytovala více podobnosti než jakákoliv jiná věc v přírodě, kde by se mohl společenský řád lidí reflektovat a nějakým způsobem projevit.

² Více o antropomorfismu v díle *Co na srdci, to na jazyku* (2005) Ireny Vaňkové.

³ V čínštině označováno jako 动物文化 *dongwu wenhua* „zvířecí kultura“.

Naopak u evropských tradic byly hranice mezi přírodou a lidskou kulturou stanoveny mnohem zřetelněji a jasněji. Příkladem v čínské frazeologii může být konkrétně motiv psa, který se často spojoval i s jinými zvířecími motivy. Jeho chování se často objevovalo jako argument v klasické konfuciánské a taoistické filozofii. Díky tomu se postupně frazeologie stávala oblíbenější a zvířecí motivy se tak staly tradičním frazeologickým komponentem (Hatalová, 2007, s. 164).

ANALYTICKÁ ČÁST

V této analytické části popisujeme soubory excerpovaných frazeologismů, které jsme rozdělili do skupin s podobnými rysy, a rozebíráme je jak v češtině, tak i v čínštině. Následně pak provádíme komparativní analýzu a v závěru odpovídáme na stanovené otázky. Cílem je popsat společné podobnosti a rozdílnosti, se kterými je pes v jednotlivých jazycích spojován.

V češtině jsme analyzovali 118 frazeologismů. V čínštině se nám podařilo nasbírat soubor 283 frazémů. Během analýzy jsme značné množství frazémů vyřadili, protože byly duplikované, nebo byly obsaženy ve vícero kategoriích. Některé frazémy měly též vícero variant a ty uvádíme vždy v poznámce pod čarou. V konečné fázi jsme tedy do souboru zařadili 184 čínských frazeologismů.

2. FRAZEOLIGISMY S KOMPONENTEM „PES“

Pes patří mezi nejčastěji chovaná zvířata jak u nás, tak i na celém světě, rovněž se jedná i o jedno z prvních zvířat, které bylo společně s turem a prasetem domestikováno. Význam psa je tedy pro lidskou společnost nezpochybnitelný, navíc chování psa jako domácího mazlíčka se těší veliké oblibě jak v České republice, tak v posledních letech i v Číně. Pes je také jedním z nejčastějších komponentů, které české a čínské frazeologismy s animalismy obsahují. V češtině má pes mnoho významů a konotací, ve *Slovníku spisovného jazyka českého* (1989, s. 89–90) je charakterizován jako „samec psovité šelmy“, či „šelma, která je chovaná odpradávná jako pomocník při lovu a hlídání“, nebo oslovení pro „bezohledného a krutého člověka“, nosí také význam nadávky, která byla dříve užívaná směrem k příslušníkům jiného náboženství. V této práci budeme pracovat i s odvozeným adjektivem „psí“, který nese významy jako „týkající se psů“, „něčím připomínající psa nebo jeho vlastnosti“, „vhodný jen pro psy, bídný, velmi špatný“, „výraz krajního opovržení“ anebo „do bídy, špatného stavu, na mizinu,“ (SSJČ, 1989, s. 686–687). V současné době stojí také za zmínku to, že slovo pes dostává nového významu. Konkrétně se jedná o protiepidemický systém České republiky, ve zkratce PES, který je momentálně užíván v boji proti Covidu-19 a byl vytvořen Ministerstvem zdravotnictví ČR.

Co se symboliky psa týče, ta jev čínštině bohatá⁴. Ve staré Číně věřili, že psi zahánějí zlé duchy⁵. Používali se také jako stráž u hrobu nebo v hrobní komoře už za dynastie Han (206 př. n. l. až 220 n. l.), kdy byli zhotovováni terakotová psi vysokí až půl metru. Pes může být symbolem štěstí, hlídací pes je zase označení pro kontrolní úřad, pes se může pojít s frazémou vyjadřující chaos či naopak klid. O muži můžeme zase říct, že je černý pes, označujeme ho hanlivě za sukničkáře (Guter, 2005, s. 152). Pes je tedy nositelem jak dobrých vlastností, tak i těch špatných, pojí se s širokou škálou různých významů, konkrétně a do detailu se na ně zaměříme v podkapitole 2.2. V čínských frazeologismech se potom pes objevuje ve dvou podobách, buď znakem 狗 *gou* anebo znakem 犬 *quan*. První ze zmíněných znaků je moderní výraz pro psa. Druhý výraz *quan* je výrazem starším a v moderní čínštině se užívá jen v ustálených spojeních, jakými jsou například námi analyzované idiomy.

2.1. ČESKÉ FRAZEOLGISMYS S KOMPONENTEM „PES“

V české frazeologii je komponent „pes“ podle Mrhačové (1999) nejfrekventovanějším zvířecím elementem, po něm pak následují zvířata kůň a kočka. V následující analýze popisujeme soubor českých frazeologismů, a zohledňujeme konkrétně komponent „pes“, jeho deminutivum „pejsek“, odvozené adjektivum „psí“ a pro širší škálu doplníme i pár frazeologismů s komponentem „štěně“. V tomto souboru jsme dohromady zpracovali na 118 českých frazeologismů. Čerpali jsme je především z díla Evy Mrhačové *Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice* (1999) a z díla *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1–4* (2009) Františka Čermáka, vycházíme též z interpretací frazémů, které v publikacích oba autoři uvádí. Na konci práce uvádíme celý seznam analyzovaných frazémů.

2.1.1. POZITIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI

První skupinou frazeologismů se společnými rysy jsou ty, které jsou spojeny s pozitivně zabarvenými skutečnostmi. Jsou spojovány zejména s dobrými vlastnostmi,

⁴ Více o symbolice psa v díle *Lexikon čínských symbolů* (2001) Wolframa Eberharda.

⁵ V severní Číně se 5. dne 5. lunárního měsíce házeli do vody papíroví psi, aby zlé duchy zahnali nebo pokousali (Guter, 2005, s. 152).

jako je **věrnost a poslušnost**. V tomto významu si můžeme uvést přirovnání „být věrný jako (ten) pes“, což nese význam neutuchající oddanosti, „chodit/ běhat za někým jako pes/ pejsek“, tedy být poslušný anebo také přirovnání, které chápeme ve smyslu zcela a úplně „být poslušný jako pejsek“. Kladným výrazem může být i „dělat na někoho psí oči“, pod kterým si představíme velké, prosebné oči vyjadřující již zmíněnou oddanost a poslušnost nebo také prosbu o odpuštění viny. Obraz psa se ale neustále posunuje a lze ho interpretovat i jinak, než tomu bylo před pár lety. Například „psí život“ byl poměrně dehonestující, nicméně v současné době došlo k aktualizaci výrazu a můžeme jej interpretovat velmi kladně, třeba jako „chtěl bych mít život takový, jako má můj pes“, jinými slovy mít velmi pohodlný život (Vaňková, 2005, s. 70). Pozitivní skutečnost nese i neslovesný výraz „psí oddanost“, který používáme v případě, že jsme druhému člověku naprosto oddaní a věrní. Kromě těchto pár kladných vlastností jich už moc nenalezneme, komponent psa se pak pojí už s takovými skutečnostmi, které jen těžko nazveme pozitivní.

2.1.2. NEGATIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI

V naprosté většině případů narazíme v češtině na frazémy, které můžeme zařadit do skupiny negativně zabarvených. Mezi ty se řadí například frazeologismy, které popisují **špatný charakter a špatné lidské vlastnosti**. Použijeme-li velmi citově zabarvené zvolání „Pes jeden zatracený!“ nebo „Ty jsi ale pes!“, označujeme tak člověka za krutého, bezcitného, až příliš přísného, přinášíme mu negativní hodnocení. Do stejné skupiny pak můžeme zařadit i frazém „být na někoho jako pes“, který nese význam krutosti stejně jako frazémy předchozí. Vzájemnou krutost a neoblību dvou lidí můžeme vyjádřit frazémem „být na sebe jako kočka a pes“ či „být na sebe jako dva psi“. Kočka v tomto případě představuje hlavního psího nepřitele. Vzájemnou nesnášenlivost a nepřátelskost si pak můžeme představit díky zježené srsti obou zvířat. Poté také výraz „mrtvý pes neštěká/ nekouše“, který se užíval v situaci, kdy mrtvý člověk už nikomu neublíží (a ani nic tajného neprozradí).

To, co je psovi jako šelmě vlastní, je **zuřivost a prudkost**. Tyto vlastnosti jsou přítomny i v následující skupině frazeologismů. Prvním příkladem, kde můžeme pozorovat tuto afektivní reakci, je „být vzteklý jako pes“, což vypovídá o člověku, který je po nějakém nezdaru a velmi podrážděně reaguje na své okolí. Ve stejném duchu se nese i přirovnání „řádit/ vyvádět/ vyletět jako vzteklý pes“, které je spojováno

se zuřivou a divokou reakcí. Bezcitnost, vzteklost a útočnost nese i frazém „být/ utrhnout se/ utrhnout se na někoho jako na psa“. Ekvivalentní výrazy „vynadat někomu jako psovi“ a „seřvat někoho jako psa“ vyjadřují bezcitné vyhubování, leckdy i ponižujícím způsobem, takže tyto frazémy můžeme klidně zařadit i do skupiny, kde jsou společným rysem ponížení a hanba. Tato „psí“ prudkost se objevuje i ve frazeologismu „štěkat na někoho jako pes“, který se používá ve smyslu zuřivé hádky a křiku, stejně tak to je i s „hádat se jako psi“. Tato svárliвість a zuřivost se prolíná i do výrazu „rvát se (o něco) jako o psí kost“ nebo „rvát se jako psi“ ve významu mlátit se hlava nehlava. Zuřivost může přerůst i ve fyzický kontakt a bitku, příkladem je přirovnání „dorážet na někoho jako pes“. Také výraz „tahat se o něco jako psi o kost“ popisuje zuřivou hádku mezi dvěma lidmi. Takovéto surové napadení je obsaženo i v následujících frazeologismech „vrhnout se na někoho jako psi“, „hnát/ rozehnat se za někým jako vzteklý pes“ a „zbit někoho jako psa“, což už nese význam nějakého brutálního fyzického potrestání. Extrémním vyvrcholením je pak frazém „zastřelit někoho jako psa“, který je nositelem významu zuřivě a nelítostně někoho zabít. Poslední dva zmíněné frazémy můžeme řadit i do skupiny nízké hranice a méněcennosti, protože samotný pes není v těchto příkladech činitelem zuřivosti, ale objektem. Takže zde lze chápat psa jako něco méněcenného.

Další negativní skutečností, se kterou jsou „psí“ frazeologismy spojovány, je **ponížení a hanba** člověka. Pokud je člověkem opovrhováno nebo je ponižován, můžeme užít frazému „cítit se jako prašivý pes“, když je pak na jeho vzezření viditelné, že je skleslý, zaražený a zahanben, můžeme jej popsat jako „chodí/ vypadá/ je jako spráskaný pes“. Pokud se však pozice obrátí a my referujeme o někom, kdo někoho ponižuje, můžeme užít výrazu „jednat s někým hůř než se psem“. To samé u výrazu „honit někoho jako psa/ čokla“, který nese význam neustálého a potupného popohánění. Zařadíme zde i přirovnání „házet někomu (něco) jako psovi kost“, což má opět nádech nedůstojnosti, protože podáváme někomu něco velmi opovržením hodným způsobem. Frazeologismy v této skupině se mohou pojít také se skupinou, kde je společným atributem méněcennost.

Další skupinou frazeologismů se společnými rysy jsou ty, které ve své podstatě určují nějakou **nízkou hranici a méněcennost**. Jsou to negativní skutečnosti, které jsou spojovány s nízkou postaveným tvorem, v našem případě psem. Vyjadřují, že ani on by nebyl sto dané činy uskutečnit, případně naznačují jeho méněcennost a podřadnost oproti ostatním. Příkladem nám může být frazém „venku je počasí, že by člověk

ani psa nevyhnal“, je tam tak ošklivé počasí, že i toho psa necháme radši doma. Tyto frazémy používáme nejen v souvislosti s počasím, ale také s negativními skutečnostmi, které chceme zesílit. „Ani pes by od něho kůrku nevzal“, což používáme o člověku, který je tak zostuzen, že se mu všichni vyhýbají. Frazém opět naznačuje nízké postavení člověka a pracuje s obrazem podřadného psa. Tohoto spojení využívá i frazém „ani pes by to nežral“, který se používá o nechutném a odporném jídle, ani ten špinavý pes by se toho netknul. Dalším příkladem může být „ani pes o něho nezavádí“ a „ani pes po něm neštěkne“, oba výrazy označují člověka, který je všem lhostejný, opět se pracuje s obrazem méněcenného psa. Druhý zmíněný frazém navíc referuje o někom, kdo byl dříve vlivný, ale dnes už si ho nikdo nevšímá. Do této skupiny bychom mohli zařadit i přísloví „i pes touží po pohlazení“. I zde je pes stavěn do podřadné a nízké pozice, a i on touží po pohlazení a dobrém slůvku od svého pána. S méněcenností se pak váže i „vyhnat někoho jako prašivého psa“, tedy bez srdce někoho, nejspíše ničemu, nelítostně vyobcovat, což může znázorňovat i určitou míru krutosti, ale samotný pes je v pozici něčeho nedůležitého.

Ve výčtu českých frazeologismů můžeme najít i ty, které označují **zbytečnost** a **neužitečnost**. S takovým významem si uvedeme přirovnání „být platný jako slepý pes na lovu“, stejně jako slepý pes není na honu k užitku, platí to i pro člověka, který může být v určitých situacích zbytečný a na místě spíše překáží. Ve stejném významu se nese i přirovnání „být platný jako pes v kostele“, tedy být k ničemu. Podobný význam bezcennosti mají i výrazy „přít se o psí chlup“, což se používá, pokud se dva malicherně hádají o nepodstatnou věc. Dále pak „nestojí to ani za psí štěk“, jinak řečeno, že to stojí za starou belu. Do této skupiny jsme přiřadili i vulgárnější výraz „být důležitý jako psí hovno“, což nese význam něčeho absolutně nedůležitého, druhým významem je pak bezdůvodná nafoukanost člověka. Také přísloví „psí hlas k měsíci/ do nebe nedoletí“ a „Pánbůh psí hlas neslyší“ jsou nositeli stejného významu, tedy že bezvýznamných lidí není obvykle dbáno, a že hloupými nápady se nebude nikdo zabývat.

Co se lidských vlastností týče, společným prvkem může být také vyjádření vzájemné **podobnosti ve špatnosti**. Podobnost můžeme pozorovat ve frazému „pes psa pozná“, jehož významem je, že lidé podobného nedobrého založení jsou si vždycky blízcí nebo si k sobě najdou cestu. To můžeme částečně pozorovat i u frazému „kdo se psy

lehá, s blechami vstává“, pokud se člověk setkává se špatnými lidmi, ty špatné návyky od nich pochyť a v tom nejhorším slova smyslu se jim začne podobat. Dalším frazémem s negativní konotací je „je to jeden pes“, což naznačuje, že je všechno stejně špatné. Opakem může být vyjádření **různorodosti**. Tu vyjadřuje následující frazeologismus, tedy „každý pes, jiná ves“. Tento výraz značí, že dáváme do jednoho celku různé věci, které se k sobě nehodí.

Můžeme se setkat i s případy, kdy je „pes“ použit jako komponent zvyšující **intenzitu** (nejen) **vlastností**, která mají negativní konotace. Příkladem nám může být přirovnání „být zlý jako pes“, kde „jako pes“ vystupuje jako ekvivalent ke slovům *velmi, hodně, šíleně, hrozně*. To samé platí i pro přirovnání „být utahaný jako (ten) pes“, což popisuje vyčerpaného člověka, nebo „bolí/ pálí to jako pes“, tedy že bolest je velká. Pokud nepoužijeme komponent „jak pes“, můžeme v tomto slova smyslu obecně využít i jiného zvířete, a to „(bolí to) jako prase“. Pes i prase v těchto případech vystupují jako elementy přidávající na intenzitě výpovědi. Na síle přidává komponent „pes“ i u výrazu „psí zima“, což označuje velikou zimu a chlad. Také frazém „i psovi do boudy by vlez“ naznačuje, že je člověk až příliš zvědavý a strká nos tam, kam by neměl. To samé platí u „mlít hubou jako pes ocasem“, tedy že člověk zbůhdarma mluví a nepřestává žvanit. U výrazu „být pes na pořádek“ zase zesiluje význam přehnaně pořádkumilovného člověka. Zintenzivnění můžeme vnímat i u výrazu „byl tak ožralý, že říkal psovi slečno“, kdy hovoříme o člověku, který se opil do němoty.

Z excerpovaných frazeologismů můžeme seskupit i ty, které se mimo špatných vlastností spojují i s **lidskými smysly** a **negativními pocity** a pojí se také s vysokou intenzitou. Pocity chladu spojené s počasím můžeme pozorovat například ve frazémeh „je tam zima jako v psí boudě (v psinci)“ a „být studený jako psí nos“, což můžeme vyjádřit i podobným frazémem „být studený jako psí čumák“, nicméně ten se užívá spíše ve spojitosti s nesrdečností a bezcitností. Pokud se člověk třese zimou nebo strachem, říkáme o něm „třese se jako malej pes/ ratlík“. O člověku, který je promrzlý na kost můžeme říct, že je „zmrzlý jako psí hovno“, tento frazém už nese nádech vulgárnosti. Mezi velmi často používané frazeologismy patří i ty, které jsou spojovány s pocitem hladu, jako je to s přirovnáním „mít hlad jako pes/ čokl“, protože pes by žral neustále, navíc může „pes“ opět vyjadřovat intenzitu. S vzezřením vyhladovělého člověka souvisí i frazém „být hubený jako pes“, který popisuje člověka kost a kůže, a který je vyzábělý

až velmi nezdravým způsobem. Pocity únavy zase reflektují frazémy „být utahaný/ unavený jako (ten) pes/ štěně“, hlavně tedy štěně neustále spí. S únavou pak můžeme spojit i frazém „honit se jako pes“, jehož význam už napovídá, že pracujeme neustále a bez oddechu až do úplného úmoru. S únavnou prací souvisí už výše zmíněný frazém „honit někoho jako psa“. Ve frazeologismech nalezneme i ty, které se pojí s pocity opuštění, je tomu tak v případě „být opuštěný jako (ten) pes“, které se užívá pro někoho, kdo je sám a bez rodiny, případně se cítí jako kůl v plotě. Frazém vyjadřující osamělou smrt bez pomoci je zase „chcípnout jako (prašivý) pes u cesty“. Některé frazémy se spojují i se smysly. Tím prvním je čich, jako je tomu v případě frazeologismu „smrdět jako psí kšíry“, což používáme, když mluvíme o nemytém a zapáchajícím člověku. Chuť, další z lidských smyslů, se prolíná do rčení „chodit kolem něčeho jako mlsný pes“, které užíváme pro člověka, kterého honí mlsná a toužebně chodí kolem nějaké pochoutky, stejně tak jako pes kroužící kolem stolu plného jídla.

Některé frazeologismy zase vyjadřují skutečnosti, které nejsou takové, jaké se na první pohled zdají. Takovým příkladem může být přísloví „pes, který štěká, nekouše“. Popisuje člověka, který stále o něčem hodně mluví nebo někomu vyhrožuje, ale není nutno ho brát vážně, protože u řeči to taky zůstane. Stejně tak i frazém „chválené maso psi žerou“, tedy to, co je chválené ještě nutně neznamena, že je i dobré, jinak řečeno chvála neznamena kvalitu. Zařadíme zde i přísloví „to hluchej neslyšel a pes to sežral/ svět to neviděl, pes to sežral“, které popisuje něco, co se zdá vskutku neobvyklé, ale ve skutečnosti je to běžná věc. Pokud o někom řekneme, že „nasazuje někomu psí hlavu“, tvrdíme tím, že někomu vnucuje falešnou představu, něco, co není skutečně pravda, navíc to souvisí i s pomlouváním. Rčení „každý pes na svém dvoře nejsilnější štěká“ popisuje člověka, který se hlasitě ozývá, když za sebou cítí záštitu. Nese také význam, že doma je každý hrdina, ale v cizím prostředí se už tak silně necítí.

V české frazeologii se pravidelně setkáváme i s frazémy, kde by se daly komponenty „pes“ a „psí“ nahradit adjektivy *špatný* nebo *zlý*. Jako příklad si můžeme uvést rčení „psí počasí“, které užijeme, pokud je počasí opravdu mizerné. To samé platí i pro „psí zimu“, kdy poukazujeme na to, že je zima až moc vlezlá a tuhá. Do této skupiny si můžeme zařadit i rčení „mít psí den“ ve smyslu velice špatný a nepodařený, nebo „mít psí náladu“, tedy být pesimisticky naladěný a být ve špatném citovém rozpoložení. Pro zajímavost si zde můžeme zařadit i rčení „mít psí život“, které jsme si uvedli

už ve skupině s kladnými konotacemi, tentokrát je ale nositelem významu *být neúspěšný*, je zde jasně vidět, že záleží hlavně na kontextu, kdy tohoto rčení užijeme. Použijeme-li rčení „být/ mít se/ malovat/ psát pod psa“ můžeme jej jednoduše nahradit příslovcem *špatně* či *nešikovně*, protože z významu vyplývá, že v těchto aktivitách nejsme nejzdatnější. Do skupiny řadíme i frazém s poměrně expresivním zabarvením „to je (rovné/ křivé) jako když chčije pes“, který popisuje fakt, že je něco úplně špatně. Pokud je život tvrdý a s nikým se nemazlí, říkáme „život je pes“. Stejně tak tomu je i u rčení „jde mu to jako psovi pastva“, „dělat něco jako když se pes pase“, případně „tancovat jako když psa zebou nohy“ a „výt jako pes na měsíc“. Všechny tyto zmíněné rčení označují skutečnost, že děláme tyto aktivity neobratně a neohrabaně, v případě zpívání jsme falešní a mimo tóninu. V této skupině buď popisujeme něco špatného, nebo někoho, kdo dělá něco špatně. K tomu nám dopomáhá právě pes, který vystupuje jako vykonavatel špatného děje.

Dalším společným atributem některých českých frazeologismů je fakt, že pes vystupuje jako **nositel zkušenosti**. Jako první si můžeme uvést frazém „učit starého psa štěkat“, kdy se pokoušíme poučovat zkušeného člověka. Jako druhé si uvedeme rčení „starého psa novým kouskům nenaučíš“, které popisuje, že člověk se už svých dřívějších návyků nezavíjí a nové si s největší pravděpodobností neosvojí, je tedy zbytečné chtít jej převychovat. Třetím přirovnáním je „zkusit/ vytrpět jako pes“, které popisuje velmi negativní zkušenosti, kdy si člověk mnoho vytrpěl.

Frazeologismy s komponentem „pes“ popisují v češtině i nějaký **problém**. Prvním příkladem nám může být frazém „V čem je zakopaný pes?“. Tento výraz označuje skrytou příčinu potíží. Obcházení problému a vyhýbání se jeho řešení zase vyjadřuje přísloví „chodit kolem něčeho jako pes kolem horké kaše“.

U některých frazémů můžeme pozorovat, že je pes **terčem posměchu**. Příkladem může být přirovnání „sluší mu to jako psovi uši“, které říkáme v případě, že člověku něco nesluší nebo se k němu nehodí a vypadá komicky. V podobném významu se nese i frazém „vypadat jako psí kšíry“, což říkáme o člověku, který vypadá nemožně. S žertem se pak pojí také výraz „sněds psovi voběd a teď za něj musíš štěkat“, který označuje škytání člověka.

Kromě výše zmíněných frazeologismů s komponentem „pes“ existují i další, které se nedají podle společných vlastností seskupit do oddělených skupin. V češtině máme přirovnání „chodit jako panskej pes“, jehož význam je chůze bos. Ve výrazu „chovat se jako když pustí psa ze řetězu/ jako pes puštěný ze řetězu“ reflektuje bujaré, zbrklé a splašené chování. Se zbrklým chováním a vyváděním se pojí také „dělat psí kusy“. Frazémem „spát jako na psí kůži“ vyjadřujeme lehké spaní, stejně tak jako má pes. Dále pak „dobrá psovi moucha“, který popisuje, že v chudobě a nouzi je dobré mít alespoň něco a člověk by se měl spokojit s málem. S chudobou souvisí také větný výraz „nemá, čím by za psem hodil“. U neslovesného výrazu „hlídací pes“ je význam hlídání a ochrany majetku druhotný, označujeme tím spíše nějaký kontrolní úřad či orgán. Některé frazémy jsou spojovány taky se smilstvem. Takovým příkladem může být frazém „žít na psí knížku“, který popisuje pár, který žije v nesezdaném a neformálním svazku, tzv. na hromádce. V návaznosti na to můžeme zmínit i původem ruský frazém „když čubka⁶ nechce, pes neskočí“, který popisuje svedení dívky, která se tomu moc nebránila. Některé frazeologismy se pojí i s obrazem chcíplého psa. Náročná situace může být označena „to by pes chcípnul“. S příslovím „kdo chce psa bít, vždycky si hůl najde“ se pojí kritika, tedy ten, kdo chce kritizovat, si lehce najde důvod. Význam jemného pokárání nese také „pán poručil psovi, pes ocasovi, ocas lehl, ani se nehle“. Tento frazeologismus popisuje také to, když člověk přesunuje úkoly na druhé a ti úkol též nesplní. Některé frazémy dokážou vyjádřit i zaneprázdněnost a nedostatek času, tím může být například frazeologismu „být uvázaný jako pes (u boudy)“. Být schopen neztrácet čas můžeme zase vnímat u výrazu „otřepat/ oklepat se jako pes“, což nám naznačuje rychlost, jakou se člověk vzpamatoval z nějaké události, ze které si nedělá těžkou hlavu. Frazémem „hodina mezi psem a vlkem“ zase vyjadřuje denní dobu a popisuje ranní šírání, kdy není ani tma ani světlo. Přeneseně se také užívá pro označení mezidobí, které je naplněno nejistotou a napětím. Nezastavitelný vývoj v čase vyjadřuje zase „ať si psi štěkají, karavana jede dál“. Na principu podobenství je založen zase frazém „lesknout se jako psí kolky“, který popisuje zaoblený a lesklý předmět. Některé české frazémy s komponentem „pes“ se spojují s velkým i malým společenstvím lidí. Pokud chceme naznačit, že se někde sešlo až nepříjemně velké množství lidí, tzv. byla hlava na hlavě, můžeme to vyjádřit výrazem „bylo jich tam jako psů“. Přesilu v počtu účastníků může označovat „mnoho psů zajícova smrt“, tedy čím více loveckých

⁶ Označení pro samici psa.

psů, tím větší pravděpodobnost zakousnutí zajíce. Význam tedy spočívá v tom, že přesile se nikdo neubrání. Nalezneme také idiomy, které se pojí s klidným místem bez lidí, tedy konkrétně frazém „ani psí noha tu nezůstala“, kde značíme, že na místě nezůstal vůbec nikdo. Případně to lze vyjádřit i frazémem „tam/ tady chcipl pes“, který popisuje, že na místě není živé duše, druhotným významem je pak nudná společnost. Posledními frazémy, které si v této části uvedeme, jsou ty, co mají vulgární zabarvení. Prvním takovým je „honem se ani pes nevysere“ ve významu, že některé věci nemůžeme uspěchat a na dobré věci se vyplatí si počkat. Druhým je pak zvolání „Sere pes!“, jehož významem spočívá v tom, že na to člověk nemá sílu a vzdává to, tzv. kašle na to.

Naši analýzu můžeme obohatit i o pár frazémů, které sice neobsahují komponent „pes“, ale zato pracují s komponentem „štěně“. Příklady mohou být frazémy jako „hravý jako štěně“, „ospalý jako štěně“, „přítulný jako štěně“ či „vynést někoho ven jako štěně“. Všechny tyto výrazy nesou přesně ty stejné významy, které vyjadřují jejich adjektiva, „jako štěně“ jim dodává spíše emocionálního zabarvení. Posledním výrazem je také „je to ještě úplné štěně“, který můžeme použít pro pubertáka, jehož chování neodpovídá jeho věku.

2.1.3. SHRUTÍ

Jak jsme si v této kapitole již přiblížili, komponent „pes“ je součástí široké škály různých frazeologismů. Závěrem si stručně shrneme, s čím jsme se v této kapitole na poli české frazeologie prozatím setkali. Mnoho lidí si jako první vybaví kladné vlastnosti, konkrétně věrnost a poslušnost, které se psem často spojujeme. Pravděpodobně je to díky silnému poutu, které mezi člověkem a psem vzniká. Nicméně mnohem více frazémů je spojováno právě s negativními vlastnostmi, případně se skutečnostmi, co mají neutrální zabarvení. Mezi ty záporné skutečnosti, které můžeme vyjádřit, patří popis krutého a bezcitného člověka. V další sekci jsme se seznámili s frazeologismy, které pojí vlastnosti jako neužitečnost, podřadnost a méněcennost. Ty jsou vyjádřené slovním spojením „ani pes“ a naznačují tak i nízkou hranici. Další negativní skutečností, kterou jsme se v analýze zabývali, bylo vyjádření zahanbení a ponížení, které se pojilo jak s chováním, tak i s pocity. Pro zvířata je typická též jejich divokost, právě se psem se pak pojí zejména zuřivost a prudkost, které se prolínají i do českých frazeologismů. Tyto frazeologismy pak nesou významy hádek a rvaček, a popisují také lidskou svárliivost.

Pes je většinou tím hlavním agresorem, ale může být také jen jeho příjemcem, záleží ovšem na kontextu. Mimo to se s komponentem „pes“ váže i mnoho frazeologismů, které se pojí s vjemy, pocity a smysly. Konkrétně se jedná o pocity chladu, hladu, únavy a pocitu opuštění a smrti. Smysly, se kterými se pak tyto frazémy pojí, jsou chuť a čich. Do další skupiny jsme zařadili frazémy, které dokážou vyjádřit skryté skutečnosti, například vyjadřují něco neobyčejného, co je ve skutečnosti běžná věc. Adjektivum „psí“ lze nahradit slovy *špatný* a *zlý*, ať už se jedná o počasí nebo například náladu či psychické rozpoložení. Frazeologismy se složkou „jako pes“ zase přidávají na intenzitě a síle projevu. Na to navazují výrazy, kde pes vystupuje jako nositel nějaké zkušenosti. Díky některým frazeologismům můžeme dokonce vyjádřit podobnost či různorodost mezi lidmi a věcmi. Zajímavým faktem je, že můžeme pozorovat i frazémy s nádechem ironie a posměšku, ty se pojí především se vzhledem. Stejně tak se dá těmito frazémy vyjádřit i podstata problému. V následující skupině jsme pak vyjmenovali řadu různých skutečností, které nejdou rozdělit do samostatných skupin. Příkladem může být chudoba, smilstvo, kritika k druhým a případně pracují též s obrazem chciplého psa, který naznačuje prázdnou místnost nebo mrtvou zábavu. Zařadili jsme zde také frazém, který funguje na základě vnější podobnosti. Dalším příkladem jsou výrazy, které se pojí s denní dobou, či je jim vlastní motiv času. Některé frazémy také dokážou vyjádřit velký a malý počet lidí. Pozorovali jsme také frazeologismy, které mají expresivnější a vulgárnější charakter. Najdeme ovšem i výrazy, ve kterých se vyskytuje komponent „štěně“, které nejčastěji označují hravost, ospalost, přítulnost, ale také věkovou nevyzrálou. Projevu dodává spíše emocionálního zabarvení.

Závěrem tak můžeme skutečně potvrdit, že se jedná o velmi různorodé skutečnosti, které vyjadřují řadu vlastností. S „psími“ frazémy jsou spojeny kladné a neutrální skutečnosti, obzvláště pak ty negativní, které tvoří značnou část českých frazeologismů. Můžeme tak konstatovat, že „pes“ je v češtině opravdu jeden z nejfrekventovanějších a nejobsáhlejších animalistických prvků.

2.2. ČÍNSKÉ FRAZEOLIGISMY S KOMPONENTEM „PES“

Rovněž v čínské frazeologii existuje celá řada zooapelativ a pes je jedním z těch nejčastěji užívaných. Do analýzy jsme zahrnuli frazeologismy s oběma znaky, které nesou význam pes, a to konkrétně 狗 *gou* a 犬 *quan*. Sbíráni dat na korpus

čínských frazémů probíhalo jiným způsobem, než jak jsme prováděli u češtiny. Pracovali jsme zejména s internetovými zdroji. Pro nás byly stěžejní webové stránky www.mdbg.net a www.t086.com, které umožňují vyhledávat idiomy s různými komponenty. Pro některé výrazy jen těžko určíme hranici, zda se jedná o *chengyu*, *xiehouyu*, *yanyu*, *suyu* či *guanyongyu*. V některých případech se frazém uvádí i ve třech kategoriích. V naší analýze je pak uvádíme v poznámce pod čarou. V analytické části používáme českou terminologii čínských kategorií, kterou jsme si nadeřinovali v teoretické části. Dohromady jsme zpracovali na 184 frazeologismů, všechny je uvádíme v příloze na konci práce.

2.2.1. POZITIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI

Jako velmi kladné můžeme považovat následující frazeologismy, které popisují **dobré vlastnosti** pomocí užití komponentů psa a koně. Konkrétně popisují oddanost a pracovitost těchto zvířat ke svému vlastníkovi. Prvním takovým příkladem je idiom 狗马之心 *gou ma zhi xin* „srdce psa a koně“, který se používá jako metafora pro obyčejného, ale oddaného a věrného člověka, který ke svému pánovi chová úctu. Dalším výrazem je 犬马之劳 *quan ma zhi lao* „být pracovitý jako pes a kůň“, což je metafora pro velmi pracovitého člověka, ve významu obětavé služby se také používá. Frazeologismus 犬马之诚 *quan ma zhi cheng* „upřímnost psa a koně“ se zase užívá jako metafora pro člověka, který je skromný, poctivý a upřímný. Psi jsou odpradáвна věrným a loajálním přítelem člověka. I v čínštině tak používáme přísloví 狗是人类最好的朋友 *gou shi renlei zui hao de pengyou* „pes je nejlepší přítel člověka“. Dobré vlastnosti jsou spojovány také s příslovím 好狗不跳, 好猫不叫 *hao gou bu tiao, hao mao bu jiao* „správný pes drží místo, správná kočka nemňouká“. Význam je zhruba skryt v tom, že pes neběží ihned štěkat ke dveřím, ale vyčkává. To samé platí i pro kočku, která zbytečně nevystraší myši svým mňoukáním. Přeneseně se to používá jako metafora pro lidi, kteří odvádí svou práci dobře a jsou svému řemeslu oddaní. Pokud má člověk určitou dovednost, nemusí to nikomu dokazovat a chvástat se. Věrnost a poslušnost psa se vyjímá i v přísloví 好狗不咬鸡, 好汉不打妻 *hao gou bu yao ji, haohan bu da qi* „poslušný pes nezardousí kohouta, správný chlap neuhodí svou ženu“, tedy že správný pes chrání stavení a hospodářství svého pána i sousedů a nedělá žádnou škodu. To platí i o muži,

jehož přirozenou náturu není rvát se a bít se se svými soky, ale jeho podstatou je starost o rodinu. Dobrý muž by měl svou ženu ctít, a ne fyzicky napadat.

S láskou k domovu se pojí idiom 鸡犬新丰 *ji quan xin feng* „slepice a psi Xinfengu“, je to metafora, která popisuje, že přestože jsme v zahraničí nebo v dalekých končinách, cítíme se tam velmi hezky a příjemně, skoro jako doma. S těmi nejhlubšími pocity lásky pro své blízké a domov se spojuje frazém 狗不嫌家贫，儿不嫌娘丑⁷ *gou bu xian jia pin, er bu xian niang chou* „pes se nebude stranit nuzného domova svých pánů, ani syn neopustí svou nepěknou matku“. Je to paralela mezi psem a člověkem, oba mají obdobně pozitivní vztah k domovu. Metafora, která líčí, že člověk nepocítí žádnou zášť k místu, odkud pochází. Když se člověk po nějakém čase vrátí domů, pocítí ke každému zákoutí ty nejsrdečnější emoce. S pozitivními emocemi se spojuje také alegorické rčení 狗见了主人 —— 摇头摆尾 *gou jianle zhuren – yao tou bai wei* „když pes uvidí svého pána – třepe hlavou i ocasem“. Rčení popisuje někoho, kdo má ohromnou radost, že vidí někoho blízkého.

Zajímavou skupinou jsou následující idiomy, které se užívají pro popis **klidu** a **ticha**. Nejprve se zaměříme na výraz 鸡犬桑麻 *ji quan sang ma* „slepice, psi a morušovník“. Je to idiom, který vyobrazuje scénérii, kde na polích roste zelenina, u plotů květiny, v okolí rostou moruše a pohybuje se tam řada slepic a psů. Je to metafora, která líčí poklidný život na vesnici. Dále pak frazém 狗吠不惊 *gou fei bu jing* „ani psi štěkání nikoho nepoleká“, který popisuje mírumilovnou a klidnou společnost. Zaštěkání nikoho nevyleká, protože se všichni cítí v bezpečí. V podobném významu se nese i poslední idiom, 鸡犬不惊 *ji quan bu jing* „ani slepice a psi nebyli vyrušeni“, který nese význam toho, že jsou všichni v okolí ukázněni, a že se ani slepice a psi nevylekají. Užívá se též jako metafora pro bezpečné a klidné prostředí, případně pro potvrzení, že je vše v pořádku.

Frazémem, 见兔顾犬 *jian tu gu quan* „když spatříme zajíce, zavoláme na psa“, popisujeme situaci, kdy se objeví nějaký problém a následná reakce, či úkon je sice s menším zpožděním, ale i přesto se nám zavčas podaří problém vyřešit. Napadlo nás

⁷ Jiná varianta frazému: 子不嫌母丑，狗不嫌家贫. Označováno jako *yanyu* i *suyu*.

totiž rychle dobré řešení. Se stejným významem se také pojí idiom 顾犬补牢 *gu quan bu lao* „zavolat na psa, aby zahnal stádo“.

S pozitivní konotací se spojuje také frazém 虎父无犬子 *hu fu wu quanzi* „otec tygr nebude mít syna psa“. Tygr zde vystupuje jako metafora pro lidi s vyšším společenským statutem, kdežto pes představuje obyčejného člověka z nižší třídy. Přestože samotný komplement psa je v tomto frazému spíše negativní, obecně je chápán tento výraz jako kladný a používá se jako zdvořilostní přehánění o životě někoho mimořádného. Přeneseně tak hovoříme o úspěšném otci, který nebude mít syna budižkničemu. Se slovy chvály a obdivu, ve významu velmi dobrý, skvělý a parádní, které se pojí jak k člověku, tak i s věcmi a činy, které vykonal, se vztahuje alegorické rčení 狗咬鸭子 —— 呱呱叫⁸ *gou yao yazi – guagua jiao* „pes štěkající na kachnu – volá kvak kvak“.

Pozitivní konotace mají i následující idiomy. Prvním je 狗嘴里丢骨头 —— 投其所好⁹ *gou zuili diu gutou – touqi suo hao* „v psí tlamě se ztratila kost – to se mu líbí“ pes si obecně rád pochutná na kostech, proto se tento výraz používá jako metafora pro něco, co vyhovuje naší představě či rozmaru, případně pro něco, co se nám líbí. Druhým rčením je pak 狗啃骨头 —— 津津有味 *gou ken gutou – jinjin you wei* „pes hryže kost – má skvělou chuť“, a tím popisujeme něco, co má chuť, šmrnc, je zajímavé až skoro pozoruhodné. Záleží i na kontextu užití, někdy může mít i nádech ironie.

Na závěr zmíníme přísloví, kde může pes vystupovat jako symbol pro štěstí, tedy 猫来穷, 狗来富 *mao lai qiong, gou lai fu* „kočka přináší chudobu, pes zase bohatství“. Ve staré Číně byla kočka zlým znamením, lidé věřili, že přinese domu zkázu, kdežto pes přinese rodině prosperitu. Zvuk pro štěkání se zapisuje znakem 旺 *wang* s významem „být prosperující“, odtud pozitivní konotace. Kdežto znak pro kočičí mňoukání 喵 *miao* je podobně znějící slovo jako 没 *mei* „ne“, 霉 *mei* „plíseň“, 灭 *mie* „zmizet“, jedná se o samé negativní významy, a z toho důvodu nebyly kočky moc v oblibě. Dodnes se v Číně traduje, že pokud se k vám zatoulá nějaký zbloudilý pes, měli byste jej nakrmit. Znamená to totiž, že se na váš domov obrátilo štěstí.

⁸ Jiná varianta frazému: 狗撵鸭子 —— 呱呱叫.

⁹ Jiná varianta frazému: 见狗扔骨头 —— 投其所好.

2.2.2. NEGATIVNĚ ZABARVENÉ SKUTEČNOSTI

Frazeologismy s komponentem „pes“ mohou vyjadřovat mnohem více skutečností negativních než těch s pozitivním významem. Do první společné skupiny můžeme zařadit ty, které vyjadřují **kritiku**. Jako první si uvedeme idiom 指鸡骂狗¹⁰ *zhi ji ma gou* „ukazovat na kohouta, ale nadávat psovi“, což je metafora, která se používá při kritizování člověka A, ale ve skutečnosti nadáváme na člověka B. Je to používáno pro nepřímou kritiku a pokárání, což je typickým znakem čínské společnosti. Velmi blízký význam má pak také 打鸡骂狗 *da ji ma gou* „bít kohouta a nadávat na psa“, což je metafora pro někoho, kdo ventiluje svou frustraci a nespokojenost s druhým člověkem. Opět se může použít jako nepřímá kritika, například i mimo přítomnost kritizovaného. V mírně posunutém významu se pak také nese frazém 打人骂狗 *da ren ma gou* „bít člověka a kárat psa“. Ten se používá jako metafora pro někoho, kdo kleje a našťavaně nadává na někoho, komu zároveň ukazuje, že má více síly, případně i lepšího sociálního postavení. Skupinu můžeme uzavřít idiomem 狗血淋头¹¹ *gou xue lintou* „polévat hlavu psí krví“, což se používá jako metafora pro vynadání někomu velmi ponižujícím způsobem. Podle starých pověr¹² se v Číně trestali lidé nařčení z čarodějnictví tím, že jim byla na veřejnosti potřísněna hlava psí krví, díky tomu měl jejich tělo opustit čarovný duch, či nějaká vyšší síla. Pokud je tedy někomu skutečně velmi vynadáno, užívá se právě tohoto výrazu.

Čínské frazeologismy s komponentem „pes“ vyjadřují i **konflikt** či **hádku**. Častým motivem, který můžeme pozorovat, je spojení s komponentem „vlk“. Pokud mezi sebou tyto dva nepřátelé bojují, vnímáme to přeneseně jako metaforu právě pro hádky. Jako první příklad můžeme uvést 狼狗打架，两家害怕 *lang gou dajia, liang jia haipa* „pokud vlk bojuje se psem, obě strany jsou plné obav“. I frazém 狗咬狗，狼咬狼 *gou yao gou, lang yao lang* „pes kouše psa, vlk kouše vlka“ se používá k označení neshody, boje, hádky mezi dvěma padouchy. Konflikt mezi dvěma psi obecně představuje konflikt mezi dvěma stejně špatnými lidmi, příkladem je 狗咬狗，两嘴毛 *gou yao gou, liang zui mao* „pes kouše druhého psa, oba mají tlamu plnou chlupů“.

¹⁰ Jiná varianta frazému: 指猪骂狗, či 捉鸡骂狗.

¹¹ Jiná varianta frazému: 狗血喷头.

¹² Dostupné z: <https://www.zdic.net/hans/%E7%8B%97%E8%A1%80%E5%96%B7%E5%A4%B4>.

Podobně hovoří i Eberhard v díle *Lexikon čínských symbolů* (2001, s. 197)

Někdy se používá také jen zkrácené úsloví 狗咬狗 *gou yao gou* „pes kouše psa“. Zajímavým idiomem je 犬兔之争 *quan tu zhi zheng* „konflikt mezi psem a zajícem“, což poukazuje na rozkol mezi dvěma protivníky, nicméně obě strany skončí poražené a s raněnými city, nakonec se bude z vítězství radovat někdo třetí. Je to také metafora pro bezvýznamnou hádku. Také výraz 犬兔俱毙 *quan tu ju bi* „pes i zajíc budou zabiti“ pracuje s motivem psa a zajíce. Tato metafora se používá v situaci, kdy se dvě strany dovedou ke vzájemné zkáze, jeden vezme druhého s sebou k zemi. S úplným rozdrčením a porážkou nepřítele se pojí také frazém (打) 落水狗 (*da*) *luo shuigou* „mlátit topícího se psa“. Užívá se k popisu toho, kdy si kopneme do někoho, kdo už je na úplném dně. Druhým významem je člověk, kterému došlo veškeré štěstí. Také alegorické rčení 狗咬雷公 —— 惹天祸 *gou yao Leigong – re tian huo* „pes pokousal boha blesku – vyzývá nebesa k neštěstí“ se používá pro někoho, kdo si koleduje o malér, popisujeme konflikt s „vyšší mocí“. Takto popisujeme člověka, který se dostal do potíží a sám si je způsobil, protože nedokázal rozumně odhadnout situaci. Dále pak 狗咬赶猪的 —— 挨鞭子的货 *gou yao gan zhu de – ai bianzi de huo* „pes honí a kouše prasata – bude bičován“, tento frazém popisuje psa, který se žene za prasaty, statkář ho tedy po zásluze potrestá a zpráská bičem. Metafora pro někoho, kdo si sám hledá problémy, aby mohl být pokárán. Má velmi negativní význam. Na závěr si ještě rozebereme 狗尾巴上系鞭炮 —— 追着炸 *gou weiba shang xi bianpao – zhui zhe zha* „přivázat petardy na psí ocas – honí se za explozí“. Popisujeme někoho, kdo se schválně honí za vyhrocenými situacemi, aby se mohl bít a hádat. Je to člověk s horkou hlavou a má, leckdy zbytečně, připravené pěsti.

Jednou z nejobsáhlejších skupin jsou frazémy, které vyjadřují **špatný charakter** a **negativní vlastnosti**. Prvním takovým idiomem je 狼心狗肺¹³ *lang xin gou fei* „vlčí srdce a psí plíce“, který přirovnává nelítostného srdce, jako má vlk a pes. Tato agrese šelmy se v jazyce reflektuje. Tímto výrazem popisujeme, když se někdo projevuje agresivně, je bezohledný a nevďečný. Dalším takovým výrazem je 人面狗心 *ren mian gou xin* „mít lidskou podobu, ale psí srdce“, metafora užívající se k popisu někoho, kdo je vzhledově možná krásný, ale vnitřně je prohnílý a zlomyslný. Velmi hanlivým označením je v čínštině rovněž 猪卑狗险 *zhu bei gou xian* „být proradný a špatný jako prase a pes“.

¹³ Jiná varianta frazému: 狗肺狼心, 狼心狗行, 驴心狗肺, 狗心狗行, 狗行狼心.

Tento výraz se užívá jako metafora pro opovrženého a špatného člověka. Frazémem 狂犬吠日 *kuang quan fei ri* „vzteklý pes štěkající na slunce“ zase popisujeme zlého darebáka, který bezmyšlenkovitě pomlouvá a očerňuje někoho jiného, zejména pak laskavého člověka. Idiom 泥猪疥狗¹⁴ *ni zhu jie gou* „zabahněné prase a prašivý pes“ užíváme pro popis člověka, který je drsný, místy až vulgární a má nízký charakter. Do této skupiny můžeme dále řadit 牛黄狗宝 *niu huang gou bao* „bezoár v psím žaludku“. Bezoár je onemocnění, kdy se ve vnitřních orgánech zvířat vysráží nažloutlé nestravitelné těleso¹⁵. Samotný výraz pak nese význam špatného charakteru, velmi zlého srdce, jednoduše je to někdo, kdo je zkažený až do morku kosti. Říkáme-li o někom, že má nedobré srdce, můžeme užít i alegorického rčení 狗吃青草 —— 长着一副驴心肠 *gou chi qingcao – zhangzhe yi fu lu xin chang* „pes žere trávu – naroste mu oslí srdce“. Pes jako masožravec by pravděpodobně nebyl ochoten každý den žrát trávu jako osel, jedná se tedy o velmi ironický výraz. Idiom 人模狗样 *ren mo gou yang* „vypadat jako člověk, chovat se jako pes“ se používá jako pejorativní výraz o někom, kdo je morálně nízko a hraje si na něco, co není. Také 鸡肠狗肚 *ji chang gou du* „slepičí střeva a psí žaludek“ je metafora označující člověka se zlým srdcem a velice omezenou mírou tolerance vůči svému okolí. Skoro až nadávkou je výraz 狗彘不若¹⁶ *gou zhi bu ruo* „horší než prase a pes“. Tímto idiomem popisujeme opovrženého charakter a nestoudnost. Je to někdo morálně velmi nízko, a je tedy horší než prase a pes. Označení druhé osoby nadávkami s komponentem prase a pes je v čínské společnosti velmi hanlivé. Se stejným významem se pak pojí velmi podobný frazém 狗彘不食其余¹⁷ *gou zhi bu shi qiyu* „ani pes a prase nesežerou zbytky“. Pes se zde opět spojuje s komponentem „prase“, takže výraz je velmi negativní a hanlivý. Popisujeme charakter člověka, který je odpudivý a má extrémně špatné chování. Dalším zajímavým příkladem je přísloví 狗嘴里吐不出象牙¹⁸ *gou zui li tu bu chu xiangya* „psovi nenarostou v tlamě sloní kly“, což je metafora označující člověka, který z úst nevy pustí pěkného a laskavého slova. Od ničemy a mizery se nečeká ani moudrého slůvka. Co se špatného charakteru týče, měli bychom si uvést i frazém 狗脸不长毛 —— 翻脸不认人 *gou lian bu chang mao – fan lian bu ren*

¹⁴ Jiná varianta frazému: 泥猪癞狗, 泥猪瓦狗.

¹⁵ Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bezo%C3%A1r>

¹⁶ Jiná varianta frazému: 狗彘不如, 行同狗彘, 行若狗彘, 行同狗豨, 行同犬豨.

¹⁷ Jiná varianta frazému: 狗彘不食.

¹⁸ Jiná varianta frazému: 狗口里生不出象牙. Označováno jako *chengyu*, *yanyu* a *suyu*.

ren „na psí tváři neroste srst – obrátí se proti příteli a dostane se do nepřízně“. Tento frazém užíváme k popisu darebáka, který se povyšuje nad ostatní a neuznává nikoho jiného. Se špatným charakterem se také pojí 恶狼和疯狗作伴 —— 脾气相投 *e lang he fenggou zuoban – piqi xiangtou* „zlý vlk a vzteklý pes jsou společníky – mají podobný temperament“. Používáme jej, pokud si jsou dva lidé podobní, co se špatného charakteru a vlastností týče. Oba jsou vznětliví a prudcí. Zlý vlk vystupuje i v alegorickém rčení 恶狼学狗叫 —— 没怀好意 *e lang xue gou jiao – mei huai haoyi* „zlý vlk učí psa štěkat – nemá dobré úmysly“. Říkáme to o někom, kdo má s lidmi špatný záměr, má na druhé nesprávný vliv a předává jim špatné návyky. Pokud chceme o člověku říct, že má nedobré úmysly, můžeme též užít frazému 狗舔猫鼻子 —— 不存好心 *gou tian mao bizi – bu cun haoxin* „pes olizuje kočičí čumák – nemá dobré úmysly“. Špatný charakter spojujeme rovněž s frazémem 咬人狗儿不露齿 *yao ren gour bu lu chi* „pes, který kouše, zuby neodhaluje“. Tato metafora označuje, že ne vždy na první pohled poznáme nepřítele a špatného člověka. Do skupiny špatných vlastností přidáme i alegorické rčení 狗借骨头 —— 有借无还 *gou jie gutou – you jie wu huan* „pes si vypůjčil kost – bere, ale nevrací“. Výraz popisuje člověka, který nejedná v dobré vůli, je sobecký a nedodrží své slovo. Stejně tak přísloví 狗改不了吃屎 *gou gaibuliao chi shi* „pes nezmění to, že žere exkrementy“, což je metafora pro špatné vlastnosti a návyky, které jdou jen těžce změnit, prostě už jsou „takoví“. Odpovídá také popisu člověka, který je k ničemu. S motivem exkrementu máme i výraz 狗打哈哈 —— 一张臭嘴 *gou dahaha – yi zhang chou zui* „pes bezvýznamně mluví – má smradlavá ústa“, tohoto přirovnání používáme, když člověk mluví neslušně a nadává. Druhým významem je pak to, že sotva otevře ústa a začne mluvit, lidé už jsou jeho řečmi otráveni.

Negativní emoce jsou vyjádřeny frazémem 鸡犬不闻 *ji quan bu wen* „kohouti ani psi nic neslyší“, jedná se konkrétně o pocity opuštění a prázdnoty. Zařadit zde můžeme i přísloví 狗咬人, 有药治; 人咬人, 没药医 *gou yao ren, you yao zhi; ren yao ren, mei yao yi* „pokud pes pokouše člověka, existuje lék; pokud je člověk pokousán člověkem, léku není“, jehož význam se vztahuje k zášti, kterou člověk pocítí, pokud mu bylo ublíženo, či byl z něčeho falešně obviněn. Z toho důvodu je pak těžké se z těchto šrámů otřepat. Je jednoduché pocítit zášť, která pramení z pocitů křivdy, ale ještě těžší je se jí zbavit, protože na ni neexistuje lék. Negativní emoce spojujeme i se rčení jako 狗吞辣椒 —— 够呛 *gou tun lajiao – gou qiang* „pes, který zhltnul chilli papričky –

nesnesitelné“ a také 一根骨头两只狗 —— 够呛 *yi gen gutou liang zhi gou – gou qiang* „jedna kost a dva psi – nesnesitelné“. Oba tyto frazémy vyjadřují to samé, tedy něco hrozného a neúnosného. Mohou se vztahovat jak k záležitostem, tak i emocím. Frazéologismus 疯狗的脾气 —— 见人就咬 *fenggou de piqi – jian ren jiu yao* „povaha vzteklého psa – jakmile uvidí člověka, tak kouše“ užíváme ve vztahu k někomu velmi náladovému. Charakteristickým rysem je to, že je člověk stále v bojové náladě, je velmi kyselý a nepříjemný. Jedná se o velmi hanlivý výraz. Předposledním výrazem v této skupině je 挨了棒的狗 —— 垂头丧气 *aile bang de gou, chui tou sang qi* „pes zpráskaný holí – chodí sklíčeně se svěřenou hlavou“, což se používá o člověku, který klesá na mysli, je frustrovaný, zklamaný a zkoušen životem. Popsat můžeme i někoho, kdo je okolnostmi přinucen k zoufalým činům, tedy idiom 狗急跳墙 *gou ji tiao qiang* „zoufalý pes i přes zeď skočí“.

Čínské frazeologismy s komponentem „pes“ dále vyjadřují **nekompetentnost, neschopnost, či nemít (nějaký) um.** Jako první příklad si uvedeme frazém 驴鸣狗吠¹⁹ *lǚ míng gōu fèi* „oslí hýkání a psí štěkání“, který se užívá k popisu špatného a neohrabaného stylu psaní. Významově blízko předchozímu frazému je 狗屁不通 *gōu pì bù tōng* „nesmysly“, což se užívá k popisu někoho, kdo mluví nekoherentně, nejasně a říká mnoho nesmyslů. V návaznosti na to si můžeme představit i frazém 狗扯羊皮²⁰ *gōu chē yáng pí* „pes stahuje ovčí kůži“, což vyjadřuje fakt, že člověk neodvedl žádnou dobrou práci a mluví neustále o nedůležitých věcech. Tento frazém si můžeme zařadit i do skupiny, jejímž společným rysem jsou konflikty, protože druhý význam tohoto frazému jsou nekonečné a nepodstatné hádky. Pokud chceme o něčem říct, že to je bezcenné, můžeme užít výrazu 狗屁不值 *gōu pì bù zhí* „nestojí to ani za psí zadek“. Dále pak 狗舔空沙罐 —— 淡而无味 *gōu tiǎn kōng shā guǎn – dàn ér wú wèi* „pes líže pískoviště – je bez chuti“, užití tohoto frazému je specifické tím, že se pojí s věcmi nebo články, které jsou příliš obyčejné nebo nudné, takže nepřilákají žádné čtenáře. Jistou nekompetentnost pozorujeme i ve frazeologismu 画虎成狗²¹ *huà hǔ chéng gōu* „snažit se nakreslit tygra, ale namalovat psa“. Tento výraz označuje až příliš ambiciózní cíl, který

¹⁹ Jiná varianta frazému: 驴鸣犬吠.

²⁰ Jiná varianta frazému: 狗扯羊肠 —— 越扯越长.

²¹ Jiná varianta frazému: 画虎类狗, 画虎不成反类狗, 画龙不成反为狗. Označuje se jako *chengyu* i *suyu*.

končí selháním. Tygr je velmi silné zvíře a v čínské kultuře hraje významnou roli, je tedy vnímán jako něco víc, kdežto pes je obyčejné potulné zvíře. Řekneme-li o člověku 狗头军师²² *goutou junshi* „psí hlava armádním poradcem“, označujeme jej za někoho, kdo rád dává rady, nicméně ty jsou zbytečné, nepoužitelné a velmi nerozumné. Následující frazeologismus, tedy 蜀犬吠日 *shu quanfei ri* „psi v Sichuanu štěkají na slunce“, se rovněž používá pro popis neznalého člověka. Provincie Sichuan je oblast, která se nachází v hornatém terénu, a kde je spíše mlhavo. Moc často tam nesvítí sluníčko, proto nejsou psi na slunce zvyklí a štěkají. Výraz se používá jako metafora o ignorantském člověku, který dělá pozdvižení kvůli úplně obyčejným věcem. Podivuje se nad něčím, co přijde zvláštní pouze jemu. V podobném významu se pak objevuje ještě 狗吠月亮 —— 少见多怪 *gou fei yueliang – shao jian duo guai* „pes štěká na měsíční svit – málo vidí a hodně se podivuje“. Tento výraz má nádech výsměchu, používá se zejména pro lidi, kteří toho v životě moc nezažili a nemají široké intelektuální obzory. Stejně tak to platí i pro alegorické rčení 狗咬吉普车 —— 少见多怪 *gou yao jipuche – shao jian duo guai* „pes kouše do jeepu – málo vidí a hodně se podivuje“. Dále zde můžeme zařadit i 狗窝里藏不住香肠 *gou wo li cang bu zhu xiangchang* „psí bouda není to správné místo, kam schovat párek“, což se používá o člověku, který nepřemýšlí o svém dalším jídle. Přeneseně to chápeme tak, že člověk neví, jaký bude jeho další krok, nemá žádný dlouhodobý plán. Takový člověk není schopen ničeho dosáhnout, protože si nechává mezi prsty protéct čas i příležitosti. S výmluvností, ale zároveň s určitou neschopností něco konat, se spojují následující frazémy. Prvním je 狗掀门帘 —— 全仗一把嘴 *gou xian menlian – quan zhang yi ba zui* „pes nadzvedne záclonu – zcela se spoléhá na ústa“, což je posměšné rčení, které označuje člověka, který stále o něčem mluví, ale nic pro to reálně neudělá. Podobně jsme na tom i s frazémem 狗啃碗片 —— 满嘴瓷 *gou ken wan pian – manzui ci* „pes, který kouše do porcelánové misky – mít plná ústa porcelánu“. Pracuje se s homonymy *ci* 瓷 „porcelán“ a *ci* 词 „slovo“ ve druhém tónu. Opět tím označujeme člověka, který má plno řečí. Ekvivalentním výrazem k předcházejícímu frazeologismu je 狗咬瓦片 —— 满嘴瓷 *gou yao wa pian – manzui ci* „pes kouše do dlaždic – má plná ústa porcelánu“. Dále pak také rčení 狗撒皮袄 —— 胡扯 *gou sa pi ao – huche* „pes roztrhal koženku – trhá vousy“, který se používá ve významu prázdného

²² Označuje se jako *chengyu* i *guanyongyu*.

tlachání a blábolení. Následující frazém 狗喝凉水 —— 耍舌头 *gou he liangshui – shua shetou* „pes pije studenou vodu – hraje si s jazykem“ také popisuje člověka, který je velice výmluvný, a navíc se rád před ostatními předvádí. V češtině by se lidově řeklo „mít plnou hubu keců“. Do skupiny můžeme dále zařadit 土鸡瓦狗 *tu ji wa gou* „slepice z hlíny a pes z keramiky“, což je metafora, která se používá pro označení někoho (nebo něčeho), kdo (nebo co) není ani zdaleka tak dobrý, jak se o něm tvrdí. Jedná se o úplně nepoužitelnou věc, případně o úplně neschopného člověka. Frazém 泥猪瓦狗 *ni zhu wa gou* „prase z bahna a pes z keramiky“ zase popisuje osobu, která je k ničemu. Variantu tohoto frazému si uvádíme i ve skupině o špatném charakteru. Do této skupiny můžeme nadále zařadit i 狗戴礼帽 —— 假装文明人²³ *gou dao limao – jiazhuang wenming ren* „pes nosí čepici – předstírá vzdělaného člověka“. Význam tohoto frazému spočívá v tom, že člověk předstírá slušné návyky a vzdělanost, ve skutečnosti to je buran. Takový člověk navenek působí lépe, než jaký ve skutečnosti je. Někdo, kdo má znělé jméno a dobrou pověst, ale ve skutečnosti nic neumí. S předstíráním souvisí také alegorické rčení 哈巴狗带串铃 —— 充什么大牲口 *habagou dai chuanling – chong shenme dashengkou* „mopsík s rolničkou kolem krku – předstírá tažné zvíře“. Opět je to metafora o člověku, který se tváří, že je lepší, než jaký ve skutečnosti je. Výraz má velice negativní konotace. Do této skupiny zařadíme také frazém 狗啃象 —— 不自量 *gou ken xiang – buziliang* „pes kouše do slona – přeceňuje své schopnosti“. Jak už překlad napovídá, jedná se o výraz popisující člověka, který není schopen odhadnout své schopnosti a sílu. U alegorického rčení 疯狗咬太阳 —— 不晓得天高地厚 *fenggou yao taiyang – bu xiande tian gao di gou* „vzteklý pes kouše slunce – nechápe nesmírnost nebe a země“ se jedná o neschopnost pochopit komplexnost věcí, jejich namáhavost a důležitost. Také tím označujeme člověka, který nadhodnocuje své síly. Pak také frazeologismus 狗屁股塞黄豆 —— 一窍不通 *gou pigu sai huangdou – yi qiao bu tong* „psí zadek plný sójových bobů – nic neprojde“, kterým přeneseně popisujeme člověka, který nerozumí ani slovu nebo je úplný ignorant. Pokud člověk něčemu nerozumí, můžeme užít také výrazu 狗咬粽子 —— 解不开 (不解) *gou yao zongzi – jie bu kai (bu jie)* „pes kouše do *zongzi*²⁴ – není schopen ho oddělit/ rozkousnout“. Používá se ve spojitosti s nevyřešitelným a těžkým problémem, který momentálně není schopen

²³ Jiná varianta frazému: 狗头上戴眼镜 —— 装人样.

²⁴ Jedná se o čínskou pochoutku, jsou to rýžové trojhránky.

nikdo rozlousknout. Někdy se pojí i s pozitivními situacemi a může mít nádech humoru. Nekvalifikovanost je motivem také u frazému 狗咬老鷹 —— 差远了 *gou yao laoying – chayuan le* „pes kouše orla – velmi (za ním) zaostává“. Používá se jako metafora, kdy si někdo přeje být stejně výjimečný jako někdo jiný. Tento frazém nicméně označuje podřadnost. Posledním výrazem, který spadá do stejné skupiny je 狗咬包子 —— 露馅 *gou yao baozi – luoxian* „pes kouše do knedlíčků – ukáže se náplň“. Tento frazém je vytvořen na základě vnější podobnosti, pokud si představíme, že si pes opravdu kousne do čerstvě uvařeného knedlíčku, vypustí se z ní trochu páry a ukáže se náplň. Tato pára je metafora pro tajemství. Tento frazém se užívá v případě, kdy někdo prozradí nějaké důvěrné záležitosti, které se ho úplně netýkají.

Společným rysem následující skupiny frazémů je spojitost s **kriminální aktivitou, zločinem a nepoctivostí**. Prvním takovým frazeologismem je úsloví 狗腿子 *gou tuizi* „psí noha“, což přeneseně používáme jako označení pro padoucha, věrného stoupence mafiána, či najatého gaunera. Předcházejícího výrazu se užívá i v alegorickém rčení 狗腿子进村 —— 四邻不安 *goutuizi jin cun – silin bu'an* „zloduch vstoupil do vesnice – sousedství není bezpečné“ a nese toho významu, že jakmile se do sousedství dostane nějaký gauner, bude narušeno příjemné soužití. Ve frazému 狐朋狗友²⁵ *hu peng gou you* „liščí a psí přátelé“ nenesou liška ani pes lichotivý význam. V tomto frazému se opět projevuje nízkost psa a jedná se o velmi hanlivé označení. Výraz odkazuje na lidi, kteří spolu popíjejí, oddávají se gamblerství a různým nekalým praktikám. V podobném významu se pak nese i idiom 猪朋狗友 *zhu peng gou you* „prasečí a psí přátelé“, jedná se o bandu chuligánů, kteří se oddávají nekalým záležitostem. Špinavost vepře a nízkost psa dodávají na intenzitě tohoto výrazu. Pokud se tedy někdo chová nedůstojně a někdo další jej chce insultovat, můžeme použít právě tohoto hanlivého výrazu. Pak také 鼠窃狗盗²⁶ *shu qie gou dao* „krysy a psi kradou“, což používáme pro popis zlodějíčka, který užívá nekalých prostředků, triků a podvodů v nejrůznějších sférách lidského konání. Také 偷鸡摸狗²⁷ *tou ji mo gou* „krást slepice a psy“ je metafora pro krádež či různé bezohledné aktivity. Výrazem 偷狗戏鸡 *tou gou xi ji* „krást psy a předstírat slepice“ zase označujeme oddávání se nepoctivé práci a podnikání. Frazém 帮狗吃食 *bang gou chishi*

²⁵ Jiná varianta frazému: 狐群狗党, 狗党狐群, 狗党狐朋, 狐朋狗党.

²⁶ Jiná varianta frazému: 鼠窃狗偷, 鼠盗狗窃, 鼠偷狗盗, 狗偷鼠窃, 鼠窜狗盗.

²⁷ Jiná varianta frazému: 偷鸡盗狗.

„pomáhat psovi žrát“ označuje člověka, který pomáhá darebákovi s lumpárnami, případně označuje lidi oddávajícím se společně zločinu. Následným výrazem je 椎埋狗窃²⁸ *chui mai gou qie* „krást jako pohřbený pes“, což se používá k označení krádeží s fatálními následky, oddávání se nepoctivé práci a veškerým nelegálním aktivitám. Dále také idiom 鸡犬不留 *ji quan bu liu* „ani slepice a psi nejsou ušetřeni“, který se užívá pro popis bezcitných, nemilosrdných masakrů a zabíjení. Ve staré Číně se také užívalo frazému 狐鸣狗盗 *hu ming gou dao* „lišky štěkají, psi kradou“ a vládce jim označoval rebely a vzbouřence proti systému. U přísloví 对强盗只能用刀子, 对恶狗只能用棍子 *dui qiangdao zhi neng yong daozi, dui e gou zhi neng yong gunzi* „proti lupiči se musí použít pouze nůž, proti vzteklému psu zase hůl“ se jedná o to, že zla se zbavíme pouze zlem. Pokud nás chce zloděj oloupit, musíme se bránit, jinak nás do budoucna oloupí znovu. Člověk by neměl být ke kriminálíkům shovívavý, v jejich očích jsme stejně jenom kořist. To platí také o psovi. Pokud ho praštíme holí, tak nás nebude chtít přistě pokousat, protože si na nás bude dávat pozor. Skrytým poselstvím je tedy nepoddát se zlým silám a bránit se. Následující frazémy se pojí s nepoctivým prodejem a šarlatánstvím. Prvním takovým je frazém 卖狗皮膏药 *mai goupí gaoyao* „prodávat psí kůži jako léčivou mast“. Označujeme tím tedy již zmíněné šarlatánství, případně i falešné zboží. V tradiční čínské medicíně se psí masti předepisovaly na úlevu od bolesti otoků. Druhým idiomem, co se klamavého obchodu týče, je 卖狗悬羊 *mai gou xuan yang* „prodávat psí maso za skopové“. Psí maso je označováno jako maso chudých, kdežto ovčí pro ty, co jsou majetní. Tento frazém tak poukazuje na používání dobrého jména jakožto zástěrky pro prodej nekvalitního, špatného zboží. Případně se pojí také s nepravdivou reklamou, podváděním a odkazuje na zlé skutky, které jsou schované pod záštitou počestnosti. Stejný význam pak má i přísloví 挂羊头卖狗肉²⁹ *gua yang tou mai gourou* „vyvěsit ovčí hlavu a prodávat psí maso“. Poslední frazeologismus sám o sobě sice nepopisuje žádné nelegální aktivity, ale pracuje s motivem zloděje. Pokud se někdo plíží potají jako zloděj a chová se velmi tajně a podezřele, užívá se frazému 贼头狗脑 *zei tou gou nao* „prohnaná hlava, psí mozek“.

²⁸ Jiná varianta frazému: 椎埋屠狗.

²⁹ Označováno jako *yanyu* i *suyu*.

Velmi obsáhlou kategorií jsou frazémy, které se pojí se **společenským postavením** a **mezilidskými vztahy**. Prvním takovýmto příkladem může být přísloví 狗仗人势, 雪仗风势³⁰ *gou zhang ren shi, xue zhang fengshi* „pes se spoléhá na sílu člověka, stejně tak se sníh spoléhá na sílu větru“. V tomto výrazu se využívá koncept závislosti psa na člověku, tedy zejména na síle a moci jeho pána. Pes zde opět představuje někoho podřízeného nebo špatného, kdo šikanuje své okolí právě z toho důvodu, že má za sebou vlivného pána. Pes tady slouží jako metafora pro zloducha, který se spoléhá na svého kumpána ve vysokých společenských pozicích. Tyto jeho známosti mu dodávají kuráž, jinak by člověk nebyl s to. Frazémem 嫁鸡随鸡, 嫁狗随狗³¹ *jia ji sui ji, jia gou sui gou* „slepice následuje kohouta, fena následuje psa“ se značí to, že po svatbě se žena musí v každém případě zcela podřídit svému muži. Správná žena by s ním měla žít v harmonii, a měla by ho poslouchat. Manžel je ten, kdo má v domácnosti hlavní slovo. Dalším výrazem je 阿狗阿猫³² *a gou a mao* „pejsci a kočky“, což je hanlivé označení pro nedůležité lidi. Příkladem může být nějaká slavnost, kam člověk vyrazí, aby získal nové kontakty. Během večera se mu to ale nepodaří, protože se na místě pohybují jen „kočky a pejsci“, tedy někdo, kdo nestojí za velkou pozornost. Pokud někdo vyšplhá po společenském žebříčku, můžeme tuto situaci označit idiomem 淮王鸡狗 *huai wang ji gou* „slepice a psi krále Huaie“. Konkrétně popisujeme člověka, který se dostal k moci. Tím tedy naznačujeme to, že když se člověk dostane na vrchol (např. získá úřední pozici), jeho přátelé a známosti se společně přiživí na jeho úspěchu. Ve stejném významu se nese také výraz 一人得道, 鸡犬升天³³ *yi ren dedao, ji quan shengtian* „když osvíti člověka, i jeho slepice a psi půjdou do nebe“. Také můžeme pozorovat frazémy, které se pojí s opakem, tedy že někdo ztratí svou moc a společenské postavení. Tím může být například přísloví 虎落平阳被犬欺³⁴ *hu luo pingyang bei quan qi* „zbloudilý tygr z hor je šikanován psem z vísky“, jehož významem je, že dokonce i pes může utlačovat tygra. Tato metafora označuje, že i mocní lidé mohou spadnout na samé dno, ztratit svůj společenský vliv a obyčejný lid k nim ztratí respekt. Naopak společensky nízko je pak někdo, o kom řekneme 惶惶如丧家之犬, 急如漏网之鱼³⁵ *huanghuang ru sangjia zhi*

³⁰ Jiná varianta frazému: 狗傍人势, 狗仗人势, či 狗仗人势, 火仗风势.

³¹ Jiná varianta frazému: 嫁狗随狗, 嫁狗逐狗. Označováno jako *chengyu* i *yanyu*.

³² Jiná varianta frazému: 阿猫阿狗.

³³ Jiná varianta frazému: 一人得道, 仙及鸡犬, či 鸡犬皆仙.

³⁴ Označováno jako *suyu* i *yanyu*.

³⁵ Jiná varianta frazému: 丧家之犬.

gou, ji ru louwang zhi yu „vystrašený jako zatoulané psisko, neklidný jako ryba, která se vyhnula rybářským sítím“, čímž referujeme o člověku, který nemá domov a nemá se o koho opřít. Takový člověk ztrácí na mysli a panikaří. Mohli bychom také zařadit do skupiny negativních emocí. Ponižujícím frazémem je také 饭牛屠狗 *fan niu tu gou* „aby se nakrmil buvol, zabít psa“, což je metafora pro nízké a ponižující práce a také označuje samotné pracovníky špatně placené práci. Frazémem 土龙刍狗 *tu long chu gou* „hliněný drak, slaměný pes“ označujeme někoho, koho lidé chválí a předchází ho jeho dobrá pověst. Nicméně ve skutečnosti tomu tak není, jedná se pouze o nějakou představu, která nereflektuje reálnou skutečnost. Je to pouze prázdná pověst, která není založená na pravdě. Ve stejném významu je také frazém 给狗起了个狮子名 —— 有名无实 *gei gou qile ge shizi ming – you ming wu shi* „dát psovi lví jméno – mít jméno bez užitku“, reálně se jedná o obyčejného, nijak výjimečného člověka. Co se dále mezilidských vztahů týče, zabýváme se i idiomem 打狗看主 *da gou kan zhu* „když jeden bije psa, musí se ohlížet na jeho pána“. Pokud chceme bít psa, musíme si uvědomit, že raníme city i jeho majitele. Je to metafora, která označuje, že pokud chceme někoho potrestat, musíme zvážit i to, komu dalšímu ublížíme. Je třeba dávat si pozor, s kým je tento pes spojován, abychom pak proti sobě nepošťvali více lidí. Blízko významem je pak také 打狗欺主 *da gou qi zhu* „bitím psa trápit jeho pána“, v tomto případě je našim cílem právě potrápit samotného pána tím, že poškodíme něco, co je mu drahé, nebo ublížíme někomu, koho má rád. Vztahy sousedů se pak dají vyjádřit následovně 鸡犬相闻³⁶ *ji quan xiang wen* „sousedi navzájem slyší své kohouty a psy“. Tato metafora označuje, že si jsou lidé blízko, žijí ve slyšitelné vzdálenosti, ale za celý život se nenavštíví. V dnešní době můžeme tímto frazémem označit i to, že si dva lidé nerozumí. Lidské vztahy se projevují také v následujících frazeologismech o bohatých a chudých. Přísloví 人爱富的, 狗咬穷的 *ren ai fu de, gou yao qiong de* „lidé mají rádi bohaté a psi pokousají chudé“, je to frazeologismus, který popisuje, že bohatí jsou lidmi respektovaní a chudí jsou naopak přehlíženi. Skrytým významem je také to, že pokud má člověk peníze, neměl by kvůli nim ztratit svou laskavost, kdežto chudí by zase neměli kvůli svým životním podmínkám ztrácet naději a své morální přesvědčení. Velmi blízko předcházejícímu přísloví může být i frazém 狗咬穿烂的, 人舔穿好的 *gou yao chuan lan de, ren tian chuan hao de* „pes pokouše toho, kdo je oblečen nuzně, člověk bude

³⁶ Jiná varianta frazému: 鸡犬之声相闻, 老死不相往来.

chlácholit toho, kdo je oblečen hezky“. Pointa se od předcházejícího frazému mírně liší. Pokud člověk někoho chlácholí, čeká na oplátku nějakou výhodu, či užitek. Pokud o sobě lidé v nedobré víře mluví, užívá se přísloví 闷头狗, 暗下口 *mentou gou, anxia kou* „pes, který neštěká, kouše“, což je přesný opak rčení, který užíváme i v češtině, tedy „pes, který štěká, nekouše“. Tento frazém nicméně odkazuje na lidi, kteří o ostatních velmi rádi mluví, ale ve výsledku jim nic neprovedou. Naopak lidé, kteří se k jiným obyčejně chovají mile, se nebudou zdráhat píchnout kudlu do zad. Do skupiny můžeme také zařadit přísloví 狗咬吕洞宾, 不识好人心³⁷ *gou yao Lǚ Dongbin, bushi haoren xin* „pes pokousal Lǚ Dongbina, nepoznal dobrého člověka“. Přestože byl Lǚ Dongbin dobrý člověk a jeden z osmi nesmrtelných taoistů, pes po něm vyjel a pokousal ho. Je to metafora, která se používá pro označení křivdy, zejména vůči laskavému a vlídnému člověku. Je to poměrně hanlivé označení, které se užívá také pro někoho, kdo nerozezná dobrého člověka od toho zlého. Podobně je na tom také alegorické rčení 狗看星星 —— 认不得 稠稀 *gou kan xingxing – renbude chou xi* „pes pozoruje hvězdy – není schopen je rozeznat ani spočítat“, které popisuje člověka neschopného rozeznat dobré od špatného, ať se jedná o lidi nebo věci. O člověku, který se necítí dobře mezi lidmi, případně s lidmi špatně vychází se říká 狗咬刺猬 —— 无处下口 *gou yao ciwei – wu chu xia yue* „pes kouše ježka – není s to se vyjádřit“. Tomu, že se někdo nedokáže před lidmi vyslovit, napovídá metafora ježčích ostnů v psí tlamě. Rozdíly ve společenském postavení vnímáme i z frazému 狗肉上不了筵席³⁸ *gourou shangbuliao yanxi* „na hostině se nepodává psí maso“. Pokud je něčí status příliš nízko, nemůže být usazen ke společnému stolu. Psí maso se za starých časů jedlo zejména u nižší třídy. U výrazu 狗咬老虎 —— 不识死 *gou yao laohu – bu shi si* „pes chce pokousat lva – hledá smrt“, vystupuje pes zase jako nositel nízkého charakteru, který si troufá na člověka z vyšší třídy, případně někoho u moci. Je to metafora referující o někom, kdo velmi riskuje a koleduje si o malér.

Nízkost psa se projevuje i v následujících idiomech, které nesou význam **podlézání** a **patolízalství**. Prvním takovým frazémem je 蝇营狗苟³⁹ *ying ying gou gou* „létat sem a tam jako moucha a nemít stud jako pes (který se zdržuje tam, kde dostane nažrat)“. Užívá se jako metafora pro někoho, kdo se snaží nestoudně vetřít do něčí přízně pro své

³⁷ Označováno jako *suyu* i *yanyu*.

³⁸ Jiná varianta frazému: 狗肉丸子 (--往哪桌上摆).

³⁹ Jiná varianta frazému: 狗苟蝇营.

osobní zisky. Pod takovým ziskem už si můžeme představit jak slávu, tak i bohatství. Pes i moucha jsou zde opět nositeli negativního významu. Další frazém, který se nese ve stejném duchu a též popisuje nestydaté podlézavé chování, je 狗头鼠脑 *gou tou shu nao* „psí hlava a myši mozek“. Dalším příkladem může být 狗颠屁股 *gou dian pigu* „pes vrtí zadkem“, což v představě Číňanů dělá tehdy, když žebrá o kousek jídla od stolu anebo se omluvně lísá k svému pánu, protože něco vyvedl. Přeneseně se tento frazém používá pro člověka, který podlézá. Ve společnosti je takový člověk chápán jako „nizký“. U přísloví, 狗摇尾巴, 乃为面包, 而非主人⁴⁰ *gou yao weiba, nai wei mianbao, er fei zhuren* „pes vrtí ocasem ne z lásky k tobě, ale z lásky k chlebu (který držíš)“, je pes metafora pro člověka, který následuje toho, kdo mu je větším přínosem. Takoví lidé jsou většinou prohnili, protože se otočí zády vždy, když jim někdo nabídne více „žvance“. Stejný význam se skrývá také ve frazému 街头的狗 —— 谁有吃就跟谁走 *jietou de gou – shei you chi de jiu gen shei zou* „psi z ulice – následují toho, kdo má něco k žrádлу“. Dále je třeba zmínit i další alegorické rčení, tedy 狗撵耗子 —— 多替闲事⁴¹ *gou nian haozi – duo ti xianshi* „pes chytá myši – vměšuje se do cizích záležitostí“, které se pojí s významem, že pes by měl hlídat dům a majetek, zatímco kočka by měla chytat myši. Nicméně z tohoto frazeologismu jasně chápeme, že to je právě pes, kdo chytá myši, což je proti jeho přirozenosti a plete se tam, kde nemá. Tento frazém se užívá o lidech, kteří vykonávají určitou činnost s úmyslem podlézání, strkají nos tam, kam by neměli, jsou vlezlí nebo dělají věci jako amatéři. Pokud někoho hanlivě označíme jako 哈巴狗 *habagou* „mopsík“, tvrdíme o něm, že to je patolízal a pochlebovač, označujeme ho tak za „poslušného psíka“, tedy poskoka. Posledním výrazem, který si rozebereme v této skupině frazémů je úsloví 钻狗洞 *zuangoudong* „protáhnout se psí dírou“. Význam tohoto frazému je vlichocení se někomu do přízně a manipulace k získání vlastní výhody.

Jeden z mnoha společných prvků je i motiv **arogance** a **ignorantství**. Velmi rozšířeným frazémem je 狗眼看人低⁴² *gouyan kan ren di* „pes nahlíží na člověka jako na nízkého“, významem je chovat se k někomu pohrdavě a zacházet s lidmi nafoukaným

⁴⁰ Jiná varianta frazému: 狗摇尾巴, 是为面包而来.

⁴¹ Jiná varianta frazému: 狗咬耗子 —— 假积极, anebo také jako *chengyu* 狗拿耗子, 狗逮老鼠, 狗追耗子. Označováno i jako *yanyu* a *suyu*.

⁴² Jiná varianta frazému: 狗眼看人 —— 咬穷不咬富, 狗眼看人, 或牛眼看人高, 狗眼看人低.

přístupem. S tím například souvisí i frazém 狗坐轿子 —— 不识抬举⁴³ *gou zuo jiaozi – bu shi taiju* „pes sedí v nosítkách – neumí ocenit laskavost“, který má poměrně negativní konotace. Používá se o někom, kdo není schopen vážít si lidské srdečnosti. Ve stejném významu se nese také alegorické rčení 狗上锅台 —— 不识抬举 *gou shang guotai – bu shi taiju* „pes se dostal na kamna – neumí ocenit laskavost“. Výrazu 狗吃芥末 (调味品, 味辣) —— 白瞪眼 *gou chi jie wen (tiaowei pin, wei la) – bai dengyan* „pes žere hořčici (koření, pálivé) – kouká pohrdavě“ se používá ve chvíli, kdy někdo tupě a opovržlivě zírá na druhého člověka. Dále pak 狗咬日头 —— 狂妄⁴⁴ *gou yao ritou – kuangwang* „pes, který chce kousnout do slunce – je domýšlivý“, jak už výraz napovídá, popisuje se člověk arogantní a troufalý. Posledním frazeologismem je pak také 狗吃猪食 —— 乱插嘴 *gou chi zhu shi – luan chazui* „pes žere krmivo pro prasata – narušuje cizí řeč“, tento frazém se užívá v situacích, kdy někdo neslušně skáče člověku do řeči nebo arogantně přerušuje cizí konverzaci.

Tvrdohlavost a pevnost názoru jsou dalším společným rysem následujících frazémů. Alegorické rčení 狗咬秤砣 —— 好硬的嘴 *gou yao chengtuo – hao ying de zui* „pes kouše přezmen – má tvrdá ústa“ popisuje člověka, který si pevně stojí za svým, je velmi tvrdohlavý a za nic na světě by nepřiznal svou chybu. Pevný názor bez pochyb vyjadřuje také 狗咬屁股 —— 肯定 *gou yao pigu – kending* „pes kouše zadku – je si jistý“. Tón projevu je rozhodný a určitý.

Některé frazémy se také pojí s **konceptem ztracené tváře**, která je pro čínskou společnost typická. Rčení 偷嘴的狗 —— 见人就逃 *tou zui de gou – jian ren jiu tiao* „pes, který krade jídlo – uvidí člověka a uteče“ popisuje osobu, které se něco nepodaří. Případně jej můžeme spojovat s veřejnou aférou, kvůli které člověk skončí zahanben a ztrácí svou tvář. S tím se pojít také výraz 狗咬旗杆 —— 不知高低 *gou yao qigan – bu zhi gao di* „pes kouše do stožáru – neví, co se sluší a patří“, jehož hlavní význam je nepatřičné a nekorektní chování, které většinou vrcholí ponížením sebe sama. Posledním příspěvkem do této skupiny je přísloví 人怕没理, 狗怕夹尾 *ren pa mei li, gou pa mei wei* „lidé mají strach, že nemají pravdu, psi se zase bojí stáhnutého ocasu“. Jedná se o starý frazém, který popisuje, že když se dva psi perou, poražený stáhne ocas a ukáže

⁴³ Jiná varianta frazému: 哈巴狗上轿 —— 不识抬举.

⁴⁴ Jiná varianta frazému: 恶狗咬天 —— 狂妄, 疯狗咬月亮 —— 狂妄.

svou poddanost. Pokud se člověk hádá a nebude mít rozumné argumenty, bude se cítit právě jako ponížný pes, ztratí tvář a bude se stydět.

Zajímavou skupinou, kterou jsme dále vyčlenili u čínských frazémů s komplementem „pes“, jsou ty, které se pojí s **vládním a úřednickým aparátem**. Prvním takovým příkladem může být idiom 狗吠非主 *gou fei fei zhu* „pes štěká na toho, kdo není jeho pán“, což je metafora užívající se pro úředníky, kteří jsou loajální svému panovníkovi či monarchovi. U frazeologismu 藏弓烹狗⁴⁵ *cang gong peng gou* „schovat luk, uvařit psy“ se jedná o starou metaforu, která označuje nového vládce u moci. Ten zabil své přísluhovače, kteří mu byli dříve nápomocní. Hlavním významem je tedy zbavit se někoho, kdo byl užitečný pro nějaký úkol, ale nadále už není nezbytný, tedy po zásluze někoho „odměnit“ zabitím. Další idiom spojený s politickou scénou je 犬牙盘石⁴⁶ *quan ya pan shi* „psí tesáky zakousnuté do balvanu“, psí tesáky jsou zde metafora pro někoho, kdo se snaží rozdělit či rozdrobit císařský rod, aby se upevnila pozice jediného vládce (případně režimu). Loajlnost ke svému pánovi a vládci, kterému věrně sloužíme, a pro kterého jsme dokonce ochotni vojensky napadnout dobrého krále, se skrývá v idiomu 桀犬吠尧⁴⁷ *jie quan fei yao* „psisko (tyrana) Jie štěká na (moudrého) krále Yao“. A jako předposlední frazém si zde uvedeme 狗仗官势⁴⁸ *gou zhang guan shi* „psi se opírají o sílu úředníků“. Pes sám ze své podstaty není agresivní, ale jelikož má za zády ještě někoho, v tomto případě stát, či úřednický aparát, využívá jejich vlivné pozice. Dopouští se toho, čeho by sám nebyl schopen. Tato metafora označuje padouchy, kteří spoléhají na vládní síly k potlačení jiných. V závěru této sekce si uvedeme ještě frazém 看家狗 *kanjia gou* „hlídací pes“, který se kdysi používal jako nadávka pro byrokratický aparát, statkáře, majetné a pro ty, co pomáhali „zlým silám“. Jedná se o velmi dehonestující a hanlivý výraz.

Zajímavým kontrastem ke skupině pojící se s klidem a tichem, kterou jsme si uvedli v předcházející kapitole, jsou frazeologismy s komplementem „pes“ popisující situaci spojenou s **hlukem, chaosem a zmatkem**. Čínský idiom 鸡鸣狗吠 *ji ming gou fei*

⁴⁵ Jiná varianta frazému: 烹犬藏弓, 兔死狗烹, 获兔烹狗, či 狡兔死, 良狗烹 anebo také jako *suyu* 鸟尽弓藏, 兔死狗烹.

⁴⁶ Jiná varianta frazému: 盘石犬牙.

⁴⁷ Jiná varianta frazému: 跖狗吠尧, 跖犬吠尧 – pro komplexnější pochopení a historický kontext doporučujeme historické publikace o králi Jie z dynastie Xia.

⁴⁸ Jiná varianta frazému: 狗仗人势.

„slepice kdákají a psi štěkají“ je formální frazeologismus, který je v čínštině používán pro popis zvuků spojených s hustě obydlenými vesnickými oblastmi. Pes je tedy typickým společníkem člověka i v čínském prostředí. Dalším idiomem, který vykresluje extrémní paniku a nepořádek, je 鸡飞狗走⁴⁹ *ji fei gou zou* „slepice lítají a psi běhají“. Stejně tak nese význam pro velké pozdvižení, vřavu a holubník i výraz 鸡犬不宁⁵⁰ *ji quan bu ning* „slepice ani pes nemají klid“. Se psím štěkáním se pak také pojí výraz 狗吠之惊⁵¹ *gou fei zhi jing* „polekání psím zaštěkáním“, což se používá jako metafora pro lehké vystrašení. Štěkání psa zde představuje něco, co by nás mohlo vyvést z míry. Posledním frazeologismem, který se pojí s děsivými zvuky je 狼嚎狗叫 *lang hao gou jiao* „vlk vyje a pes štěká“. Tento frazém je užíván jako metafora pro bezohledný a šílený křik padoucha.

Některé idiomy jsou zajímavé tím, že se pojí s nějakým druhem **kratochvíle**, či **potulováním**. Takovým příkladem může být idiom 声色狗马⁵² *sheng se gou ma* „hudba, ženy, chov psů a koní“, který popisuje někoho, kdo se věnuje nestydatým a smyslovým požitkům, tedy někdo, koho zajímají jen výše zmiňované volnočasové aktivity. Dá se také říct, že samotný chov psů a koní byl vnímán jako kratochvíle bez přidané hodnoty. Tento čínský výraz můžeme použít i jako označení pro požitkáře, výraz to ovšem není úplně lichotivý, ale ani vulgární. Dnes lze něco podobného vyřknout s mírně závistivým podtónem. Následujícím idiomem je 飞鹰走狗⁵³ *fei ying zou gou* „orli létají a psi běhají“, význam je zhruba „vypustit orly a psy k honitbě“. Tato metafora odkazuje na život plný lovu a vandrování. Samotný pes tady představuje svou vlastní podstatu, lovce a šelmu. Dále pak idiom 斗鸡走狗⁵⁴ *dou ji zou gou* „kohouti zápasí a psi běhají“, což ve výsledku odkazuje na lelkování, poflakování, či dokonce hry, kterými se zabavují děti. Jednoduše se pracuje s obrazem, kdy necháme děti pobíhat, ať se samy zabaví. S poflakováním se spojuje i následující výraz 狗舔磨台 —— 空转一圈 *gou tian mo tai – kongzhuan yi quan* „pes olizující brusný stůl – bloudí v kruzích“, čímž popisujeme člověka, který se fláká, či se bezděčně a bez cíle prochází.

⁴⁹ Jiná varianta frazému: 鸡飞狗叫, 鸡飞狗跳, či 鸡飞狗窜.

⁵⁰ Jiná varianta frazému: 鸡犬不安.

⁵¹ Jiná varianta frazému: 狗吠之警.

⁵² Jiná verze frazému: 狗马声色.

⁵³ Jiná verze frazému: 飞鹰走犬, 飞鹰奔犬, či 放鹰逐犬.

⁵⁴ Jiná verze frazému: 斗鸡养狗, 斗鸡走犬.

Pár frazeologismů se pojí také s **promiskuitou** a **smilstvem**. Konkrétně se může jednat o frazém 狗走狐淫 *gou zou hu yin* „uběhaní psi a nemravné lišky“, což je metafora pro promiskuitní styl života, je to také označení pro smilstvo a zhýralosti. Dalším příkladem může být také úsloví 钻狗洞 *zuan gou dong* „protáhnout se psí dírou“, který jsme si už jednou představili. Jeho druhým významem je nevěra, zahýbat někomu, případně se tahat s vícero lidmi najednou. S podváděním pak také souvisí úsloví 狗男女 *gounannü* „psí muž a žena“, což je v čínštině ustálený výraz pro pár, který si je vzájemně nevěrný. Také 偷鸡摸狗 *tou ji mo gou* „krást slepice a psy“ je metafora, která se přeneseně používá pro flirtování se ženami, pro někoho, kdo má neslušný a nevážený poměr.

Čínské frazémy s komponentem „pes“ vyjadřují i **nepředstavitelnou skutečnost**. Příkladem je 狗啃石狮子 —— 不可思议 *gou ken shi shizi – bukesiyi* „pes okusuje kamenného lva – to je neuvěřitelné“, ten se pojí jen s těžko myslitelnými věcmi (např. pes začne mluvit lidskou řečí), napovídá tomu právě nereálná představa, že by měl pes ohrožit majestátného lva, který je navíc v Číně symbolem ochránce. Druhý takový případ je 狗头长角 —— 出洋相 *goutou zhang jiao – chu yang xian* „na psí hlavě vyrostly rohy – dopustí se hrubé chyby“, což se přeneseně používá buď pro někoho, kdo ze sebe dělá blázny, nebo také pro věci, které se jen tak nevidí. Frazém 白云苍狗⁵⁵ *baiyun cang gou* „bílé obláčky, modří psi“ je metaforickým výrazem pro proměnlivý a nepředvídatelný život. Změny mají mnoho podob, tak jako měnící se mraky na nebi.

Další skupinou se společnou charakteristikou nejsou frazémy v negativním slova smyslu, mají totiž spíše neutrální nádech. Pod tuto podkapitolu je řadíme hlavně z toho důvodu, že je v této skupině spojujeme rovnou s jejich negativními kontrasty, jsou si tedy více významově bližší s negativními skutečnostmi než s těmi kladnými. Jsou to frazeologismy vyjadřující **moc práce** a **zaneprázdněnost**. Takovým frazémem je 狗吃豆腐脑 —— 闲不住 *gou chi doufu nao – xianbuzhu* „pes žere puding z tofu – nemá chvíli stání“, který popisuje člověka, který má mnoho věcí na práci a není schopný si odpočinout. Dalším příkladem je 狗咬尾巴 —— 团团转 *gou yao weiba – tuantuan zhuan* „pes se kouše do ocasu – honí se stále dokola“, který rovněž vypovídá o člověku, který je velmi pracovně vytížen. Pak také 狗吃王八 —— 找不着头 *gou chi wangba –*

⁵⁵ Jiná varianta frazému: 白衣苍狗, 苍狗白衣, 苍狗白云.

zhaobuzhao tou „pes žere želvu – nemůže najít hlavu“ je frazém, který se používá pro někoho, kdo je zmatený a z důvodu pracovních povinností neví, kde mu hlava stojí. Nicméně v kontrastu se zmíněnými frazémy jsou jejich negativní opaky vyjadřující **nepracovitost** a **marnost**. Alegorické rčení 狗叼来的肉猫吃了 —— 坐享其成 *gou diao lai de rou mao chi le – zuo xiang qi cheng* „maso, které přinesl pes, sežrala kočka – užívá si cizího úspěchu“, tento frazém referuje o někom, kdo sklídl zásluhy za cizí práci, přitom nevynaložil žádného úsilí. Pokud si člověk něčeho nezaslouží nebo toho není hoden, jak v práci, tak v životě, užívá se výrazu 狗头上插花 —— 不配 *gou toushang chahua – bu pei* „naaranžované květy na psí hlavě – není kvalifikovaný (nezaslouží si to)“. Případně když už člověk něco dělá, ale jen tak pro nic za nic bez výsledku a promarní zbytečně své úsilí, užívá se výrazu 肉包子打狗 —— 有去无回⁵⁶ *rou baozi da gou – you qu wu hu* „hodit po psovi masový knedlíček – odhodí a nezíská to (něco) zpět“.

Poslední skupinou jsou pak frazeologismy, které se nedají spojit do větších skupin se společnou charakteristikou. V této poslední skupině si představíme některé frazémy, které se pojí s různými skutečnostmi, které jsme v předchozích částech ještě neobsáhli. Prvním příkladem může být 引狗入寨 *yin gou ru zhai* „pozvat psa do své vísky“, což je metafora, která označuje nevědomé pozvání zlého člověka do svého domova. Zajímavým výrazem je také idiom 狗尾续貂⁵⁷ *gou wei xu diao* „zalátat sobolí kabát psím ocasem“, což popisuje spojení dobrých a špatných věcí dohromady, nebo něco špatného zaobalené něčím lepším. Případně že k veledílu připojíme něco, co tomu kvalitou vůbec neodpovídá. Můžeme se také setkat s frazémem 狗戴箩筐 —— 藏头露尾 *gou dai luokuang – cang tou lu wei* „pes nese bambusový koš – schovává hlavu, ukazuje ocas“, jehož význam se skrývá v neurčitém, vyhýbavém chování, kdy člověk kličkuje ve svých odpovědích a neříká pravdu. Pokud je nějaká situace vzhůru nohama, může se užít alegorického rčení 狗吃麻花 —— 干脆 *gou chi mahu – gancui* „pes žere *mahua* – je suchá a křupavá“. *Mahua* je tradiční čínská smažená pletýnka ze dvou copů, a právě tyto copy představují zamotanost situace. V přeneseném významu říkáme „prostě je to zkrátka tak“. Skrytou skutečnost má i frazém 狗吃热肉 —— 又爱又怕⁵⁸ *gou chi re rou – you ai you pa* „pes jí

⁵⁶ Jiná varianta frazému: 肉包子打狗, 一去不回头. Označováno jako *suyu i xiehouyu*.

⁵⁷ Jiná varianta frazému: 狗尾貂续, 狗续貂尾, 狗续侯冠, 狗续金貂 a 貂不足, 狗尾续.

⁵⁸ Jiná varianta frazému: 狗偷热油粑 —— 又爱又怕.

horké maso – miluje ho a zároveň se bojí“. Slouží jako metafora pro člověka, který touží po získání určitých výhod, ale zároveň má obavy z neúspěchu. Pokud se člověk vyskytne v nepříjemné situaci, užívá se výrazu 狗抢屎 (吃屎) *gou qiang shi (chishi)* „pes, který chňapne po hovně (který žere hovno)“. Konkrétně se pak jedná o metaforu k člověku, který zakopne a spadne na všechny čtyři. V češtině bychom řekli, že „chytá zajíce“. Psím frazeologismem můžeme také popsat nepravidelný a nejednotný tvar, či velmi komplikovanou situaci, ve které hraje velkou roli mnoho faktorů, a to 犬牙交错⁵⁹ *quan ya jiao cuo* „psí zuby jsou cik cak“. Rozbije-li se nějaký předmět na několik kousků, může se užít výrazu 鸡零狗碎 *ji ling gou sui* „slepičí kusy a psí kousíčky“. V čínských frazémeh se skrývá také motiv počasí. S horkým letním počasím se pojí 狗吐舌头 —— 热得很 *gou tu shetou – re de hen* „pes s vypláznutým jazykem – je mu veliké horko“. Tato metafora popisuje velmi vysoké teploty a takové horko, že i pes se musí chladit. Pes, který má jazyk venku, se tímto způsobem obecně osvěžuje. Co se týče doposud nezmiňovaných lidských emocí, úsloví 洒狗血 *sagouxie* „stříkat psí krví“ označujeme někoho, kdo je hysterický, případně hraje na city. Dále pak frazém 狗进茅坑 —— 吃现成的 *gou jin maokeng – chi xiancheng de* „pes přišel k latríně – najedl se hotového“, popisuje v přeneseném slova smyslu člověka, který sní cokoli a kdekoliv, jakmile je jídlo připraveno (nejlépe někým jiným). Někdo, kdo se nají a napije do syta a ke své spokojenosti. Některé frazémy popisují i prostředí, ve kterém se můžeme vyskytnout. Příkladem je idiom 狗恶酒酸⁶⁰ *gou e jiu suan* „pes hlídá a alkohol se kazí“, který se pojí s příběhem, kdy zlý pes hlídal prodejnu s alkoholem, ale protože se ho lidé báli, tak do obchodu nevkročili. Z toho důvodu se alkohol postupně kazil. Je to metafora, která označuje nebezpečné a toxické prostředí, kvůli kterému se člověk nedokáže v životě posunout kupředu a dělat velká životní rozhodnutí. Také alegorické rčení 狗咬门板 —— 吃不开 *gou yao menban – chibukai* „pes kouše do fošny – nepřekousne ji“ se pojí přeneseně k člověku, který není nikde vítán a je nepopulární. Další frazém zase dokáže popsat extrémní odvalu, ale zároveň lehkomyšlné riskování, a tím je 狗胆包天 *gou dan bao tian* „psí odvaha dosahující nebes“. Metafora pro vyřešení problému je pak výraz 关门打狗 *guanmen da gou* „za zavřenými dveřmi bít psa“, tedy vypořádat se s problémem beze svědků. Popsat si můžeme také frazém 狗走千里吃屎, 狼行千里吃肉 —— 本性

⁵⁹ Jiná varianta frazému: 狗的牙齿 —— 参差不齐.

⁶⁰ Jiná varianta frazému: 狗猛酒酸.

难移 *gou zou qianli chi shi, lang xing qianli chi rou – benxing nan yi* „pes ušel tisíc *li*, aby sežral hovno, vlk ušel tisíc *li*, aby si dal maso – je těžké změnit svou přirozenou podstatu“, tato metafora líčí to, že pokud člověk tvrdě pracuje, dostane se na vrchol (a dá si zasloužené maso). Pokud se však dostatečně nesnaží, tak úspěchu nedosáhne. Obecně platí, že lehčí cesta vede vždy z kopce dolů. Také popisuje to, že vrozené atributy člověk neobalamutí.

2.2.3. SHRNUTÍ

Čínské frazeologismy s komponentem „pes“ rovněž vyjadřují širokou škálu různých skutečností. Mezi pozitivní konotace je důležité zařadit zejména ty frazeologismy, které vyjadřují dobré lidské vlastnosti. Společně s komponentem „kůň“ můžou frazeologismy popisovat vlastnosti jako věrnost a pracovitost. Frazémy s komponentem „pes“ dokážou také vylíčit lásku k domovu a k bližním. Používají se také v případě, pokud o někom zdvořile hovoříme a chválíme jej. S některými frazeologismy jsme také schopni popsat to, co se nám líbí. Komponent „pes“ může vystupovat také jako symbol štěstí. Mezi ty neutrálnější skutečnosti se pak řadí frazémy, které se spojují s klidnými a tichými situacemi. Nejobširnější skupinou jsou frazémy, které vyjadřují negativní skutečnosti. Není žádným překvapením, že se spojují zejména s negativními vlastnostmi a špatným charakterem. Frazémy s komponentem „pes“ se používají také jako výrazy pro projevení kritiky, navíc dokážou vyjádřit i mezilidský konflikt a hádku. Motiv psa se užívá také ve frazémech, které vyjadřují nekompetentnost a nekvalifikovanost člověka. Velmi zajímavou skupinou jsou ty frazémy, které se spojují s kriminální aktivitou a zločinem. V této části se totiž komponent „psa“ velmi často spojuje i s jiným zvířecím komponentem a vyjadřují různé nekalé praktiky, chuligánství, případně zesilují negativní význam některých lidských vlastností. Velmi obsáhlou skupinou jsou také frazémy, které se pojí s mezilidskými vztahy a referují o společenském postavení. V této skupině totiž pracujeme hlavně s motivem nízkého a méněcenného psa. Dále jsme schopni těmito frazémy vyjádřit patolízalství a podlézání člověku u moci. Pomocí komponentu „pes“ můžeme s frazémy referovat též o někom tvrdohlavém. Následující skupiny už nebyly nijak obsáhlé, nicméně se pojily s velmi zajímavými motivy. S frazeologismy dokážeme vyjádřit to, že člověk ztratil tvář, můžeme také popsat hlučné a chaotické situace, a zároveň se pojí

s různými volnočasovými aktivitami. Komponent „pes“ se vyskytuje také ve frazémeh, které vyobrazují vládní a úřední aparát. Společně s komponentem „liška“ jsme schopni popisovat promiskuitní styl života, a obecně pak také vyjádřit nevěru. Další skupinou jsou frazémy, které se spojují jen s těžko myslitelnými skutečnostmi. V poslední skupině jsme si uvedli zbylé frazémy, které jsme nebyli schopni zařadit do výše zmíněných částí. Nebudeme je již všechny konkrétně vypisovat, jen zběžně si připomeneme, že těmito frazémy můžeme vyjádřit komplikovanost situace, teplé počasí, toxické prostředí, či nejednotný tvar a rozbitý předmět.

Čínské frazeologismy s komponentem „pes“ jsou schopné vyjádřit řadu pozitivních vlastností, ale ještě širší je škála skutečností negativních. Pro čínský jazyk jsou frazeologismy příznačné. Komponent „pes“ je tak jeden z nejfrekventovanějších zooapelativ frazeologismů.

2.3. KOMPARACE FRAZEOLIGISMŮ

V této kapitole se zaměříme na srovnání frazeologických souborů v češtině a čínštině. Kvůli odlišné typologii českých a čínských frazeologismů si neklademe za cíl nalézt přesné ekvivalenty v obou frazeologických systémech, nicméně i v našem souboru pár ekvivalentních frazémů máme. Primárně nám jde o to, zda vůbec vyjadřují obdobné skutečnosti, či používají podobné motivy. Jako první společný bod můžeme již teď označit četnost výskytu frazémů s tímto komponentem. Čeština i čínština jsou na frazémy s animalistickým komponentem „pes“ opravdu velmi bohaté. Zejména díky rozsáhlejšímu korpusu čínských frazémů se setkáme s větším počtem skutečností, které dokážou metaforicky vyjádřit.

Níže uvádíme přehlednou tabulku se soupisem všech kategorií frazeologických souborů obou jazyků. Díky tomu pozorujeme vzájemnou podobnost a odlišnost už v samotných dílčích skupinách, do kterých jsme frazémy na základě jejich podobnosti zařadili. Společnými kategoriemi pak jsou dobré lidské vlastnosti, špatný lidský charakter a špatné lidské vlastnosti, či negativní pocity a emoce. Na konkrétní podobnosti a rozdíly se odkazujeme v následujících podkapitolách.

Tabulka 1: Dílčí kategorie frazeologismů

České frazeologismy	Čínské frazeologismy
věrnost a poslušnost	dobré lidské vlastnosti
špatný charakter a špatné lidské vlastnosti	klid a ticho
zuřivost a prudkost	kritika
ponížení a hanba	konflikt a hádka
méněcennost a nízká hranice	špatný charakter a špatné lidské vlastnosti
zbytečnost a neužitečnost	negativní emoce
podobnost ve špatnosti	nekompetentnost, neschopnost
různorodost	kriminální aktivita a zločin
zintenzivnění vlastností	společenské postavení a mezilidské vztahy
lidské smysly a negativní pocity	podlézání a patolízalství
nejasné skutečnosti	arogance a ignorantství
něco <i>špatné a zlé</i>	tvrdohlavost a pevnost názoru
nositel zkušenosti	koncept ztracené tváře
problém	vládní a úřednický aparát
terč posměchu	hluk, chaos, zmatek
nezařazené	kratochvíle a potulování
motiv <i>štěně</i>	promiskuita a smilstvo
/	nepředstavitelná skutečnost
/	zaneprázdněnost
/	nepracovitost a marnost
/	nezařazené

2.3.1. PODOBNOSTI MEZI ČESKÝMI A ČÍNSKÝMI FRAZÉMY

Abychom naši práci lépe systematizovali, rozhodli jsme se porovnávat vzájemné podobnosti ve dvou rovinách. V první podkapitole popisujeme podobnosti na rovině významů a v druhé podkapitole analyzujeme podobnosti v rovině motivů. Vzájemnou podobnost uvádíme krátkým popisem, kde si připomínáme metaforický význam frazeologismů. Tuto podobnost následně demonstrujeme na uvedených příkladech. Jako první uvádíme vždy frazém v češtině, pod který vkládáme jemu podobný frazém v čínštině. Ten je doplněn o *pinyin* a překlad, nicméně jeho významová složka nás už v této chvíli nezajímá, protože té jsme se podrobně věnovali v předcházejících kapitolách.

2.3.1.1. Podobnost na rovině významů

První podobnosti si lze povšimnout hned na začátku obou popisů frazémů s komponentem psa v jednotlivých jazycích. Jedná se o frazémy, které vyjadřují neutuchající věrnost a poslušnost, významově si jsou velmi blízké. Jako příklad si uvedeme:

1. „být věrný jako (ten) pes“

狗马之心 *gou ma zhi xin* „srdce psa a koně“

Řadu společných průsečíků nalezneme hlavně u frazémů, které popisují špatné lidské vlastnosti a charakter. Pokud si jsou dva lidé podobní a oba se vyznačují špatným charakterem, máme v češtině i čínštině dva frazémy, které si jsou významově blízko. Konkrétně si můžeme uvést:

2. „pes psa pozná“

恶狼和疯狗作伴 —— 脾气相投 *e lang he fengou zuoban – piqi xiangtou*
„zlý vlk a vzteklý pes jsou společníky – mají podobný temperament“

Na předcházející ukázkou můžeme navázat frazémem, kdy má jeden člověk na druhého nedobry vliv a předává mu špatné návyky:

3. „kdo se psy lehá, s blechami vstává“

恶狼学狗叫 —— 没怀好意 *e lang xue gou jiao – mei huai haoyi* „zlý vlk učí psa štěkat – nemá dobré úmysly“

Jednou z nejvýraznějších podobností je pak také fakt, že se ve frazémech objevují dva psi, kteří spolu vzájemně zápasí. V obou případech zde frazémy metaforicky vyjadřují konflikt, případně špatné lidské vlastnosti:

4. „být na sebe jako dva psi“

狗咬狗，两嘴毛 *gou yao gou, liang zui mao* „pes kouše druhého psa, oba mají tlamu plnou chlupů“

Pokud o sobě lidé v nedobré víře mluví, užívá se v češtině a čínštině obdobného výrazu. Tyto frazémy odkazují na lidi, kteří o ostatních velmi rádi hovoří, ale ve výsledku si nic špatného neprovedou. Tímto ekvivalentním příkladem je:

5. „pes, který štěká, nekouše“

闷头狗，暗下口 *mentou gou, anxia kou* „pes, který neštěká, kouše“

V čínštině jsme se setkali s několika frazeologismy, které se pojí s vládním a úřednickým aparátem. V českém souboru jsme takový výraz měli pouze jeden.

Je až podivuhodné, že označují stejný význam, konkrétně nějaký kontrolní orgán. Těmito příklady jsou:

6. „hlídací pes“

看家狗 *kanjia gou* „hlídací pes“

V obou analyzovaných frazeologických souborech lze pozorovat spojení, která vyjadřují různorodost věcí. V češtině frazeologismus označuje spojení různých věcí, které se k sobě nehodí. Stejně tak i v čínštině nalezneme frazém, kterému přiřazujeme podobný význam, tedy propojení dobrých a špatných skutečností dohromady, případně pak spojení dvou věcí, které si kvalitou neodpovídají. Těmito frazémy jsou:

7. „každý pes, jiná ves“

狗尾续貂 *gou wei xu diao* „zalátat sobolí kabát psím ocasem“

V českém i čínském korpusu nalezneme také výrazy, které nesou význam zaneprázdněnosti. V češtině i čínštině lze vycítit, že mají oba výrazy spíše neutrální nádech. Nemůžeme s jistotou říct, že se jedná nutně o negativní skutečnosti. Nicméně faktem zůstává, že popisujeme neustálou a úmornou práci:

8. „honit se jako pes“

狗吃豆腐脑 —— 闲不住 *gou chi doufu nao – xianbuzhu* „pes žere pudíng z tofu – nemá chvíli stání“

Stejný význam se objevuje i u dalších dvou frazémů. Níže uvedené frazeologismy popisují někoho, kdo se cítí silný, když za sebou cítí záštitu vlivného člověka. V opačném případě pak není s to na druhé dorážet:

9. „každý pes na svém dvoře nejsilněji štěká“

狗仗人势，雪仗风势 *gou zhang ren shi, xue zhang fengshi* „pes se spoléhá na sílu člověka, stejně tak se sníh spoléhá na sílu větru“

Podobnost nalezneme také u frazémů, které poukazují na vyhýbavé chování. V češtině se spojuje frazém spíše s tím, že obcházíme nějaký problém, kdežto v čínštině se vyhýbáme zejména odpovědi na otázku, která nám není příjemná. Příklady jsou:

10. „chodit kolem něčeho jako pes kolem horké kaše“

狗戴箩筐 —— 藏头露尾 *gou dai luokuang – cang tou lu wei* „pes nese bambusový koš – schovává hlavu, ukazuje ocas“

Společný rys spatříme i u frazémů, které se pojí s výmluvností. Český frazém popisuje člověka, který zbůhdarma žvaní. Čínský výraz se zase užívá pro označení prázdného tlachání a blábolení. Těmito výrazy jsou:

11. „mlít hubou jako pes ocasem“

狗撒皮袄 —— 胡扯 *gou sa pi ao – huche* „pes roztrhal koženku – trhá vousy“

2.3.1.2. Podobnost na rovině motivů

Zajímavým společným rysem v rovině motivů je použití frazému ve vztahu k počasí. V následujících příkladech můžeme pozorovat jasný kontrast ve významu. V češtině vyjadřuje frazém počasí mrazivé a škaredé, v čínštině pak nese frazém význam vysokých teplot. Těmito frazémy jsou:

12. „venku je počasí, že by člověk ani psa nevyhnal“

狗吐舌头 —— 热得很 *gou tu shetou – re de hen* „pes s vypláznutým jazykem – je mu veliké horko“

Mezi společnými body nalezneme také negativní motiv bití psa. V češtině se frazém pojí s člověkem, který je vůči věcem a lidem kritický a vždy si najde důvod pro nějaký nevhodný komentář. V čínštině se pak motiv bití psa objevuje poměrně často, a rovněž je spojován s negativními konotacemi. Příklad, který zde uvádíme, popisuje úmyslné trápení člověka tím, že ublížíme někomu, koho má rád:

13. „kdo chce psa bít, vždycky si hůl najde“

打狗欺主 *da gou qi zhu* „bitím psa trápit jeho pána“

Co se dále špatných vlastností týče, v češtině i čínštině se komponent „pes“ může pojit i s jiným animalistickým komponentem. V češtině jsme se setkali pouze s komponentem „kočka“, která vystupuje jako úhlavní nepřítel psa. Kočka figuruje také v čínských frazémech, kde je však nositelem smůly. V případě, že odkazujeme na její dobré vlastnosti a schopnosti, nahlížíme na kočku i jako na dobrého sluhu. Příklady jsou následující:

14. „být na sebe jako kočka a pes“

猫来穷，狗来富 *mao lai qiong, gou lai fu* „kočka přináší chudobu, pes zase bohatství“

Dalším podobným rysem, který nalezneme jak v češtině, tak i čínštině je motiv psích očí, případně psího pohledu. V češtině je význam spíše kladný, záleží ovšem na kontextu užití. V čínštině se zase jedná o popis negativní skutečnosti, kdy na někoho nahlížíme povýšeně:

15. „dělat na někoho psí oči“

狗眼看人低 *gouyan kan ren di* „pes nahlíží na člověka jako na nízkého“

V češtině i čínštině se také objevuje motiv psích nohou. Tím se ale jejich veškerá podobnost rozchází, protože významově už si nejsou podobné. V češtině výraz označuje místo, odkud všichni odešli. Naopak v čínštině se výraz používá pro darebáka, případně najatého gaunera:

16. „ani psí noha tu nezůstala“

狗腿子 *gou tui zi* „psí noha“

Podobnost mezi frazeologismy můžeme nalézt i v motivu sexuality psů. V češtině frazém popisuje svedení dívky, která se aktu moc nebránila. V čínštině pak tyto frazémy označují nevěru:

17. „když čubka nechce, pes neskočí“

狗男女 *gou nan nü* „psí muž a žena“

Náznak podobnosti vidíme i ve frazémech, které užívají motivu psí kosti. V češtině máme frazém ve významu mlátit se s někým hlava nehlava. V čínštině se ovšem motiv kosti objevuje vícekrát, některé tyto frazémy mohou mít dokonce i pozitivní význam, my si však uvedeme ten, který je spojován s negativními emocemi a popisuje něco extrémně nesnesitelného. Těmito frazémy jsou:

18. „rvát se o něco jako o psí kost“

一根骨头两只狗 —— 够呛 *yi gen gutou liang zhi gou – gou qiang*
„jedna kost a dva psi – nesnesitelné“

Velmi konkrétní je společný motiv honby zajíce. Motiv je sice stejný, ale frazémy se významově opět rozchází. V češtině hovoříme o tom, že se člověk neubrání přesile. V čínštině význam spočívá ve schopnosti chytře vyřešit problém, i když s menším zpožděním. Příkladové frazémy jsou:

19. „mnoho psů zajícova smrt“

见兔顾犬 *jian tu gu quan* „když spatříme zajíce, zavoláme na psa“

Nesmíme také vynechat motiv hovna, který se v obou frazeologických souborech velmi často objevuje. V češtině se jedná o něco vulgárnější výraz, kde je hlavním metaforickým významem nedůležitost a nafoukanost člověka. V čínštině zase hovno představuje špatné a těžko změnitelné vlastnosti a návyky člověka. Obecně řečeno se jedná o metaforu pro něco nemorálního, pro špatný charakter a špatné lidské konání (Hatalová, 2007, s. 182):

20. „být důležitý jako psí hovno“

狗改不了吃屎 *gou gaibuliao chi shi* „pes nezmění to, že žere exkrementy“

Společný rys můžeme spatřovat také v popisu nejednotného tvaru. Motiv je pro oba frazémy stejný, ale význam spočívá v rozdílných skutečnostech. V češtině se jedná o poměrně expresivní výraz, který popisuje něco křivého či špatného. V čínštině se zase křivá psí čelist spojuje s velmi komplikovanou situací, či přímo popisuje nepravidelný tvar. Příklady jsou následující:

21. „to je (rovné/ křivé) jako když chčije pes“

犬牙交错 *quan ya jiao cuo* „psí zuby jsou cik cak“

I motiv psí boudy se objevuje v obou frazeologických souborech. V češtině se spojuje s frazémem, který vyjadřuje chladné počasí. V čínštině se tento motiv objevuje ve frazému pro člověka, který nemá žádný dlouhodobý a rozumný plán.

22. „je tam zima jako v psí boudě (v psinci)“

狗窝里藏不住香肠 *gou wo li cang bu zhu xiangchang* „psí bouda není to správné místo, kam schovat párek“

2.3.2. ODLIŠNOSTI MEZI ČESKÝMI A ČÍNSKÝMI FRAZÉMY

V poslední kapitole si rozebereme hlavní rozdíly, které můžeme mezi českými a čínskými frazémy s komponentem „pes“ pozorovat. Čínské frazeologismy vyjadřují výrazně vyšší počet kladných skutečností než frazeologismy s pozitivními konotacemi v češtině. Můžeme se setkat s frazémou, které vyjadřují lásku k domovu a k bližním, jako příklad lze uvést přísloví 狗不嫌家贫, 儿不嫌娘丑 *gou bu xian jia pin, er bu xian niang chou* „pes se nebude stranit nuzného domova svých pánů, ani syn neopustí svou nepřeknou matku“. Čínské frazémy s komponentem „pes“ také vyjadřují vícero pozitivních skutečností, které v češtině nenalezneme, na mysli máme konkrétně radost, domov, tiché a klidné prostředí. Zajímavým rozdílem je i to, že pes vystupuje v čínštině i jako symbol štěstí a bohatství, jak dokazuje frazém 猫来穷, 狗来富 *mao lai qiong, gou lai fu* „kočka přináší chudobu, pes zase bohatství“.

V českém souboru nalezneme pouze jeden frazém, který je nějakým způsobem spojován s politickým a úřednickým aparátem, a tím je „hlídací pes“, který má i čínský ekvivalent 看家狗 *kanjia gou*. V čínštině se nicméně s touto tematickou oblastí spojuje velké množství jiných frazémů, které v češtině už nefigurují, příkladem může být frazém 狗吠非主 *gou fei fei zhu* „pes štěká na toho, kdo není jeho pán“, což je metafora užívající se pro úředníky, kteří jsou loajální svému panovníkovi.

Další odlišností je to, že mnoho čínských frazémů popisuje zahanbení a lidé tzv. ztratí svou tvář. Tento koncept není pro českou společnost úplně typický, proto jej v českých frazémech nenalezneme. Je však pravdou, že i v češtině máme skupinu frazémů, jejíž společným rysem je ponížení a hanba, nicméně při bližším porovnání se frazémy významově rozchází.

V češtině figuruje komponent „pes“ i jako element, který dokáže zvýšit intenzitu špatnosti či množství, rozdílem je také to, že se pojí s různými smyslovými vjemy a pocity. Konkrétně se jedná o pocity chladu, hladu, únavy a pocitu opuštění a smrti. Smysly, se kterými se pak tyto frazémy pojí, jsou chuť a čich. Tato vyjádření se však v čínštině neobjevují. Příkladem českého frazému, který zintenzivňuje pocit hladu je třeba přirovnáním „mít hlad jak pes/ čokl“.

V čínštině se také setkáváme se skupinou frazému, které vyjadřují chaos a extrémní nepořádek. Takovým frazémem může být třeba 鸡飞狗走 *ji fei gou zou* „slepice lítají a psi běhají“. Kdežto v českém souboru se takovéto frazémy nevyskytují. Naopak jako kontrast si můžeme uvést český frazeologismus „být pes na pořádek“, který zase zesiluje význam přehnaně pořádkumilovného člověka.

V předcházející kapitole jsme si uvedli jako společný bod užití jiného zooapelativa, a to komponentu „kočka“. Zjevnou odlišností čínských výrazů od těch českých je ale užití i jiných zvířecích prvků. V čínštině je řada dalších zvířat, s nimiž se komponent „pes“ kombinuje. To u českých frazémů nenalezneme, tam pracujeme pouze s kočkou, která vystupuje jako hlavní nepřítel psa. V čínštině se nejčastěji setkáváme s komponenty jako je „vlk“, „prase“, „kohout/ slepice“, „liška“ dále pak také „kočka“, či „zajíc“ a „moucha“. V ne tak negativní smyslu se pak užívají i komponenty „kůň“, „tygr“, a „osel“. Obecně pak platí, že pokud se kombinují komponenty pes a prase, chápeme to jako předzvěst neštěstí, katastrofy, případně i války. Kombinace psa a koně symbolizuje zase pracovitost. Pes, který se ve frazému váže s vlkem, vystupuje jako symbol pro obyčejného, ale ve své podstatě dobrého člověka. Pokud však dochází k boji s vlkem, oba vystupují jako symboly pro dva sobě rovné nepřátelé. V kombinaci s tygrem či jiným mytologickým zvířetem slouží pes jako symbol obyčejného člověka bez žádných výjimečných schopností a talentu (Hatalová, 2007, s. 182). Pouze pro představu si uvedeme pár frazémů s dvojitým animalistickým komponentem.

猪卑狗险 *zhu bei gou xian* „být proradný a špatný jako prase a pes“ – komponent „prase“

狗走狐淫 *gou zou hu yin* „uběhaní psi a nemravné lišky – komponent „liška“

虎父无犬子 *hu fu wu quanzi* „otec tygr nebude mít syna psa“ – komponent „tygr“

狗走千里吃屎, 狼行千里吃肉 —— 本性难移 *gou zou qianli chi shi, lang xing qianli chi rou – benxing nan yi* „pes ušel tisíc *li*, aby sežral hovno, vlk ušel tisíc *li*, aby si dal maso – je těžké změnit svou přirozenou podstatu“ – komponent „vlk“

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce s názvem *Komponent psa v české a čínské frazeologii* bylo zjistit společné podobnosti a rozdíly, se kterými je pes v jednotlivých jazycích spojován. Zajímala nás typologie frazeologismů, konkrétně jsme sledovali skutečnosti, aktivity, emoce a nálady, s jakými bylo námi zvolené zooapelativum „pes“ spojováno. Pracovali jsme také s významy, které jim byly připisovány v dílech Evy Mrhačové a Františka Čermáka. Samotná práce pak byla rozdělena na dvě části. V teoretické části jsme se zaměřili na teorii frazeologie a idiomatiky. Řešili jsme terminologii, která se užívá v české frazeologii a nadefinovali jsme si též terminologii čínských frazeologických kategorií do češtiny. Také jsme věnovali pozornost typologii frazeologismů rozebíraných v analytické části. Zaobírali jsme se rovněž obecným tématem zvířat ve frazeologii. V analytické části jsme frazémy v jednotlivých jazycích rozdělili do skupin podle jejich společných rysů a doplnili je o náš komentář. Oba frazeologické soubory byly vytvořeny na základě excerpce z frazeologických slovníků a námi vybraných webových stránek. V poslední kapitole analytické části pak došlo ke komparaci jednotlivých frazeologických souborů. Následně jsme nalezené podobnosti a odlišnosti demonstrovali na příkladech.

V češtině se nám podařilo analyzovat 118 frazeologismů. V čínštině jsme se po odečtení značného množství zdvojených frazémů, či frazémů, které měly vícero variant, dostali na 184 frazeologických položek. Pro zajímavost jsme uváděli různé varianty některých frazémů v poznámce pod čarou, nicméně těm už v práci nebyla dále věnována pozornost.

Na základě provedené analýzy jsme tak schopni odpovědět na stanové výzkumné otázky. První otázka byla „*Jaké jsou podobnosti v českých a čínských frazeologismech s komponentem „pes“?*“ Jako první společný bod jsme označili četnost výskytu frazémů s tímto zooapelativem. Čeština i čínština jsou na frazémy s animalistickým komponentem „pes“ bohaté. Podobnosti jsme schopni pozorovat jak v rovině významů, tak v rovině motivů. V rovině významů se jedná o frazémy, které vyjadřují věrnost a poslušnost, a naopak též špatné lidské vlastnosti, charakter a návyky. Jasnou podobnost vidíme i ve frazémeh pro vyjádření konfliktu, nebo také přímo pro označení kontrolního úřadu. Společným rysem je také metaforické vyjádření pro různorodost věcí, zaneprázdněnost, či snahu vyhnout se nechtěnému tématu. Také jsme zjistili, že jistá podobnost se objevuje u výrazů pro výmluvnost, či pomlouvání. Konkrétně jsme

identifikovali jedenáct příkladů, které sice nejsou ekvivalentní, ale významově si jsou velmi blízko. V rovině motivů jsme analyzovali frazémy, kde jsou podobným námětem počasí, motiv bití psa, druhý animalistický komponent „kočka“, motiv psích očí a psích nohou, motiv sexuality psů, motiv psí kosti, také konkrétní motiv honby zajíce, či expresivnější motiv hovna. V závěru jsme si uvedli také příklady se stejným motivem psí boudy a nejednotného tvaru věci. V konečné fázi jsme v rovině motivů uvedli jedenáct příkladů, které se však se svou významovou složkou rozchází.

Druhá výzkumná otázka byla „*Jaké jsou odlišnosti v českých a čínských frazeologismech s komponentem „pes“?*“ Přišli jsme na to, že čínské frazeologismy vyjadřují výrazně vyšší počet kladných skutečností než frazeologismy s pozitivními konotacemi v češtině. Výrazný rozdíl spatřujeme ve skupině, která se metaforicky vyjadřuje o politickém a úředním kontextu, kromě jediného příkladu tuto kategorii mezi českými frazeologismy nenalezneme. Řada čínských výrazů se také pojí s konceptem ztracené tváře, což není pro českou společnost typické. Pravdou však zůstává, že české frazeologismy dokážou vyjádřit ponížení a hanbu, což je vlastní i pro dříve zmíněný koncept. Dalším výrazným rozdílem je schopnost psa zvýšit intenzitu špatnosti v českých frazeologismech, pojí se také s pocity chladu, hladu, únavy a opuštění, případně pak se smysly chuť a čich. Takové vlastnosti čínské frazémy nemají. Čínské frazémy pak popisují velký chaos a nepořádek, toho zase nejsou schopné frazeologismy české. Závěrem je pak důležité zmínit, že čínské frazeologismy se velmi často kombinují ještě s druhým animalistickým elementem. V české frazeologii narazíme obecně na komponent „kočka“, kdežto v čínštině je široká škála frazémů, kde se kombinuje zooapelativum pes s komponentem „prase“, „vlk“, „slepice/ kohout“, „tygr“, „liška“, „zajíc“, či třeba „osel“.

Výsledky provedené analýzy nám ukázaly, že oba frazeologické soubory si jsou v mnoha ohledech podobné i přesto, že se jedná o jazyky z různých jazykových rodin. Přestože jsme předpokládali, že budou podobnosti minimální, setkali jsme se s jejich překvapivě širokým spektrem jak v rovině významů, tak i v rovině motivů. Pes vystupuje zejména jako nositel negativních konotací jak v českém, tak i čínském jazykovém prostředí. Můžeme však potvrdit i to, že pes existuje jako synonymum pro věrného sluhu a přítele i v Číně. Tato práce, troufám si říct, přinesla zajímavý pohled na komparaci frazeologismů s animalistickým komponentem „pes“. Do budoucna by určitě bylo

přínosné, kdybychom mohli rozšířit korpus o další zooapelativa jako je „kočka“, „prase“ nebo „kůň“, které jsou vlastní pro oba jazyky, a tím rozšířili náš výzkum.

RESUMÉ

This thesis provides a comparative analysis of Czech and Chinese phraseology. Phraseologisms generally contain a wide range of images and motives. We focus on phraseologies with zooapelatives, specifically the "dog" component. From a theoretical perspective, we focus on the theory of phraseology and idiomatics. This is followed by an examination of Czech and Chinese terminology, while the issue of translating the names of individual categories into Czech. We also comment on the topic of animals in phraseology more broadly. From an analytical perspective, we excerpt phraseologies in both languages and divide them into groups according to their standard features and provide supplementary commentary. Finally, a comparison of these groups in Czech and Chinese is made. This thesis seeks to define the differences and similarities that these idioms with a common zooapelatif express.

The results of this analysis demonstrate that the two phraseological sets are similar in many aspects, despite emanating from different language families. Although it was assumed that similarities would be minimal, a surprisingly wide range of similarities in terms of meanings and of motives was encountered.

Key words: phraseology, idiom, *chengyu*, *guanyongyu*, *yanyu*, *suyu*, *xiehouyu*, zooapelatif, dog, comparison

SEZNAM ZDROJŮ

- BECKER, Udo. *Slovník symbolů*. Přeložil Petr Patočka. Praha: Portál, 2002, 351 s.
- BĚLIČ, Jaromír, Bohuslav HAVRÁNEK et al. *Slovník spisovného jazyka českého*. IV, P-Q. 2., nezm. vyd. Praha: Academia, 1989, 716 s.
- BOGUSHEVSKAYA, Victoria. *Yanyu*. In SYBESMA, R. P. E., James MYERS et al. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*. Boston: Brill. 2017. s. 642–647.
- CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. 1, Jak se píše a jak se mluví. V Praze: Karolinum, 2010, 353 s.
- ČECHOVÁ, Marie. *Kulturní frazeologie v současné komunikaci*. Naše řeč [online]. 1993, roč. 76, č. 4 cit [2021-01-25]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7146>
- ČERMÁK, František et al. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1. Přirovnání*. Praha: Leda, 2009. 2. vyd. 1248 s.
- ČERMÁK, František et al. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2. Výrazy neslovesné*. Praha: Leda, 2009. 2. vyd. 552 s.
- ČERMÁK, František et al. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3. Výrazy slovesné*. Praha: Leda, 2009. 2. vyd. 1248 s.
- ČERMÁK, František et al. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 4. Výrazy větné*. Praha: Leda, 2009. 2. vyd. 1272 s.
- ČERMÁK, František, HRONEK, Jiří et al., ed. *Slovník české frazeologie a idiomatiky: přirovnání*. Praha: Academia, 1983, 492 s.
- ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. Praha: Karolinum, 2007, 718 s.
- ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 3., dopl. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze.
- ČERMÁK, František. *Lexikon a sémantika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, 357 s.

- ČERNÁ, Anna. Včelí pílí dojdeš k cíli aneb Zvířata ve frazeologii. *Časopis Živa* [online]. Nakladatelství Academia, 2015, **2015**(6), CXXVI [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/jazykovy-koutek-vceli-pili-dojdes-k-cili-aneb-zvir.pdf>
- EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: obrázková řeč Číny*. Přeložil Eva Černá. Praha: Volvox Globator, 2001, 292 s. Symboly, 2. svazek.
- FILIPEC, Josef. *Česká frazeologie*. Naše řeč [online]. 1984, roč. 67, č. 3 cit. [2021-01-25]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6460>
- FÖLDEŠIOVÁ, Denisa. 2014. „Frazeologie.“ *Encyklopedie lingvistiky*, ed. Kateřina Prokopová. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. <http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie>
- GONG, Luoxi. *Frazémy s číselným komponentem v českém a čínském jazyce*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav bohemistických studií. Vedoucí práce PhDr. Jiří Hasil, Ph.D.
- GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: slovník čínské mytologie*. Přeložil Jan Hlavička. Praha: Nakladatelství Brána, 2005, 217 s.
- HATALOVÁ, Henrieta. The dog as a metaphor or symbol in chinese popular phraseology. *Asian and African Studies*, 2007, 16.2, s. 161–185.
- Chengyu da cidian. 2004. Chengyu da cidian 《成语大词典》 [Velký slovník *chengyu*]. Peking: Shangwu yinshuguan, 2004. 7801033868.
- JANOVSKÁ, Zuzana. *Domestikovaná zvířata ve frazeologických přirovnáních*. Praha, 2010. Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Vedoucí práce doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
- KANE, Daniel. *Knižka o čínštině*. Přeložil Lukáš Havlíček et al. Mirošovice: DesertRose, 2009, 207 s.
- MRHAČOVÁ, Eva a Renáta PONCZOVÁ. *Zvířata v české a polské frazeologii a idiomatice: česko-polský a polsko-český slovník*. V Šenově u Ostravy: Nakladatelství Tilia, 2003, 268 s.

- MRHAČOVÁ, Eva, Jürgen HARTUNG a Eva JANDOVÁ. *Česko-německý slovník: pojmenování zvířat v české a německé frazeologii a idiomatice*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2000, 223 s.
- MRHAČOVÁ, Eva. *Názvy zvířat v české frazeologii a idiomatice: (tematický frazeologický slovník I)*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. 161 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity; č. 124/1999.
- NĚMEC, Igor, Jan HORÁLEK, Marta LAICHTEROVÁ. *Dědictví řeči*. Praha: Panorama, 1986, 468 s. Pyramida.
- OBUCHOVÁ, Ľubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada Publishing, 2000, 187 s.
- ROHSENOW, John S. *Xiehouyu*. In SYBESMA, R. P. E., James MYERS et al. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*. Boston: Brill. 2017. s. 621–622.
- ROSNER, Erhard. *Chengyu*. In SYBESMA, R. P. E., James MYERS et al. *Encyclopedia of Chinese language and linguistics*. Boston: Brill. 2017. s. 365–368.
- STERCKX, Roel. *The animal and the daemon in early China*. SUNY Press, 2002.
- STOCH, Nastazja, et al. Distinctive Features of Chinese proverbs: A comparative study of suyu and yanyu and other types of shuyu. *Roczniki Humanistyczne*, 2016, 64.9, s. 47–68.
- SUN, W. *Hanyu shuyu xue*. Changchun: Jilin jiaoyu chubanshe, 1989.
- VAŇKOVÁ, Irena et al. *Co na srdci, to na jazyku: kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2005, 343 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 6.
- WEN, Xiaohong. Bridging language and culture: A study of Chinese guanyongyu compounds. *Journal of Chinese Linguistics*. 2008.36, s. 249–273.
- WU, Chu-hsia. On the Cultural Traits of Chinese Idioms [online]. *Intercultural Communication Studies* V(1). 1995. [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://web.uri.edu/iaics/files/04-Chu-hsia-Wu.pdf>
- ZHANG, Grace. Chinese xiehouyu (sayings). In: *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language*. 2016, s. 395–407.

Internetové zdroje

Bezoár. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 6. 2. 2021 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bezo%C3%A1r>

狗血喷头. The Dictionary of Chinese Idioms [online], [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://www.zdic.net/hans/%E7%8B%97%E8%A1%80%E5%96%B7%E5%A4%B4>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: České frazeologismy s komponentem „pes“

Příloha 2: Čínské frazeologismy s komponentem „pes“

Seznam analyzovaných frazémů je odevzdán také na CD-ROM.

PŘÍLOHY

Priloha 1: České frazeologismy s komponentem „pes“

	Frazeologismus	Význam	Kategorie
1.	být hubený jako pes	být velmi hubený až vyzáblý; být kost a kůže	lidské smysly a negativní pocity
2.	být opuštěný jako (ten) pes	být sám, bez rodiny a přátel; jako kůl v plotě	lidské smysly a negativní pocity
3.	být platný jako pes v kostele	být někde zbytečný, překážet	zbytečnost a neužitečnost
4.	být platný jako slepý pes na lovu	být někde zbytečný, překážet	zbytečnost a neužitečnost
5.	být utahaný jako (ten) pes/ štěně	být velmi unavený; vyčerpaný dlouhou námahou	zintenzivnění vlastností
6.	být uvázaný jako pes (u boudy)	nemoci se hnout z místa ani na krok v důsledku spousty povinností	nezařazeno
7.	být věrný jako (ten) pes	být někomu naprosto oddán; věrný až za hrob	věrnost a poslušnost
8.	být vzteklý jako pes	v důsledku nějakého nezdaru velmi podrážděně reagovat na okolí	zuřivost a prudkost
9.	být zlý jako pes	být velmi zlý	zintenzivnění vlastností
10.	bolí/ pálí to jako pes	velmi silně	zintenzivnění vlastností
11.	bylo jich tam jako psů	sešlo se až nepříjemné množství lidí; byla tam hlava na hlavě	nezařazeno
12.	být/ utrhnout se/ utrhnout se na někoho jako pes	být surový, bezcitný; být zlý, vzteklý, útočný	špatné charakter a špatné lidské vlastnosti; zuřivost a prudkost
13.	cítit se jako prašivý pes	ponížený a opovrhovaný	ponížení a hanba
14.	dělat něco jako když se pes pase	dělat něco neobratně, neuměle	něco špatné a zlé
15.	dorážet na někoho jako pes	slovně nebo fyzicky na někoho útočit, napadat jej	zuřivost a prudkost
16.	hádat se jako psi	silně, zuřivě	zuřivost a prudkost
17.	házet někomu (něco) jako psovi kost	podávat někomu něco nedůstojným, opovrhlivým způsobem	ponížení a hanba
18.	honit někoho jako psa/ čokla	nenechat někoho chvíli oddechnout, neustále jej popohánět, často potupným způsobem	ponížení a hanba
19.	honit se jako pes	pracuje bez oddechu; do úmoru	lidské smysly a negativní pocity
20.	chodí/ vypadá/ je jako spráskaný pes	být někým zahanben a poté se tvářit sklesle, zaraženě, provinile	ponížení a hanba
21.	chodit jako panský pes	chodit bos	nezařazeno
22.	chodit kolem něčeho jako mlsný pes	mít na něco velkou chuť a toužebně chodit kolem	lidské smysly a negativní pocity
23.	chodit kolem něčeho jako pes kolem horké kaše	obcházet problém, vyhýbat se jeho řešení	problém

24.	chodit/ běhat za někým jako pes/ pejsek	někoho všude dohánět a poslušně následovat; být věrný	věrnost a poslušnost
25.	chovat se jako když pustí psa ze řetězu/ jako pes puštěný ze řetězu	nevázaně, bujně; být jako splašený	nezařazeno
26.	jde mu to jako psovi pastva	nešikovně, špatně; pracuje pomalu a s velkou nechutí	něco <i>špatné a zlé</i>
27.	jednat s někým hůř než se psem	hrubě; utrhovat se na někoho, ponižovat jej	ponížení a hanba
28.	být na sebe jako pes a kočka/ být na sebe jako dva psi	nesnášet se	špatný charakter a špatné lidské vlastnosti
29.	mít hlad jako pes/ čokl	mít obrovský hlad; být zcela vyhladovělý	lidské smysly a negativní pocity
30.	mlít hubou jako pes ocasem	zbůhdarma, bez přestání a hloupě žvanit	zintenzivnění vlastností
31.	oklepat/ otřepat se jako pes	rychle se vzpamatovat, netrápit se dlouho	nezařazeno
32.	rvát se jako psi	divoce, zuřivě; mlátit se hlava nehlava	zuřivost a prudkost
33.	řádit/ vyvádět/ vyletět jako vzteklý pes	chovat se nebo jednat zuřivě, divoce, rozlíceně	zuřivost a prudkost
34.	sluší mu to jako psovi uši	vůbec mu to nesluší, vypadá komicky	něco <i>špatné a zlé</i>
35.	štěkat na někoho jako pes	vztekle na někoho křičet, slovně útočit, hádat se	zuřivost a prudkost
36.	tahat se o něco jako psi o kost	zuřivě se dohadovat	zuřivost a prudkost
37.	vyhnat někoho jako prašivého psa	nelítostně vyobcovat	nízká hranice a méněcennost
38.	výt jako pes (na měsíc)	o někom, kdo falešně zpívá	něco <i>špatné a zlé</i>
39.	vynadat někomu jako psovi/ seřvat někoho jako psa	někomu vyhubovat, někdy i ponižujícím způsobem	zuřivost a prudkost
40.	Řádit/ vyvádět/ vyletět jako vzteklý pes	rozzuřeně na něco reagovat	zuřivost a prudkost
41.	chcípnout jako (prašivý) pes u cesty	osaměle, bez pomoci	lidské smysly a negativní pocity
42.	zastřelit někoho jako psa	v zuřivosti, nelítostně někoho zabít	zuřivost a prudkost
43.	zkusit/ vytrpět jako pes	velmi mnoho a bolestně vytrpět	nositel zkušenosti
44.	zbít někoho jako psa	někoho v zuřivosti brutálně fyzicky potrestat	zuřivost a prudkost
45.	to je (rovné/ křivé) jako když chčije pes	pohrdlivé vyjádření o něčem, co mělo být rovné, a je zcela křivé	něco <i>špatné a zlé</i>
46.	byl tak ožralý, že říkal psovi slečno	být zcela opilý, namol	zintenzivnění vlastností
47.	venku je počasí, že by člověk ani psa nevyhnal	je tam ošklivě, nepříjemně	nízká hranice a méněcennosti
48.	ani pes by od něho kůrku nevezal	je tak zostuzen, že jím všichni opovrhují a vyhýbají se mu	nízká hranice a méněcennosti
49.	ani pes by to nežral/ to by ani pes nežral	o nechutném, odporném jídle	nízká hranice a méněcennosti

50.	ani pes o něho nezavadí	nikdo si ho nevšimne	nízká hranice a méněcennosti
51.	ani pes po něm neštěkne	nikdo si na něho už nevzpomene; o někom, kdo byl dříve vlivný a nyní je všem lhostejný	nízká hranice a méněcennosti
52.	hodina mezi psem a vlkem	hodina ranního šíření, ani tma, ani světlo; přenesené označení pro nějaké dramatické mezidobí charakterizované napětím a nejistotou	nezařazeno
53.	každý pes, jiná ves	o různých věcech, které se k sobě nehodí, jsou však dávány do jednoho celku	různorodost
54.	být pes na pořádek	o přehnaně pořádkumilovnému člověku	zintenzivnění vlastností
56.	honem se ani pes nevysere	některé věci nelze uspěchat	nezařazeno
57.	učit starého psa štěkat	chtít poučovat zkušeného	nositel zkušenosti
58.	pán poručil psovi, pes ocasovi, ocas lehl, ani se nehl	jemné pokárání; když jeden přesouvá úkol na druhého a ten jej také nesplní	nezařazeno
59.	sere pes!	kašlu na to	nezařazeno
60.	tam/ tady chcípl pes	není tam živé duše; je tu jako po vymření; je tam nuda	nezařazeno
61.	v čem je zakopaný pes?	podstata problému; skrytá příčina potíží	problém
62.	pes jeden (zatracený)/ ty jsi ale pes!	krutý, bezcitný, příliš přísný člověk	špatný charakter a špatné lidské vlastnosti
63.	ať si psi štěkají, karavana jede dál	vývoj jde dál, nejde ho zastavit; ať si říká kdo chce co chce	nezařazeno
64.	dobrá psovi moucha	aspoň něco; v nouzi se člověk musí spokojit s málem	nezařazeno
65.	chválené maso psi žerou	co je vychvalované, ještě nemusí být dobré; chvála ještě neznamena kvalitu	nejasné skutečnosti
66.	i pes touží po pohlázení	dobré slovo nebo pochvala každého potěší	méněcennost a nízká hranice
67.	každý pes na svém dvoře nejsilněji štěká	doma je každý hrdina; člověk se ozývá nejhlasitěji, když za sebou cítí záštitu	nejasné skutečnosti
68.	kdo chce psa bít, vždycky si hůl najde	důvod k výtkám se najde snadno	nezařazeno
69.	kdo se psy lehá, s blechami vstává	stýkáš-li se se špatnými lidmi, špatné od nich pochytíš	podobnost ve špatnosti
70.	když čubka nechce, pes neskočí	o svedené dívce, která se svedení zřejmě moc nebránila	nezařazeno
71.	mnoho psů zajícova smrt	přesile se člověk neubrání	nezařazeno
72.	mrtvý pes neštěká/ nekouše	mrtvý člověk už nemůže nic prozradit ani nikomu ublížit	špatný charakter a špatné lidské vlastnosti
73.	pes, který štěká, nekouše	člověk, který o něčem stále mluví, hodně slibuje nebo vyhrožuje, není nutno brát vážně	nejasné skutečnosti
74.	pes psa pozná	lidé podobného nedobrého založení jsou si vždycky blízcí	podobnost ve špatnosti

75.	starého psa novým kouskům nenaučíš	starý člověk už se dřívějších návyků nezbaví a nové si neosvojí, je proto zbytečné chtít jej převychovávat	nositel zkušenosti
76.	život je pes	život je tvrdý; s nikým se nemazlí	něco <i>špatné</i> a <i>zlé</i>
77.	být poslušný jako pejsek	být zcela, velmi poslušný	věrnost a poslušnost
78.	být důležitý jako psí hovno	bezdůvodně nafoukaný; být úplně nedůležitý	zbytečnost a neužitečnost
79.	být studený jako psí čumák	nesrdečný, nevzrušivý, bezcitný	lidské smysly a negativní pocity
80.	být studený jako psí nos	nepříjemně studený	lidské smysly a negativní pocity
81.	být zmrzlý jako psí hovno	silně promrzlý, zmrzlý jako rampouch	lidské smysly a negativní pocity
82.	je tam zima jako v psí boudě	velká zima, jako v psírně	lidské smysly a negativní pocity
83.	lesknout se jako psí kolky	o oblém předmětu vysokého lesku	nezařazeno
84.	rvát se (o něco) jako o psí kost	divoce, zuřivě	zuřivost a prudkost
85.	smrdět jako psí kšíry	o nemytém a zapáchajícím člověku	lidské smysly a negativní pocity
86.	spát jako na psí kůži	mít lehké spaní	nezařazeno
87.	vypadat jako psí kšíry	vypadat nemožně	terč posměchu
88.	ani psí noha tu nezůstala	vůbec nikdo	nezařazeno
89.	psí oddanost	naprostá oddanost jinému člověku	věrnost a poslušnost
90.	psí počasí	špatné, mizerné počasí	něco <i>špatné</i> a <i>zlé</i>
91.	psí zima	veliká, vlezlá zima	zintenzivnění vlastností
92.	mít psí den	velice špatný, neúspěšný, plný smůly	něco <i>špatné</i> a <i>zlé</i>
93.	mít psí život	velice špatný, neúspěšný; velmi pohodlný	něco <i>špatné</i> a <i>zlé</i> ; kladné konotace
94.	dělat na někoho psí oči	tvářit se velmi poslušně a oddaně, či prosebně	věrnost a poslušnost
95.	dělat psí kusy	vyvádět, chovat se zbrkle	nezařazeno
96.	mít psí náladu	být ve špatném citovém rozpoložení, být pesimisticky naladěn	něco <i>špatné</i> a <i>zlé</i>
97.	nasazovat někomu psí hlavu	pomlouvat někoho, vnucovat o něm falešnou zápornou představu	nejasná skutečnost
98.	nestojí to ani za psí štek	stojí to za starou belu, nestojí to za nic	zbytečnost a neužitečnost
99.	přít se o psí chlup	hádat se o malichernost, o nepodstatnou věc	zbytečnost a neužitečnost
100.	žít na psí knížku	žít nesezdání, v neformálním svazku; žít na hromádce	nezařazeno
101.	psí hlas k měsíci/ do nebe nedoletí/ pánbůh psí hlas neslyší	hlasu slabých nebo bezvýznamných není obvykle dbáno; hloupými nápady se nikdo zabývat nebude	zbytečnost a neužitečnost

102.	být/ mít se/ malovat/ psát pod psa	dělat tyto aktivity špatně, nešikovně; špatný a mizerný	něco špatné a zlé
103.	tancovat jako když psa zebou nohy	tancovat těžkopádně, nešikovně	něco špatné a zlé
104.	i psovi do boudy by vlezl	přehnaně zvědavý člověk	zintenzivnění vlastností
105.	vrhnout se na někoho jako psi	fyzicky na někoho zaútočit	zuřivost a prudkost
106.	hnát/ rozehnat se za někým jako vzteklý pes	prudce na někoho zaútočit	zuřivost a prudkost
107.	třást se jako malej pes/ ratlík	třást se od zimy, strachu	lidské smysly a negativní pocity
108.	to hluchej neslyšel a pes to sežral/ svět to neviděl, pes to sežral	není to tak neobvyklé, jak se říká	nejasná skutečnost
109.	je to jeden pes	všechno je to stejně špatně	podobnost ve špatnosti
110.	hravý jako štěně	dětsky hravý	motiv štěně
111.	ospalý jako štěně	být velmi ospalý	motiv štěně
112.	přítulný jako štěně	přítulný jako dítě	motiv štěně
113.	vynést někoho ven jako štěně	vynést někoho snadně	motiv štěně
114.	je to ještě úplné štěně	chová se jako dítě	motiv štěně
115.	hlídací pes	kontrolní orgán	nezařazeno
116.	nemá, čím by za psem hodil	je krajně chudý	nezařazeno
117.	to by pes chcípнул	náročná, nebezpečná situace	nezařazeno
118.	sněds psovi voběd a ted' za něj musíš štěkat	označení škytajícího člověka	terč posměchu

Príloha 2: Čínské frazeologismy s komponentem „pes“

	Frazeologismus	Transkripce	Překlad	Kategorie	Varianty
1.	狗马之心	<i>gou ma zhi xin</i>	„srdce psa a koně“	dobré vlastnosti	
2.	犬马之劳	<i>quan ma zhi lao</i>	„být pracovitý jako pes a kůň“	dobré vlastnosti	
3.	犬马之诚	<i>quan ma zhi cheng</i>	„upřímnost psa a koně“	dobré vlastnosti	
4.	狗是人类最好的朋友	<i>gou shi renlei zui hao de pengyou</i>	„pes je nejlepší přítel člověka“	dobré vlastnosti	
5.	好狗不跳，好猫不叫	<i>hao gou bu tiao, hao mao bu jiao</i>	„správný pes drží místo, správná kočka nemňouká“	dobré vlastnosti	
6.	好狗不咬鸡，好汉不打妻	<i>hao gou bu yao ji, haohan bu da qi</i>	„poslušný pes nezardousí kohouta, správný chlap neuhodí svou ženu“	dobré vlastnosti	
7.	鸡犬新丰	<i>ji quan xin feng</i>	„slepice a psi Xinfengu“	dobré vlastnosti	

8.	狗不嫌家贫， 儿不嫌娘丑	<i>gou bu xian jia pin, er bu xian niang chou</i>	„pes se nebude stranit nuzného domova svých pánů, ani syn neopustí svou nepěknou matku“	dobré vlastnosti	子不嫌母 丑， 狗不嫌家 贫
9.	狗见了主人 —— —— 摇头摆尾	<i>gou jianle zhuren – yao tou bai wei</i>	„když pes uvidí svého pána – třepe hlavou i ocasem“	dobré vlastnosti	
10.	见兔顾犬	<i>jian tu gu quan</i>	„když spatříme zajíce, zavoláme na psa“	dobré vlastnosti	
11.	顾犬补牢	<i>gu quan bu lao</i>	„zavolat na psa, aby zahnal stádo“	dobré vlastnosti	
12.	虎父无犬子	<i>hu fu wu quanzi</i>	„otec tygr nebude mít syna psa“	dobré vlastnosti	
13.	狗咬鸭子 —— 呱呱叫	<i>gou yao yazi – guagua jiao</i>	„pes štěkající na kachnu – volá kvak kvak“	dobré vlastnosti	狗撵鸭子 —— 呱呱 叫
14.	狗嘴里丢骨头 —— 投其所好	<i>gou zuili diu gutou – touqi suo hao</i>	„v psí tlamě se ztratila kost – to se mu líbí“	dobré vlastnosti	见狗扔骨 头 —— 投其所好
15.	狗啃骨头 —— 津津有味	<i>gou ken gutou – jinjin you wei</i>	„pes hryže kost – má skvělou chuť“	dobré vlastnosti	
16.	猫来穷，狗来 富	<i>mao lai qiong, gou lai fu</i>	„kočka přináší chudobu, pes zase bohatství“	dobré vlastnosti	
17.	指鸡骂狗	<i>zhi ji ma gou</i>	„ukazovat na kohouta, ale nadávat psovi“	kritika	指猪骂 狗， či 捉 鸡骂狗
18.	打鸡骂狗	<i>da ji ma gou</i>	„bít kohouta a nadávat na psa“	kritika	
19.	打人骂狗	<i>da ren ma gou</i>	„bít člověka a kárat psa“	kritika	
20.	狗血淋头	<i>gou xue lintou</i>	„polévat hlavu psí krví“	kritika	狗血喷头
21.	狼狗打架，两 家害怕	<i>lang gou dajia, liang jia haipa</i>	„pokud vlk bojuje se psem, obě strany jsou plné obav“	konflikt a hádka	
22.	狗咬狗，狼咬 狼	<i>gou yao gou, lang yao lang</i>	„pes kouše psa, vlk kouše vlka“	konflikt a hádka	
23.	狗咬狗，两嘴 毛	<i>gou yao gou, liang zui mao</i>	„pes kouše druhého psa, oba mají tlamu plnou chlupů“	konflikt a hádka	狗咬狗
24.	犬兔之争	<i>quan tu zhi zheng</i>	„konflikt mezi psem a králíkem“	konflikt a hádka	
25.	犬兔俱毙	<i>quan tu ju bi</i>	„pes i zajíc budou zabiti“	konflikt a hádka	
26.	(打) 落水狗	<i>(da) luo shuigou</i>	„mlátit topícího se psa“	konflikt a hádka	

27.	狗咬雷公 —— 惹天祸	<i>gou yao Leigong</i> – <i>re tian huo</i>	„pes pokousal boha blesku – vyzývá nebesa k neštěstí“	konflikt a hádka	
28.	狗咬赶猪的 —— 挨鞭子的货	<i>gou yao gan zhu</i> <i>de – ai bianzi de</i> <i>huo</i>	„pes honí a kouše prasata – bude bičován“	konflikt a hádka	
29.	狗尾巴上系鞭 炮 —— 追着 炸	<i>gou weiba shang</i> <i>xi bianpao –</i> <i>zhuizhe zha</i>	„přivázat petardy na psí ocas – honí se za explozí“	konflikt a hádka	
30.	狼心狗肺	<i>lang xin gou fei</i>	„vlčí srdce a psí plíce“	špatný charakter a negativní vlastnosti	狗肺狼心, 狼心狗行, 驴心狗肺, 狗心狗行, 狗行狼心
31.	人面狗心	<i>ren mian gou xin</i>	„mít lidskou podobu, ale psí srdce“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
32.	猪卑狗险	<i>zhu bei gou xian</i>	„být proradný a špatný jako prase a pes“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
33.	狂犬吠日	<i>kuang quan fei ri</i>	„vzteklý pes štěkající na slunce“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
34.	泥猪疥狗	<i>ni zhu jie gou</i>	„zabahněné prase a prašivý pes“	špatný charakter a negativní vlastnosti	泥猪癞狗, 泥猪瓦狗
35.	牛黄狗宝	<i>niu Huang gou bao</i>	„bezoár v psím žaludku“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
36.	狗吃青草 —— 长着一副驴心 肠	<i>gou chi qingcao –</i> <i>zhangzhe yi fu lu</i> <i>xinchang</i>	„pes žere trávu – naroste mu oslí srdce“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
37.	人模狗样	<i>ren mo gou yang</i>	„vypadat jako člověk, chovat se jako pes“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
38.	鸡肠狗肚	<i>ji chang gou du</i>	„slepičí střeva, psí žaludek“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
39.	狗彘不若	<i>gou zhi bu ruo</i>	„horší než prase a pes“	špatný charakter a negativní vlastnosti	狗彘不如, 行同狗彘, 行若狗彘, 行同狗豨, 行同犬豨
40.	狗彘不食其余	<i>gou zhi bu shi</i> <i>qiyu</i>	„ani pes a prase nesežerou zbytky“	špatný charakter a negativní vlastnosti	狗彘不食
41.	狗嘴里吐不出 象牙	<i>gou zui li tu bu</i> <i>chu xiangya</i>	„psovi nenarostou v tlamě slovní kly“	špatný charakter a negativní vlastnosti	狗口里生 不出象牙
42.	狗脸不长毛 —— 翻脸不认人	<i>gou lian bu chang</i> <i>mao – fan lian bu</i> <i>ren ren</i>	„na psí tváři neroste srst – obrátit se proti příteli a dostat se do nepřízně“	špatný charakter a negativní vlastnosti	

43.	恶狼和疯狗作伴 —— 脾气相投	<i>e lang he fenggou zuoban – piqi xiangtou</i>	„zlý vlk a vzteklý pes jsou společníky – mají podobný temperament“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
44.	恶狼学狗叫 —— 没怀好意	<i>e lang xue gou jiao – mei huai haoyi</i>	„zlý vlk učí psa štěkat – nemá dobré úmysly“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
45.	狗舔猫鼻子 —— 不存好心	<i>gou tian mao bizi – bu cun haoxin</i>	„pes olizuje kočičí čumák – nemá dobré úmysly“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
46.	咬人狗儿不露齿	<i>yao ren gour bu lu chi</i>	„pes, který kouše, zuby neodhaluje“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
47.	狗借骨头 —— 有借无还	<i>gou jie gutou – you jie wu huan</i>	„pes si vypůjčil kost – bere, ale nevrací“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
48.	狗改不了吃屎	<i>gou gaibuliao chi shi</i>	„pes nezmění to, že žere exkrementy“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
49.	狗打哈哈 —— 一张臭嘴	<i>gou dahaha – yi zhang chou zui</i>	„pes bezvýznamně mluví – má smradlavá ústa“	špatný charakter a negativní vlastnosti	
50.	鸡犬不闻	<i>ji quan bu wen</i>	„kohouti ani psi nic neslyší“	negativní emoce	
51.	狗咬人，有药治；人咬人，没药医	<i>gou yao ren, you yao zhi; ren yao ren, mei yao yi</i>	„pokud pes pokouše člověka, existuje lék; pokud je člověk pokousán člověkem, léku není“	negativní emoce	
52.	狗吞辣椒 —— 够呛	<i>gou tun lajiao – gou qiang</i>	„pes, který zhltnul chilli papričky – nesnesitelné“	negativní emoce	
53.	一根骨头两只狗 —— 够呛	<i>yi gen gutou liang zhi gou – gou qiang</i>	„jedna kost a dva psi – nesnesitelné“	negativní emoce	
54.	疯狗的脾气 —— 一见人就咬	<i>fenggou de piqi – jian ren jiu yao</i>	„povaha vzteklého psa – jakmile uvidí člověka, tak kouše“	negativní emoce	
55.	挨了棒的狗 —— 垂头丧气	<i>aile bang de gou, chui tou sang qi</i>	„pes zpráskaný holí – chodí sklíčeně se svěřenou hlavou“	negativní emoce	气急败坏
56.	驴鸣狗吠	<i>lǘ ming gou fei</i>	„oslí hýkání a psí štěkání“	nekompetentnost, neschopnost	驴鸣犬吠
57.	狗屁不通	<i>goupi bu tong</i>	„nesmysly“	nekompetentnost, neschopnost	
58.	狗扯羊皮	<i>gou che yang pi</i>	„pes stahuje ovčí kůži“	nekompetentnost, neschopnost	狗扯羊肠 —— 越扯越长
59.	狗屁不值	<i>goupi bu zhi</i>	„nestojí to ani za psí zadek“	nekompetentnost, neschopnost	
60.	狗舔空沙罐 —— 淡而无味	<i>gou tian kong sha guan – dan er wu wei</i>	„pes líže pískoviště – je bez chuti“	nekompetentnost, neschopnost	

61.	画虎成狗	<i>hua hu cheng gou</i>	„snažit se nakreslit tygra, ale namalovat psa“	nekompetentnost, neschopnost	画虎类狗, 画虎不成反类狗, 画龙不成反为狗
62.	狗头军师	<i>goutou junshi</i>	„psí hlava armádním poradcem“	nekompetentnost, neschopnost	
63.	蜀犬吠日	<i>shu quanfei ri</i>	„psi v Sichuanu štěkají na slunce“	nekompetentnost, neschopnost	
64.	狗吠月亮 —— 少见多怪	<i>gou fei yueliang – shao jian duo guai</i>	„pes štěká na měsíční svit – málo vidí a hodně se podivuje“	nekompetentnost, neschopnost	
65.	狗咬吉普车 —— 少见多怪	<i>gou yao jipuche – shao jian duo guai</i>	„pes kouše do jeepu – málo vidí a hodně se podivuje“	nekompetentnost, neschopnost	
66.	狗窝里藏不住香肠	<i>gou wo li cang bu zhu xiangchang</i>	„psí bouda není to správné místo, kam schovat párek“	nekompetentnost, neschopnost	
67.	狗掀门帘 —— 全仗一把嘴	<i>gou xian menlian – quan zhang yi ba zui</i>	„pes nadzvedne záclonu – zcela se spoléhá na ústa“	nekompetentnost, neschopnost	
68.	狗啃碗片 —— 满嘴瓷	<i>gou ken wan pian – manzui ci</i>	„pes, který kouše do porcelánové misky – mít plná ústa porcelánu“	nekompetentnost, neschopnost	
69.	狗咬瓦片 —— 满嘴瓷	<i>gou yao wa pian – manzui ci</i>	„pes kouše do dlaždic – má plná ústa porcelánu“	nekompetentnost, neschopnost	
70.	狗撒皮袄 —— 胡扯	<i>gou sa pi ao – huche</i>	„pes roztrhal koženku – trhá vousy“	nekompetentnost, neschopnost	
71.	狗喝凉水 —— 耍舌头	<i>gou he liangshui – shua shetou</i>	„pes pije studenou vodu – hraje si s jazykem“	nekompetentnost, neschopnost	
72.	土鸡瓦狗	<i>tu ji wa gou</i>	„slepice z hlíny, pes z keramiky“	nekompetentnost, neschopnost	
73.	泥猪瓦狗	<i>ni zhu wa gou</i>	„prase z bahna, pes z keramiky“	nekompetentnost, neschopnost	
74.	狗戴礼帽 —— 假装文明人	<i>gou dao limao – jiazhuang wenming ren</i>	„pes nosí čepici – předstírá vzdělaného člověka“	nekompetentnost, neschopnost	狗头上戴眼镜 —— 装人样
75.	哈巴狗带串铃 —— 充什么大牲口	<i>habagou dai chuanling – chong shenme dashengkou</i>	„mopsík s rolničkou kolem krku – předstírá tažné zvíře“	nekompetentnost, neschopnost	
76.	狗啃象 —— 不自量	<i>gou ken xiang – buziliang</i>	„pes kouše do slona – přeceňuje své schopnosti“	nekompetentnost, neschopnost	

77.	疯狗咬太阳 —— 不晓得天高地厚	<i>fenggou yao taiyang – bu xiande tian gao di gou</i>	„vzteklý pes kouše slunce – nechápe nesmírnost nebe a země“	nekompetentnost, neschopnost	
78.	狗屁股塞黄豆 —— 一窍不通	<i>gou pigu sai huangdou – yi qiao bu tong</i>	„psí zadek plný sójových bobů – nic neprojde“	nekompetentnost, neschopnost	
79.	狗咬粽子 —— 解不开	<i>gou yao zongzi – jie bu kai</i>	„pes kouše do zongzi – není schopen ho oddělit“	nekompetentnost, neschopnost	
80.	狗咬老鹰 —— 差远了	<i>gou yao laoying – chayuan le</i>	„pes kouše orla – velmi (za ním) zaostává“	nekompetentnost, neschopnost	
81.	狗咬包子 —— 露馅	<i>gou yao baozi – luoxian</i>	„pes kouše do knedlíčků – ukáže se náplň“	nekompetentnost, neschopnost	
82.	狗腿子	<i>gou tuizi</i>	„psí noha“	kriminální aktivita a zločin	
83.	狗腿子进村 —— 四邻不安	<i>goutuizi jin cun – silin bu'an</i>	„zloduch vstoupil do vesnice – susedství není bezpečné“	kriminální aktivita a zločin	
84.	狐朋狗友	<i>hu peng gou you</i>	„liščí a psí přátelé“	kriminální aktivita a zločin	狐群狗党, 狗党狐群, 狗党狐朋, 狐朋狗党
85.	猪朋狗友	<i>zhu peng gou you</i>	„prasečí a psí přátelé“	kriminální aktivita a zločin	
86.	鼠窃狗盗	<i>shu qie gou dao</i>	„krysy a psi kradou“	kriminální aktivita a zločin	鼠窃狗偷, 鼠盗狗窃, 鼠偷狗盗, 狗偷鼠窃, 鼠窜狗盗
87.	偷鸡摸狗	<i>tou ji mo gou</i>	„krást psy a slepice“	kriminální aktivita a zločin	偷鸡盗狗
88.	偷狗戏鸡	<i>tou gou xi ji</i>	„krást psy a předstírat slepice“	kriminální aktivita a zločin	
89.	帮狗吃食	<i>bang gou chishi</i>	„pomáhat psovi žrát“	kriminální aktivita a zločin	
90.	椎埋狗窃	<i>chui mai gou qie</i>	„krást jako pohřbený pes“	kriminální aktivita a zločin	椎埋屠狗
91.	鸡犬不留	<i>ji quan bu liu</i>	„ani slepice a psi nejsou ušetřeni“	kriminální aktivita a zločin	
92.	狐鸣狗盗	<i>hu ming gou dao</i>	„lišky štěkají, psi kradou“	kriminální aktivita a zločin	
93.	对强盗只能用刀子, 对恶狗只能用棍子	<i>dui qiangdao zhi neng yong daozi, dui e gou zhi neng yong gunzi</i>	„proti lupiči se musí použít pouze nůž, proti vzteklému psu zase hůl“	kriminální aktivita a zločin	
94.	卖狗皮膏药	<i>mai goupì gaoyao</i>	„prodávat psí kůži jako léčivou mast“	kriminální aktivita a zločin	

95.	卖狗悬羊	<i>mai gou xuan yang</i>	„prodávat psí maso za skopové“	kriminální aktivita a zločin	
96.	挂羊头卖狗肉	<i>gua yang tou mai gourou</i>	„vyvěsit ovčí hlavu a prodávat psí maso“	kriminální aktivita a zločin	
97.	贼头狗脑	<i>zei tou gou nao</i>	„prohnaná hlava, psí mozek“	kriminální aktivita a zločin	
98.	狗仗人势，雪仗风势	<i>gou zhang ren shi, xue zhang fengshi</i>	„pes se spoléhá na sílu člověka, stejně tak se sníh spoléhá na sílu větru“	společenské postavení a mezilidské vztahy	狗傍人势，狗仗人势， či 狗仗人势，火仗风势
99.	嫁鸡随鸡，嫁狗随狗	<i>jia ji sui ji, jia gou sui gou</i>	„slepice následuje kohouta, fena následuje psa“	společenské postavení a mezilidské vztahy	嫁狗随狗， 嫁狗逐狗
100.	阿狗阿猫	<i>a gou a mao</i>	„pejsci a kočky“	společenské postavení a mezilidské vztahy	阿猫阿狗
101.	淮王鸡狗	<i>huai wang ji gou</i>	„slepice a psi krále Huaie“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
102.	一人得道，鸡犬升天	<i>yi ren dedao, ji quan shengtian</i>	„když osvítil člověka, i jeho slepice a psi půjdou do nebe“	společenské postavení a mezilidské vztahy	一人得道，仙及鸡犬， či 鸡犬皆仙
103.	虎落平阳被犬欺	<i>hu luo pingyang bei quan qi</i>	„zbloudilý tygr z hor je šikanován psem z vísky“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
104.	惶惶如丧家之犬，急如漏网之鱼	<i>huanghuang ru sangjia zhi gou, ji ru louwang zhi yu</i>	„vystrašený jako zatoulané psisko, neklidný jako ryba, která se vyhnula rybářským sítím“	společenské postavení a mezilidské vztahy	丧家之犬
105.	饭牛屠狗	<i>fan niu tu gou</i>	„aby se nakrmil buvol, zabít psa“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
106.	土龙刍狗	<i>tu long chu gou</i>	„hliněný drak, slaměný pes“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
107.	给狗起了个狮子名——有名无实	<i>gei gou qile ge shizi ming – you ming wu shi</i>	„dát psovi lví jméno – mít jméno bez užitku“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
108.	打狗看主	<i>da gou kan zhu</i>	„když jeden bije psa, musí se ohlížet na jeho pána“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
109.	打狗欺主	<i>da gou qi zhu</i>	„bitím psa trápit jeho pána“	společenské postavení	

				a mezilidské vztahy	
110.	鸡犬相闻	<i>ji quan xiang wen</i>	„sousedí navzájem slyší své kohouty a psy“	společenské postavení a mezilidské vztahy	鸡犬之声相闻，老死不相往来
111.	人爱富的，狗咬穷的	<i>ren ai fu de, gou yao qiong de</i>	„lidé mají rádi bohaté a psi pokousají chudé“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
112.	狗咬穿烂的，人舔穿好的	<i>gou yao chuan lan de, ren tian chuan hao de</i>	„pes pokouše toho, kdo je oblečen nuzně, člověk bude chlácholit toho, kdo je oblečen hezky“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
113.	闷头狗，暗下口	<i>mentou gou, anxia kou</i>	„pes, který neštěká, kouše“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
114.	狗咬吕洞宾，不识好人心	<i>gou yao Lǚ Dongbin, bushi haoren xin</i>	„pes pokousal Lǚ Dongbina, nepoznal dobrého člověka“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
115.	狗看星星 —— 认不得稠稀	<i>gou kan xingxing – renbude chou xi</i>	„pes pozoruje hvězdy – není schopen je rozeznat ani spočítat“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
116.	狗咬刺猬 —— 无处下口	<i>gou yao ciwei – wu chu xia yue</i>	„pes kouše ježka – není s to se vyjádřit“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
117.	狗肉上不了筵席	<i>gourou shangbuliao yanxi</i>	„na hostině se nepodává psí maso“	společenské postavení a mezilidské vztahy	狗肉丸子（一往哪桌上摆
118.	蝇营狗苟	<i>ying ying gou gou</i>	„létat sem a tam jako moucha a nemít stud jako pes“	podlézání a patolízalství	狗苟蝇营
119.	狗头鼠脑	<i>gou tou shu nao</i>	„psí hlava a myší mozek“	podlézání a patolízalství	
120.	狗颠屁股	<i>gou dian pigu</i>	„pes vrtí zadkem“	podlézání a patolízalství	
121.	狗摇尾巴，乃为面包，而非主人	<i>gou yao weiba, nai wei mianbao, er fei zhuren</i>	„pes vrtí ocasem ne z lásky k tobě, ale z lásky k chlebu“	podlézání a patolízalství	狗摇尾巴，是为面包而来
122.	街头的狗 —— 谁有吃就跟谁走	<i>jietou de gou – shei you chi de jiu gen shei zou</i>	„psi z ulice – následují toho, kdo má něco k žrádлу“	podlézání a patolízalství	
123.	狗撵耗子 —— 多替闲事	<i>gou nian haozi – duo ti xianshi</i>	„pes chytá myši – vměšuje se do cizích záležitostí“	podlézání a patolízalství	狗咬耗子 —— 假积极，狗拿耗子，狗

					逮老鼠， 狗追耗子。
124.	哈巴狗	<i>habagou</i>	„mopsík“	podlézání a patolízalství	
125.	钻狗洞	<i>zuan gou dong</i>	„protáhnout se psí dírou“	podlézání a patolízalství	
126.	狗眼看人低	<i>gouyan kan ren di</i>	„pes nahlíží na člověka jako na nízkého“	arogance a ignoranství	狗眼看人 —— 咬穷 不咬富， 狗眼看人， 牛眼看人 高，狗眼 看人低
127.	狗坐轿子 —— 不识抬举	<i>gou zuo jiaozi – bu shi taiju</i>	„pes sedí v nosítkách – neumí ocenit laskavost“	arogance a ignoranství	哈巴狗上 轿 —— 不识抬举
128.	狗上锅台 —— 不识抬举	<i>gou shang guotai – bu shi taiju</i>	„pes se dostal na kamna – neumí ocenit laskavost“	arogance a ignoranství	
129.	狗吃芥末（调 味品，味辣） —— 白瞪眼	<i>gou chi jie wen (tiaowei pin, wei la) – bai dengyan</i>	„pes žere hořčici (koření, pálivé) – kouká pohrdavě“	arogance a ignoranství	
130.	狗咬日头 —— 狂妄	<i>gou yao ritou – kuangwang</i>	„pes, který chce kousnout do slunce – je domýšlivý“	arogance a ignoranství	恶狗咬天 —— 狂 妄，疯狗 咬月亮 — — 狂妄
131.	狗吃猪食 —— 乱插嘴	<i>gou chi zhu shi – luan chazui</i>	„pes žere krmivo pro prasata – narušuje cizí řeč“	arogance a ignoranství	
132.	狗咬秤砣 —— 好硬的嘴	<i>gou yao chengtuo – hao ying de zui</i>	„pes kouše přezmen – má tvrdá ústa“	tvrdohlavost a pevnost názoru	
133.	狗咬屁股 —— 肯定	<i>gou yao pigu – kending</i>	„pes kouše zadku – je si jistý“	tvrdohlavost a pevnost názoru	
134.	狗吃豆腐脑 —— 闲不住	<i>gou chi doufu nao – xianbuzhu</i>	„pes žere puding z tofu – nemá chvíli stání“	zanepřázdněnost	
135.	狗咬尾巴 —— 团团转	<i>gou yao weiba – tuantuan zhuan</i>	„pes se kouše do ocasů – honí se stále dokola“	zanepřázdněnost	
136.	狗吃王八 —— 找不着头	<i>gou chi wangba – zhaobuzhao tou</i>	„pes žere želvu – nemůže najít hlavu“	zanepřázdněnost	
137.	狗叼来的肉猫 吃了 —— 坐 享其成	<i>gou diao lai de rou mao chi le – zuo xiang qi cheng</i>	„maso, které přinesl pes, sežrala kočka – užívá si cizího úspěchu“	nepracovitost a marnost	
138.	狗头上插花 —— 不配	<i>gou toushang chahua – bu pei</i>	„naaranžované květy na psí hlavě –	nepracovitost a marnost	

			není kvalifikovaný (nezaslouží si to)“		
139.	肉包子打狗 —— —— 有去无回	<i>rou baozi da gou</i> – <i>you qu wu hu</i>	„hodit po psovi masový knedlíček – odhodí a nezíská to (něco) zpět“	nepracovitost a marnost	肉包子打狗, 一去不回头
140.	偷嘴的狗 —— —— 见人就逃	<i>tou zui de gou</i> – <i>jian ren jiu tiao</i>	„pes, který krade jídlo – uvidí člověka a uteče“	koncept ztracené tváře	
141.	狗咬旗杆 —— —— 不知高低	<i>gou yao qigan</i> – <i>bu zhi gao di</i>	„pes kouše do stožáru – neví, co se sluší a patří“	koncept ztracené tváře	
142.	人怕没理, 狗怕夹尾	<i>ren pa mei li, gou pa mei wei</i>	„lidé mají strach, že nemají pravdu, psi se zase bojí stáhnutého ocasu“	koncept ztracené tváře	
143.	狗吠非主	<i>gou fei fei zhu</i>	„pes štěká na toho, kdo není jeho pán“	vládní a úřednický aparát	
144.	藏弓烹狗	<i>cang gong peng gou</i>	„schovat luk, uvařit psy“	vládní a úřednický aparát	烹犬藏弓, 兔死狗烹, 获兔烹狗, či 狡兔死, 良狗烹 anebo 鸟尽弓藏, 兔死狗烹
145.	犬牙盘石	<i>quan ya pan shi</i>	„psi tesáky zakousnuté do balvanu“	vládní a úřednický aparát	盘石犬牙
146.	桀犬吠尧	<i>jie quan fei yao</i>	„psisko (tyrana) Jie štěká na (moudrého) král e Yao“	vládní a úřednický aparát	跖狗吠尧, 跖犬吠尧
147.	狗仗官势	<i>gou zhang guan shi</i>	„psi se opírají o sílu úředníků“	vládní a úřednický aparát	狗仗人势
148.	看家狗	<i>kanjia gou</i>	„hlídací pes“	vládní a úřednický aparát	
149.	鸡鸣狗吠	<i>ji ming gou fei</i>	„slepice kdákají a psi štěkají“	hluk, chaos, zmatek	
150.	鸡飞狗走	<i>ji fei gou zou</i>	„slepice lítají a psi běhají“	hluk, chaos, zmatek	鸡飞狗叫, 鸡飞狗跳, či 鸡飞狗窜
151.	鸡犬不宁	<i>ji quan bu ning</i>	„slepice ani pes nemají klid“	hluk, chaos, zmatek	鸡犬不安
152.	狗吠之惊	<i>gou fei zhi jing</i>	„polekání psím zaštěkáním“	hluk, chaos, zmatek	狗吠之警
153.	狼嗥狗叫	<i>lang hao gou jiao</i>	„vlk vyje a pes štěká“	hluk, chaos, zmatek	
154.	鸡犬桑麻	<i>ji quan sang ma</i>	„slepice, psi a morušovník“	klid a ticho	

155.	狗吠不惊	<i>gou fei bu jing</i>	„ani psí štěkání nikoho nepoleká“	klid a ticho	
156.	鸡犬不惊	<i>ji quan bu jing</i>	„ani slepice a psi nebyli vyrušeni“	klid a ticho	
157.	声色狗马	<i>sheng se gou ma</i>	„hudba, ženy, chov psů a koní“	kratochvíle a potulování	狗马声色
158.	飞鹰走狗	<i>fei ying zou gou</i>	„orli létají a psi běhají“	kratochvíle a potulování	飞鹰走犬, 飞鹰奔犬, 放鹰逐犬
159.	斗鸡走狗	<i>dou ji zou gou</i>	„kohouti zápasí a psi běhají“	kratochvíle a potulování	斗鸡养狗, 斗鸡走犬
160.	狗舔磨台 —— 空转一圈	<i>gou tian mo tai – kongzhuan yi quan</i>	„pes olizující brusný stůl – bloudí v kruzích“	kratochvíle a potulování	
161.	狗走狐淫	<i>gou zou hu yin</i>	„uběhání psi a nemravné lišky“	promiskuita a smilstvo	
162.	狗男女	<i>gou nan nü</i>	„psí muž a žena“	promiskuita a smilstvo	
163.	偷鸡摸狗	<i>tou ji mo gou</i>	„krást slepice a psy“	promiskuita a smilstvo	
164.	白云苍狗	<i>baiyun cang gou</i>	„bílé obláčky, modří psi“	nepředstavitelná skutečnost	白衣苍狗, 苍狗白衣, 苍狗白云
165.	狗吐舌头 —— 热得很	<i>gou tu shetou – re de hen</i>	„pes s vypláznutým jazykem – je mu veliké horko“	nezařazené	
166.	狗啃石狮子 —— 不可思议	<i>gou ken shi shizi – bukesiyi</i>	„pes okusuje kamenného lva – to je neuvěřitelné“	nepředstavitelná skutečnost	
167.	狗头长角 —— 出洋相	<i>goutou zhang jiao – chu yang xian</i>	„na psí hlavě vyrostly rohy – dopustit se hrubé chyby“	nepředstavitelná skutečnost	
168.	引狗入寨	<i>yin gou ru zhai</i>	„pozvat psa do své vísky“	nezařazené	
169.	狗尾续貂	<i>gou wei xu diao</i>	„zalátat sobolí kabát psím ocasem“	nezařazené	狗尾貂续, 狗续貂尾, 狗续侯冠, 狗续金貂 a 貂不足, 狗尾续
170.	狗戴箩筐 —— 藏头露尾	<i>gou dai luokuang – cang tou lu wei</i>	„pes nese bambusový koš – schovává hlavu, ukazuje ocas“	nezařazené	
171.	狗吃麻花 —— 干脆	<i>gou chi mahu – gancui</i>	„pes žere mahua – je suchá a křupavá“	nezařazené	
172.	狗吃热肉 —— 又爱又怕	<i>gou chi re rou – you ai you pa</i>	„pes jí horké maso – miluje ho a zároveň se bojí“	nezařazené	狗偷热油粑 —— 又爱又怕

173.	狗抢屎 (吃屎)	<i>gou qiang shi (chishi)</i>	„pes, který chňapne po hovně (který žere hovno)“	nezařazené	
174.	犬牙交错	<i>quan ya jiao cuo</i>	„psí zuby jsou cik cak“	nezařazené	狗的牙齿 —— 参差不齐
175.	鸡零狗碎	<i>ji ling gou sui</i>	„slepičí kusy a psí kousíčky“	nezařazené	
176.	洒狗血	<i>sagouxie</i>	„stříkat psí krví“	nezařazené	
177.	狗急跳墙	<i>gou ji tiao qiang</i>	„zoufalý pes i přes zed' skočí“	negativní emoce	
178.	狗咬老虎 —— 不识死	<i>gou yao laohu – bu shi si</i>	„pes chce pokousat lva – hledá smrt“	společenské postavení a mezilidské vztahy	
179.	狗进茅坑 —— 吃现成的	<i>gou jin maokeng – chi xiancheng de</i>	„pes přišel k latríně – najedl se hotového“	nezařazené	
180.	狗恶酒酸	<i>gou e jiu suan</i>	„pes hlídá a alkohol se kazí“	nezařazené	狗猛酒酸
181.	狗咬门板 —— 吃不开	<i>gou yao menban – chibukai</i>	„pes kouše do fošny – nepřekousne ji“	nezařazené	
182.	狗胆包天	<i>gou dan bao tian</i>	„psí odvaha dosahující nebes“	nezařazené	
183.	关门打狗	<i>guanmen da gou</i>	„za zavřenými dveřmi bít psa“	nezařazené	
184.	狗走千里吃屎, 狼行千里吃肉 —— 本性难移	<i>gou zou qianli chi shi, lang xing qianli chi rou – benxing nan yi</i>	„pes ušel tisíc <i>li</i> , aby sežral hovno, vlk ušel tisíc <i>li</i> , aby si dal maso – je těžké změnit svou přirozenou podstatu“	nezařazené	